

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Jaarverslag 2005

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Jaarverslag AIVD 2005

De AIVD staat voor de nationale veiligheid door tijdig dreigingen en risico's te onderkennen die niet direct zichtbaar zijn. Hiertoe doet de dienst onderzoek in binnen- en buitenland. De AIVD deelt gericht kennis en informatie die samenwerkingspartners en belangendragers in staat stelt gepaste maatregelen te nemen. De AIVD signaleert, adviseert en mobiliseert anderen en reduceert zelfstandig risico's. Hiermee vervult de dienst zijn eigen rol in het netwerk van overheidsorganisaties die de veiligheid nationaal en internationaal beschermen.

Woord vooraf

Opricht op 29 mei 1945 vierde de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) in 2005 zijn zestigjarig bestaan. De dienst kan terugkijken op een rijke geschiedenis waarin hij zijn sporen heeft verdiend als veiligheidsdienst en sinds 2002 als gecombineerde inlichtingen- en veiligheidsdienst. De AIVD zal zich blijven inzetten voor een veiliger samenleving en een weerbare democratie, zoals hij dat sinds de Tweede Wereldoorlog altijd heeft gedaan.

De nationale veiligheid staat hoog op de (politieke) agenda. In 2005 is andermaal gebleken dat Europese samenlevingen kwetsbaar zijn voor terroristische aanslagen. De aanslagen in Londen van juli 2005 zijn hiervan een afschrikwekkende illustratie. Ook Nederland kreeg te maken met de dreiging van aanslagen. Naar aanleiding van de arrestatie van enkele verdachten van terroristische activiteiten in oktober 2005 werden rondom het Binnenhof en enkele overheidsgebouwen strenge beveiligingsmaatregelen getroffen.

Uiteraard is het werkkterrein van de AIVD breder dan alleen het onderzoek naar terrorisme. In 2005 werd eveneens aandacht besteed aan onderwerpen als radicalisering, links- en rechts-extremisme, contra-inmenging en de verspreiding van massavernietigingswapens.

Net als voorgaande jaren was de politieke en publicitaire aandacht voor de AIVD in 2005 groot. De dienst schuwt deze aandacht niet. Een breed draagvlak in de politiek en de Nederlandse samenleving is immers onontbeerlijk voor zijn bestaansrecht en evenzeer voor de goede uitvoering van zijn wettelijke taken.

Operationele aspecten van het werk van de AIVD lenen zich, met het oog op het belang van bronbescherming en de bescherming van het actuele kennisniveau van de AIVD, niet voor uitvoerige openbare rapportage. Deze informatie is geheim en wordt uitsluitend verstrekt aan de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer en aan de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

In 2005 is de AIVD begonnen met de implementatie van het ontwikkelprogramma voor kwaliteit en groei Prospect 2007. Dit meerjarige programma vormt de invulling van de door het kabinet overgenomen aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD. De grondslag van Prospect 2007 wordt gevormd door vier nieuw

geformuleerde kerncompetenties die zijn gedefinieerd als vermogens (onderzoeken, duiden, mobiliseren en handelen) waarover de dienst in voldoende mate dient te beschikken om zijn missie en daarmee zijn taken adequaat uit te voeren. Ik vertrouw erop dat de AIVD met dit ontwikkelprogramma in een snel veranderende omgeving en dito dreigingscontext een slagvaardige en alerte dienst kan blijven.

J.W. Remkes,
Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Inhoud

	Woord vooraf	3
	Lijst van afkortingen	13
I	Ontwikkelingen op het gebied van de nationale veiligheid	17
I.1	Onderzoek naar ongekende dreigingen en risico's	17
I.2	Kennis en informatie delen	19
I.3	Een eigen rol	20
2	Terrorisme	23
2.1	Jihadistisch terrorisme	23
2.1.1	Internationale ontwikkelingen	24
2.1.2	Nationale ontwikkelingen	25
2.2	Overige terroristische groeperingen	29
2.2.1	Revolutionaire Volksbevrijdingspartij/Front	29
2.2.2	Kongra-Gel en heropricting van de PKK	29
2.2.3	ETA	31
2.2.4	(Noord-)Ierse terroristische groeperingen	31
2.2.5	Communist Party of the Philippines/New People's Army	32
2.3	CBRN-terrorisme	32
2.4	Financieel onderzoek	33
2.5	Migratie en terrorisme	33
3	Radicalisering	35
3.1	Radicaliseringsprocessen	35
3.2	Rellen in Frankrijk	36
3.3	De Iraanse gemeenschap in Nederland	36
3.4	Salafitische centra in Nederland	37
3.5	De Turkse en Turks-Koerdische gemeenschap in Nederland	38
3.5.1	Turkse radicaal-islamitische netwerken, bewegingen en organisaties	39
3.6	De Marokkaanse gemeenschap in Nederland	40
3.6.1	Radicalisering	40
3.7	De Molukse gemeenschap in Nederland	43
3.8	Overige minderheden in Nederland	43

4	Links- en rechts-extremisme	47
4.1	Links-extremisme	47
4.2	Dierenrechtenactivisme	48
4.3	Rechts-extremisme	49
5	Ongewenste bemoeienis van vreemde mogendheden	53
6	Proliferatie van massavernietigingswapens	55
6.1	Risicolanden	55
6.1.1	Nucleair wapenprogramma van Iran	55
7	Inlichtingen buitenland	59
7.1	Algemeen	59
8	Beveiligingsbevordering	63
8.1	Bijzondere informatiebeveiliging	63
8.1.1	Voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst - bijzondere informatie	63
8.1.2	Werkgroep bijzondere informatiebeveiliging	64
8.1.3	Security scans	64
8.1.4	Elektronische veiligheidsonderzoeken	64
8.1.5	National Security Authority	65
8.1.6	NSA in het kader van de NAVO en de EU	65
8.1.7	Galileo-project	66
8.2	Beveiligingsbevordering vitale sectoren	66
8.3	Personen, objecten en diensten	67
8.4	Vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken	69
8.4.1	Leidraad vertrouwensfuncties	69
8.4.2	Terugdringen doorlooptijden	70
8.4.3	Veiligheidsonderzoeken onder mandaat van de AIVD	70
8.4.4	Overzicht aantallen functies en onderzoeken	72
8.4.5	Resultaten	74
8.4.6	Bezwaar en beroep veiligheidsonderzoeken	74
8.5	Internationale organisaties	76
8.5.1	Joegoslavië Tribunaal	76
8.5.2	Internationaal Strafhof	77
8.6	Overige activiteiten	77

8.6.1	Meldpunt integriteitsaantastingen	77
8.6.2	Elektronische aanvallen	78
8.6.3	Onderzoek beveiliging aanvraag en uitgifte reisdocumenten	78
8.6.4	Ondersteuning beveiliging van het nieuwe rijbewijs	78
8.6.5	Herinrichting functie beveiligingsambtenaar	78
9	<u>Sturing en verantwoording</u>	81
9.1	Sturing	81
9.1.1	De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	81
9.1.2	De Raad voor de Nationale Veiligheid	82
9.1.3	Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding	82
9.1.4	Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland	82
9.2	Parlementaire zaken en wetgeving	83
9.2.1	De Tweede Kamer	83
9.2.2	Onderzoek naar democratische controle op inlichtingen- en veiligheidsdiensten in andere landen	85
9.2.3	Wet- en regelgeving	86
9.3	Communicatie	87
9.4	Verzoeken om kennisneming	87
9.5	Klachten	88
9.6	Commissie van Toezicht	89
9.7	Overig	91
10	<u>Samenwerking</u>	93
10.1	Samenwerking in Nederland	93
10.1.1	Contraterrorisme Infobox	93
10.1.2	Politie en Koninklijke Marechaussee	94
10.1.3	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst	94
10.1.4	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding	95
10.1.5	Lokaal bestuur	96
10.2	Samenwerking binnen het Koninkrijk	96
10.3	Europese samenwerking.	97
10.3.1	Club de Berne	97
10.3.2	Midden-Europa Conferentie	97
10.3.3	Counter Terrorist Group	98
10.3.4	Joint Situation Centre	98

10.4	Internationale samenwerking	98
10.4.1	NAVO	99
10.4.2	Verenigde Naties	99
10.4.3	Het liaisonnetwerk van de AIVD en bilaterale contacten	99
10.4.4	In Nederland geaccrediteerde buitenlandse inlichtingenmedewerkers	100
10.4.5	Internationale samenwerking op het gebied van beveiligingsstandaarden	100
II	<u>Bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling</u>	<u>103</u>
II.1	Personeel	103
II.2	Informatievoorziening	104
II.3	Kwaliteitsmanagement	104
II.4	Registratie, documentatie en archief	105
II.5	Financiën	105
II.5.1	Begrotingsuitvoering	105
II.5.2	Mededeling bedrijfsvoering	106
II.5.3	Departementale auditdienst	107
II.6	Organisatieontwikkeling - Prospect 2007	107
Bijlage I	<u>Wet- en regelgeving</u>	<u>III</u>

Lijst van afkortingen

AEL	Arabisch Europese Liga
AFA	Antifascistische Actie
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
API	Anjoman-e Padeshani
AQUA	Appropriately Qualified Agency
AZ	Ministerie van Algemene Zaken
BIOS	Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector
BPR	Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten
BPRC	Biomedical Primate Research Centre
BVA	Beveiligingsambtenaar
BVD	Binnenlandse Veiligheidsdienst
BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBB	Coördinator Bewaking en Beveiliging
CBE	Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD
CBRN	Chemisch, Biologisch, Radiologisch, Nucleair
CCRA	Common Criteria Recognition Arrangement
CCSS	Clingendael Centrum voor Strategische Studies TNO
CdB	Club de Berne
CIA	Central Intelligence Agency
CIVD	Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
CPP	Communist Party of the Philippines
CSPAG	Commission Security Policy Advisory Group
CTG	Counter Terrorist Group
CT Infobox	Contraterrorisme Infobox
CVIN	Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland
CvT	Commissie van Toezicht
DAD	Departementale auditdienst
DGMOS	Directoraat-generaal Management Openbare Sector
DHKP/C	Revolutionaire Volksbevrijdingspartij/Front
ESA	European Space Agency
ESTEC	European Space Research and Technology Centre
ETA	Euskadi Ta Askatasuna
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FIOD-ECD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst - Economische Controledienst

GCT	Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding
GICM	Groupe Islamique Combattant Marocain
HUT	Hizb-ut-Tahrir
IAEA	International Atomic Energy Agency
ICC	International Criminal Court (= Internationaal Strafhof)
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
IND	Immigratie- en Naturalisatiedienst
ITT	Intangible Technology Transfer
KLPPD	Korps Landelijke Politiediensten
KMar	Koninklijke Marechaussee
KSA	Koninkrijk Saoedi-Arabië
LRA	Lord Resistance Army
LVF	Loyalist Volunteer Force
MEC	Midden-Europa Conferentie
Mepia	Meldpunt integriteitsaantastingen
MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Minister voor V&I	Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie
MKO	Mujahedin-e Khalq Organization
MWO	Medewerkers waarderingsonderzoek
NA	Nationale Alliantie
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
NCTb	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
NISF	Netherlands International Security Forum
NOS	NATO Office of Security
NPA	New People's Army
NSA	National Security Authority
NSCIB	Nederlands schema voor certificatie op het gebied van IT beveiliging
NVU	Nederlandse Volksunie
OM	Openbaar Ministerie
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
PIRA	Provisional Irish Republican Army
PKK	Koerdische Arbeiderspartij
PSI	Proliferation Security Initiative
PWD	Patriottische Democratische Partij
RDW	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RID	Regionale Inlichtingendienst

RIRA	Real Irish Republican Army
RMS	Republiek der Zuid-Molukken
RNV	Raad voor de Nationale Veiligheid
RPE	Regeling Prestatiegegevens en Evaluatieonderzoek Rijksoverheid
RvD	Respect voor Dieren
SEALS	Strijdbaar Ecologisch Anarchistisch Levend Schild
SG	Secretaris-generaal
SHAC	Stop Huntingdon Animal Cruelty
SIM	Stichting Solidariteit met Iraanse Mensen
SitCen	Joint Situation Center
SMV	Stichting voor Mensenrechten Vrienden
TAK	Koerdische Vrijheidsvalken
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
UVF	Ulster Volunteer Force
VDA	Veiligheidsdienst Aruba
VGB	Verklaring van geen bezwaar
Vir-bi	Voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst - bijzondere informatie
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VNA	Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen
VR	Veiligheidsraad
VS	Verenigde Staten
VO	Veiligheidsonderzoek
VoVo	Voorlopige voorzieningen
WBI	Werkgroep Bijzondere Informatiebeveiliging
Wiv 2002	Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002
Wvo	Wet veiligheidsonderzoeken

1 Ontwikkelingen op het gebied van de nationale veiligheid

Net als voorgaande jaren was de politieke en publicitaire aandacht voor de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) in 2005 groot. De dienst schuwt deze aandacht niet. Een breed draagvlak in de politiek en de Nederlandse samenleving is immers onontbeerlijk voor zijn bestaansrecht en evenzeer voor de goede uitvoering van zijn wettelijke taken. Dit jaarverslag geeft een overzicht van de diverse werkerterreinen van de AIVD en licht toe hoe daar in 2005 invulling aan is gegeven. Tevens is deze terugblik aanleiding om aan te geven wat de belangrijkste ontwikkelingen zijn die het afgelopen jaar op het gebied van de nationale veiligheid zijn waargenomen.

1.1 Onderzoek naar ongekende dreigingen en risico's

De kern van de wettelijke taken van de AIVD is dat de dienst tijdig dreigingen en risico's voor de nationale veiligheid onderkent die niet direct zichtbaar zijn. Hiertoe doet de AIVD onderzoek in binnen- en buitenland. In 2005 lag de nadruk op het zichtbaar maken van veiligheidsrisico's op het gebied van radicaliseringsprocessen en terrorisme. Naast de internationale dreiging is gebleken dat de dreiging van het jihadistisch terrorisme steeds vaker een product is van eigen bodem. De slagkracht van het internationale netwerk van Al Qa'ida is sinds 2001 sterk verminderd. Al Qa'ida is verworpen tot een ideologie voor transnationale en lokale netwerken van radicale moslims die bereid zijn geweld te gebruiken tegen de westerse samenleving. De aanslagen in Londen van juli 2005 zijn een afschrikwekkende illustratie van het feit dat de dreiging die uitgaat van dergelijke netwerken zeer reëel is. Ook Nederland werd in 2005 een aantal malen geconfronteerd met de dreiging van aanslagen. Zo werden op 14 oktober 2005 zeven verdachten aangehouden op verdenking van het voorbereiden van aanslagen. Naar aanleiding hiervan werden extra beveiligingsmaatregelen getroffen rondom het Binnenhof, enkele overheidsgebouwen en een aantal politici.

In 2005 heeft de AIVD meerdere van dergelijke netwerken in Nederland kunnen onderkennen. Deze netwerken ontstaan onder andere door processen van radicalisering en rekrutering onder jonge moslims. Het ontstaan van groepsdruk binnen groepen van jonge moslims van de tweede en derde generatie is een belangrijke factor in dit radicaliseringsproces. Bovendien speelt het gebruik van internet een

cruciale rol in de vorming van (virtuele) gemeenschappen en in de verspreiding van jihadistische boodschappen. Via internet worden losse teksten uit de koran met extremistische uitleg uitgewisseld en gepresenteerd als de 'ware islam'. Zo stellen de radicaliserende jongeren hun 'eigen islam' samen, die weinig meer van doen heeft met het geloof zoals aangehangen door de meerderheid van moslims. Een deel van de radicaliserende jongeren veroordeelt individuele ongelovigen. Opvallend daarbij is dat zij zich grotendeels richten op de binnenlandse situatie. In plaats van te kiezen voor willekeurige voorbijgangers als doelwit, zoals bij de aanslagen in Londen in juli 2005, hebben ze primair politici, bestuurders en overheidsinstanties op het oog. Het gevaar van een meer internationaal georiënteerd terrorisme blijft overigens zeker bestaan. Jihadistische netwerken zijn fluïde van aard en er bestaan contacten over de grenzen heen. Zo dienen transnationale jihadistische netwerken vaak als ondersteuning voor jihadisten die vanuit Europa naar Irak willen reizen.

Andere vormen van radicalisering die niet uitmonden in jihadisme, zijn eveneens bedreigend voor de nationale veiligheid. Extreem isolationisme zou bijvoorbeeld kunnen leiden tot grote interetnische spanningen, het ontstaan van parallelle samenlevingen en het niet accepteren van de Nederlandse wetgeving. De AIVD constateert verder dat het ontstaan van veiligheidsrisico's in dit verband minder tijd- en plaatsgebonden is dan voorheen. In diverse samenlevingen binnen Europa en daarbuiten liggen krachten en emoties verborgen die soms niet veel nodig hebben om tot grote uitbarsting te komen. In 2005 leidde de dood van twee jongens in een van de voorsteden van Parijs tot aanhoudende rellen in heel Frankrijk. Een ander voorbeeld is de publicatie van cartoons in Denemarken in 2005, hetgeen in 2006 leidde tot heftige reacties en onrust in verschillende landen. De vraag is gerechtvaardigd of ook Nederland rekening moet houden met dit soort heftige reacties.

Hoewel de nadruk in 2005 lag op onderzoek naar radicalisering en terrorisme, is het werkterrein van de AIVD breder. De inspanning op het gebied van onderzoek naar niet-jihadistisch terroristische groeperingen, naar links- en rechts-extremisme en naar dierenrechtenactivisme bleef gehandhaafd. Tevens heeft de AIVD zich in 2005 ingespannen om bij organisaties, binnen zowel de overheid als het bedrijfsleven, het sinds enige jaren verlaagde veiligheidsbewustzijn te verhogen ten aanzien van de risico's die uitgaan van buitenlandse inlichtingenactiviteiten. Een dergelijk verlaagd bewustzijn beschouwt de AIVD als een aanzienlijk veiligheidsrisico omdat verschillende buitenlandse inlichtingendiensten, op tal van terreinen, heimelijk actief zijn in Nederland.

In het onderzoek betreffende andere landen heeft de AIVD zich in 2005 niet alleen op internationaal terrorisme gericht, maar ook op landen waar politieke, etnische of religieuze spanningen een bedreiging kunnen vormen voor de internationale stabiliteit of rechtsorde. Eveneens heeft de AIVD (deels) in samenwerking met de MIVD onderzoek verricht naar proliferatie van massavernietigingswapens. Staten die werken aan de ontwikkeling van massavernietigingswapens en/of ballistische raketten, delen kennis, technologie en verwervingsnetwerken. Deze constatering bevestigt de noodzaak om inlichtingen te blijven inwinnen over programma's van dergelijke landen. Hiermee kan de dienst het Nederlandse non-proliferatie- en exportcontrolebeleid ondersteunen en informatie verstrekken aan het bedrijfsleven en wetenschappers om het proliferatiegevaar zoveel mogelijk te reduceren.

Tot slot dient ook het werkkterrein van beveiligingsbevordering genoemd te worden. De AIVD adviseert de overheid, in Nederland gevestigde internationale organisaties, de politie en het bedrijfsleven onder andere over veiligheidsrisico's en mogelijk te nemen maatregelen, en doet onderzoek naar kandidaten voor vertrouwensfuncties.

1.2 Kennis en informatie delen

De AIVD heeft een eigen plaats in een netwerk van overheidsorganisaties die de veiligheid nationaal en internationaal beschermen. Het thema nationale veiligheid is de afgelopen jaren enorm in belang toegenomen en daarmee ook het aantal actoren dat bij dit onderwerp betrokken is. De AIVD streeft er dan ook naar partners adequaat en tijdig met kennis en informatie te bedienen.

Aangeleverde kennis en informatie kunnen dienen als grondslag voor de bijstelling van staand beleid of de voorbereiding van nieuw beleid. Eind 2004 signaleerde de AIVD in de nota 'Van dawa tot jihad' dat gedifferentieerde en multidisciplinaire maatregelen vereist waren. In 2005 is de AIVD vanuit zijn rol als informatieverstrekker betrokken geweest bij de ontwikkeling van deze maatregelen. Dit gebeurde samen met onderdelen van de rijksoverheid, maar ook met lokale en provinciale overheden, en met de gematigde krachten binnen de moslimgemeenschappen. Een hoopgevend signaal is dat binnen de moslimgemeenschap gematigde krachten al voorzichtig tegengas geven aan extremistische moslims.

Informatie van de AIVD kan ook aanleiding zijn voor samenwerkingspartners om tot handelen over te gaan. In 2005 zijn mede op grond van ambtsberichten van de AIVD over het zogenoemde Hofstadnetwerk aanhoudingen verricht. Het geïdentificeerde deel van de dreiging van het jihadistisch terrorisme in Nederland omvat ruwweg enkele honderden personen die in woord en gedrag hebben aangegeven bereid te zijn actief deel te nemen aan (de ondersteuning van) de gewelddadige jihad. De meeste van deze extremisten maken deel uit van bij de politie en/of AIVD bekende netwerken. De dienst maakt met andere instanties afspraken opdat deze ‘gekende’ personen op enigerlei wijze in het oog kunnen worden gehouden en eventuele veiligheidsrisico’s tijdig worden onderkend.

Een ander voorbeeld waarbij de AIVD gericht kennis en informatie deelt, is het eerder genoemde werkveld beveiligingsbevordering. In 2005 adviseerde de AIVD aan onderdelen binnen de overheid, aan het bedrijfsleven en aan internationale organisaties in Nederland over beveiligingsrisico’s en mogelijk te nemen maatregelen. Het betrof onder meer maatregelen en apparatuur om informatie te beveiligen, maar eveneens ondersteuning bij het uitvoeren van risicoanalyses van de vitale infrastructuur in Nederland. Tevens heeft de AIVD in het kader van het stelsel bewaken en beveiligen honderden dreigingsmeldingen en dreigingsinschattingen over personen, objecten en diensten uitgebracht aan de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb). Daarnaast heeft de AIVD meer dan tienduizend veiligheidsonderzoeken in behandeling genomen in het kader van de vervulling van vertrouwensfuncties bij onder andere de rijksoverheid en de politie. Het aantal A-veiligheidsonderzoeken is met 41 procent gegroeid ten opzichte van 2004.

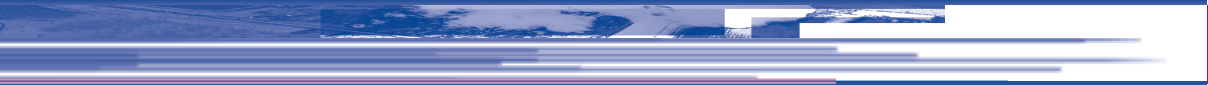
1.3 Een eigen rol

Binnen het netwerk van overheidsorganisaties die de veiligheid nationaal en internationaal beschermen, heeft de AIVD een eigen rol. De dienst voert zijn wettelijke taken uit op aansturing en onder politieke verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Bij de verdere positionering van de AIVD binnen dit netwerk vormen de aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD en de Werkgroep gegevensverstrekking - burgemeesters een belangrijke leidraad. De AIVD levert informatie en kennis aan anderen teneinde hen in staat te stellen de door de dienst waargenomen risico’s en dreigingen te kunnen verminderen. Bij het verzamelen, veredelen en delen van de informatie is de dienst onafhankelijk en

objectief. De AIVD waarschuwt en signaleert, maar is geen opsporingsdienst. Wanneer de AIVD bijvoorbeeld spreekt van een ‘netwerk’ of een ‘organisatie’ is dit niet in de context van het strafrecht, maar in de context van het onderzoek naar dreigingen en risico’s die niet direct zichtbaar zijn. De dienst mag daarbij inlichtingenmiddelen inzetten teneinde informatie te kunnen inwinnen die voor anderen ontoegankelijk is.

De aandachtsgebieden terrorisme en radicaliseringsprocessen zullen ook in 2006 de prioriteitsstelling van de dienst blijven bepalen. In de aanpak van terrorisme en radicalisering blijft een brede benadering vereist. De AIVD zal zijn wettelijke taken uitvoeren en daarmee zijn aandeel blijven leveren aan het veiliger maken van Nederland.

Daarnaast zal de dienst het komende jaar verder investeren in het stelsel bewaken en beveiligen en de inlichtingentaak buitenland (waaronder het thema proliferatie van massavernietigingswapens). Bovendien zal de dienst uitvoering geven aan een verstrekkend organisatieontwikkelprogramma. In het kader hiervan is in 2005 een groot aantal nieuwe medewerkers bij de AIVD in dienst getreden. Deze groei zal tot en met 2008 doorzetten. Het ontwikkelprogramma zal er de komende jaren aan bijdragen dat de AIVD ook bij een snel veranderende omgeving en dito dreigingscontext een slagvaardige en alerte dienst kan blijven.

2 Terrorisme

2.1 Jihadistisch terrorisme

Het jaar 2005 heeft een bevestiging laten zien van ontwikkelingen die zich in 2004 reeds aandienen. De belangrijkste ontwikkeling was dat lokale jihadistische cellen en netwerken in toenemende mate een rol spelen bij de huidige terroristische dreiging in Europa. De aanslagen van 7 juli en de mislukte aanslagen van 21 juli in Londen toonden aan dat 'gewone' Britse staatsburgers van Pakistaanse, Jamaicaanse en Somalische afkomst bereid en in staat bleken dodelijke aanslagen voor te bereiden en uit te voeren. Ook in Nederland zette zich de ontwikkeling door van een homegrown, sterk lokaal georiënteerd, van onderaf geïnspireerd en met name zelf-geïnspireerd jihadisme. Zo werden op 14 oktober zeven personen aangehouden, van wie de meeste in Nederland zijn opgegroeid, die werden verdacht van het voorbereiden van aanslagen op de Tweede Kamer en het AIVD-gebouw. Voorts bleek dat de strijd in Irak nog immer een belangrijke motiverende factor is voor radicale moslims om de jihad te voeren, soms in de vorm van jihadgang naar Irak zelf. Zo verwees Samir A. in zijn videotestament nadrukkelijk naar het lot van onderdrukte broeders in onder andere Irak, Afghanistan en Palestina, en doelde Mohammed Sidique Khan, de veronderstelde leider van de zelfmoordaanslagen in Londen op 7 juli 2005, in zijn op cassetteband opgenomen boodschap indirect op de rol van het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten in Irak, toen hij sprak over het bombarderen, gevangennemen en martelen van zijn broeders en andere tegen hen begane misdaden.

Ook blijven transnationale netwerken van jihadveteranen een rol spelen bij zowel de facilitering van jihadgang als rekrutering van moslims voor de jihad. Het militaire optreden in Irak wordt door radicale moslims in het algemeen en jihadistische terroristen in het bijzonder beschouwd als een oorlog tegen de islam, die niet alleen in Irak, maar ook in bijvoorbeeld Afghanistan, Kashmir, Tsjetsjenië en Palestina door het Westen wordt gevoerd dan wel ondersteund. Omdat het Westen in de perceptie van deze radicalen oorlog voert tegen moslims, achten zij het gerechtvaardigd westerse landen te treffen met aanslagen. Hun daden beschouwen zij niet als terroristische acties, maar als oorlogshandelingen, waarbij het niet uitmaakt of er burgers of militairen getroffen worden. In een dergelijke oorlog is iedere westerling schuldig aan wat moslims overal in de wereld wordt aangedaan en dus is iedere westerling een gerechtvaardigd doelwit. Een land dat in de perceptie van radicale moslims actief

bijdraagt aan de strijd in bijvoorbeeld Irak of Afghanistan, heeft daardoor mogelijk een hoger profiel waardoor de kans op jihadistische aanslagen kan toenemen.

2.1.1 Internationale ontwikkelingen

De aanslagen in Londen van 7 en 21 juli 2005 hebben opnieuw bevestigd dat ook in Europa opgegroeide extremistische moslims bereid en in staat zijn geweld te gebruiken tegen de eigen samenleving en staat. Deze ontwikkeling had zich in 2004 gemanifesteerd met de aanslagen in Madrid. Het signaal dat uitgaat van de aanslagen in zowel Madrid als Londen, is dat Europa beschouwd moet worden als een strijdtoneel, waar de dreiging van aanslagen voor langere tijd substantieel zal zijn. Een belangrijke parallel tussen de aanslagen in Madrid en Londen, is dat voor de aanslagplegers de deelname van Spanje en het Verenigd Koninkrijk aan de missie in Irak een belangrijke rol speelde in de (publieke) rechtvaardiging van hun daad. Daarmee heeft de situatie in Irak zich bestendigd als motiverende factor voor jihadististen. Zo was er in 2005 sprake van jonge radicale moslims die vanuit Europa op weg gingen naar Irak om de jihad te strijden tegen de 'ongelovigen'. Het risico van strijders die in Irak hebben gevochten en daarna naar Europa trekken blijft reëel, maar is vooralsnog niet op grote schaal waargenomen. Toch blijft dit een punt van zorg. Het risico bestaat dat, net als in voorgaande jaren een aantal malen het geval is geweest, naar Europa getrokken jihadveteranen aansluiting zoeken bij radicale jongeren en hen als ervaren strijders helpen bij hun strijd voor de verdediging van de islam tegen het 'vijandige' Westen, zowel in Nederland als daarbuiten.

Een belangrijke rol in de facilitering van de jihad in en buiten Europa spelen wijdvertakte transnationale jihadistische netwerken, die vaak als kanaal fungeren waarlangs jihadististen vanuit Europa naar Irak reizen. Tegelijkertijd spelen zij een rol in de rekrutering van nieuwe aanwas van radicale moslims of verlenen ze ondersteuning, zoals het aanbieden van (tijdelijk) onderdak voor geestverwanten en het verschaffen van valse reis- of identiteitspapieren of financiële middelen. De inspanningen van deze transnationale netwerken lijken op dit moment vooral gericht op ondersteuning van de strijd in Irak en minder op het plegen van aanslagen in Europa. Transnationale netwerken bestaan onder meer uit personen die in de jaren tachtig of negentig van de vorige eeuw in Afghanistan hebben gestreden en thans in Europa verblijven. De onderlinge relaties tussen zulke jihadveteranen zijn nog steeds hecht. Deels zijn (of waren) zij gerelateerd aan of geïnspireerd door Al Qa'ida, of andere daaraan gelieerde groeperingen of netwerken. Deze netwerken worden gekenmerkt door informele

structuren, waarin nauwelijks sprake is van hiërarchische verhoudingen. Wel kunnen individuen binnen zo'n netwerk een centrale en soms zelfs een zekere coördinerende rol spelen. Van een eenduidige, directe aansturing vanuit een centraal punt is in dergelijke netwerken doorgaans geen sprake.

Dat het Westen doelwit is van aanslagen wordt verder bevestigd door de aanslagen op Bali op 1 oktober 2005, waarbij de meeste slachtoffers westerse toeristen waren. Ook deze daden werden door de verantwoordelijken beschouwd als oorlogshandelingen in plaats van terroristische acties. De aanslagen zijn opgeëist door Jemaah Islamiyah, de terroristische organisatie waarvan nog steeds de meeste dreiging uitgaat in Indonesië.

2.1.2 Nationale ontwikkelingen

In Nederland is sprake van in aantal en omvang variërende lokale netwerken bestaande uit tweede of derde generatie immigranten, die hier radicaliseren en zich ontwikkelen tot potentiële jihadisten. Zij zijn nadrukkelijk op de binnenlandse situatie gericht. Zoals uit de activiteiten van (leden van) de Hofstadgroep is gebleken, richten zij zich specifiek tegen politici, bestuurders en instituties van overheid en politiek. De specifieke doelwitselectie vormt een contrast met de aanslagplegers in Londen, die willekeurige voorbijgangers en passagiers als doelwit hadden. De AIVD constateerde in 2004 een vergelijkbaar contrast tussen enerzijds de doelwitselectie van de lokale cel die de aanslagen in Madrid pleegde en anderzijds de aanslag op de heer Van Gogh. Ging het in Madrid om aanslagen op willekeurige voorbijgangers, in Amsterdam betrof het een aanslag op een persoon die als vijand van de islam was bestempeld.

De meest recente ontwikkeling is de doorslaggevende rol die moderne informatie- en communicatietechnologieën spelen bij de ontwikkeling van de jihadistisch-terroristische dreiging. Internet is een van de voornaamste aanjagers van processen van zelfstandige radicalisering en rekrutering onder (vaak zeer jonge) moslims. Het gaat om grotendeels autonome processen, waarin moslims uit zichzelf radicaliseren en zich aanbieden als strijder voor de islam. Deze processen kunnen worden omschreven als 'van onderaf'. Zij vormen een complement op de eerder door de AIVD onderkende processen van radicalisering en rekrutering door actieve predikers en rekruteurs, die te duiden zijn als processen 'van bovenaf'.

De via internet verspreide radicale en extremistische boodschappen hebben zowel een inspirerende als mobiliserende werking op lokale jihadistische netwerken en

individuen in Europa. Daarnaast kan gebruik van internet de vorming van jihadistische netwerken stimuleren en versnellen, en dient het als bron van informatie over terroristische methoden en het zelf fabriceren van explosieven.

Ondanks de grote aandacht voor de binnenlandse situatie staat de internationale jihad ook onverminderd in de belangstelling van in Nederland verblijvende moslimextremisten en heeft deze nog immer een wervende werking voor jonge, in Nederland opgegroeide moslims.

De AIVD heeft in 2005 ten aanzien van een aantal personen ambtsberichten uitgebracht aan de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). De IND kan op grond van de Vreemdelingenwet 2000 en de Rijkswet op het Nederlanderschap verblijfsvergunningen of naturalisatieverzoeken weigeren dan wel intrekken wanneer er indicaties zijn dat iemand een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. De IND heeft deze personen ongewenst verklaard en, indien noodzakelijk geacht, ter fine van hun uitzetting in bewaring gesteld.

2.1.2.1 Hofstadnetwerk

Mede op grond van ambtsberichten van de AIVD zijn medio oktober 2005 zeven verdachten aangehouden die behoorden tot het Hofstadnetwerk op verdenking van de voorbereiding van aanslagen. De ontwikkelingen rond het Hofstadnetwerk hebben geleid tot een aangescherpte bewaking van onder meer het gebouw van de AIVD en tot een tijdelijke en meer permanente beveiliging van enkele politici.

Het Hofstadnetwerk heeft een fluïde karakter waarin rollen, posities en leden elkaar afwisselen. Een hiërarchische structuur ontbreekt. Dit neemt niet weg dat op bepaalde momenten specifieke personen een min of meer sturende rol innemen. In 2004 had in het bijzonder de Syrische geestelijke Abu Khaled een leidende rol in de ideologische en religieuze ontwikkeling van het netwerk. Na de vlucht van deze Syriër zijn andere radicale moslims binnen het netwerk een voornamere rol gaan spelen op het ideologische en religieuze vlak. De onderlinge sociale controle kan in enkele gevallen leiden tot groepsdwang dan wel intimidatie van (aspirant-)leden. Huwelijken worden gearrangeerd, personen aan elkaar gekoppeld en leden worden aangezet tot het verrichten van ondersteunende activiteiten voor het netwerk. Om afwijkend gedrag binnen het netwerk tegen te gaan worden dwang en intimidatie met een beroep op een eigen radicale interpretatie van de islam niet geschuwd.

Uit de teksten die circuleren onder aanhangers en verdachten van het netwerk, de stukken van onder meer Mohammed B., het internetverkeer van aanhangers en leden van het netwerk en aangetroffen testamenten, blijkt verder dat de religieuze overtuiging van het Hofstadnetwerk geïnspireerd is op de ideologie van Takfir Wal Hijra. Deze stroming bevindt zich in het uiterst extreme, gewelddadige deel van het islamistische spectrum. Deze destructieve ideologie streeft expliciet politieke doeleinden na door zich te richten op de vernietiging van de bestaande politieke en maatschappelijke structuren, die vervangen dienen te worden door de zuiver islamitische. Behalve dat zij in deze grotere structuren denken, is ook de veroordeling van en het gebruik van geweld tegen personen die als ongelovigen of als afvalligen worden beschouwd volgens deze ideologie gerechtvaardigd.

Een nieuwe trend is dat een aantal leden van het Hofstadnetwerk zich bij hun ideeënvorming sterk laten beïnvloeden door radicale opvattingen op internet en/of van radicale imams of onofficiële radicale predikers. Doorgaans beschikken zij niet over een gedegen kennis van de islam, maar stellen zij hun eigen islam samen op grond van losse koranteksten en de daarbij door hen tot waarheid bestempelde extremistische uitleg. Dit kan worden aangeduid als 'knip-en-plak'-islam. Een genuanceerde interpretatie van de islam past niet in het beeld van deze kringen. Leden van het Hofstadnetwerk hanteren internet mede als forum om hun ideeën en gedachten uit te wisselen en om anderen te overtuigen van de 'ware islam'. Ook lukt het ze soms anderen over te halen zich bij het netwerk aan te sluiten. Op deze wijze kunnen individuen als Mohammed B. bij andere jonge moslims de indruk wekken te beschikken over grote islamkennis, terwijl het feitelijk gaat om een grotendeels eigenstandig samengesteld geloof dat weinig meer van doen heeft met het geloof zoals dat door de overgrote meerderheid van de moslims in Nederland en elders in de wereld wordt aangehangen.

Het Hofstadnetwerk bestaat voornamelijk uit jonge personen die in Nederland radicaliseren, hier wonen, en hier geboren en getogen zijn. Onderlinge contacten met gelijkgezinden via bijvoorbeeld internet, lezingen en huiskamerbijeenkomsten dragen sterk bij aan hun radicalisering. Hoewel het netwerk voor het merendeel lokaal en autonoom opereert, staat een aantal leden in contact met radicaal-islamistische personen in het buitenland. Ook spelen in Nederland soms personen van buitenlandse afkomst met belangrijke contacten in islamistische radicale kringen een niet te onderschatten rol. Het Hofstadnetwerk lijkt zich in eerste aanleg te richten op specifieke doelen in Nederland. Daarnaast is evenwel vastgesteld dat leden van het netwerk de internationale jihad willen ondersteunen. Rekening moet worden gehouden met pogingen om met dit doel af te reizen naar landen als Irak en Tsjetsjenië.

Tot de nieuwe aanwas van het Hofstadnetwerk rekent de AIVD niet alleen mannelijke jongere moslims maar ook moslima's. Radicale moslima's treden binnen het Hofstadnetwerk steeds vaker op de voorgrond.

Naast het Hofstadnetwerk zijn er in Nederland meerdere jihadistische netwerken bij de AIVD bekend, zowel internationaal georiënteerde netwerken als transnationale netwerken en lokale autonome netwerken van geradicaliseerde Nederlandse moslims. Het gaat soms om groepjes van enkele personen, maar het kan ook gaan om een groter geheel van enkele tientallen personen. Leden van deze netwerken hebben in woord en gedrag aangegeven dat zij bereid zijn actief deel te nemen aan (de ondersteuning van) de gewelddadige jihad. Binnen deze netwerken is doorgaans geen sprake van aansturing van bovenaf, maar soms wel van enige vorm van informeel ideologisch of religieus leiderschap. Naast deze gekende netwerken moet rekening gehouden worden met netwerken en individuen die tot op heden niet in AIVD-onderzoeken naar voren zijn gekomen. Het streven van de AIVD is er dan ook op gericht deze netwerken te onderkennen en zichtbaar te maken.

De lokale jihadistische netwerken richten zich niet uitsluitend op de nationale situatie. Ook binnen deze netwerken is sprake van internationale contacten en van de bereidheid van sommigen om 'op jihad' te gaan in bijvoorbeeld Irak, Tsjetsjenië of Pakistan. Er zijn inmiddels contacten waargenomen tussen individuen die in lokale netwerken actief zijn en individuen die behoren tot transnationale netwerken. Rekrutering door deze netwerken onder lokaal actieve radicale jongeren ligt dan ook voor de hand, want transnationale netwerken zijn ook nog steeds in Nederland actief.

2.1.2.2 Groupe Islamique Combattant Marocain

De terroristische activiteiten die in verband worden gebracht met de Groupe Islamique Combattant Marocain (GICM) zetten zich in 2005 voort. Deze Marokkaanse salafitische en jihadistische organisatie is midden jaren negentig opgericht door Marokkaanse Afghanistan-veteranen. Mede door internationaal optreden van inlichtingen- en veiligheidsdiensten, en justitieel onderzoek, zijn de originele structuur en personele bezetting van deze organisatie flink gewijzigd. De organisatie lijkt te zijn gedecentraliseerd en thans te bestaan uit losse cellen. Niettemin worden bij aanhoudingen, aanslagen en andere incidenten waarbij Marokkaanse individuen betrokken zijn, signalen opgevangen in de media dat GICM een aansturende rol zou hebben gespeeld. Deze veronderstelling kan echter niet worden onderbouwd op basis van recente ervaringen. Wel lijkt de GICM in 2005 een poging te hebben gedaan om tot hernieuwde bundeling van krachten te komen. Daarbij wordt nadrukkelijk

samenwerking met andere internationaal actieve netwerken en lokaal gevestigde cellen gezocht.

In ideologische zin schaart de GICM zich achter het gedachtegoed van Al Qa'ida. De GICM richt zich daarbij op zowel de jihad in Irak als op aanslagen in het Westen en Marokko. Niet uit te sluiten valt dat ook netwerken of personen in of vanuit Nederland daarbij een rol (zullen) spelen.

2.2 Overige terroristische groeperingen

2.2.1 Revolutionaire Volksbevrijdingspartij/Front

De Turkse links-extremistische en terroristische Revolutionaire Volksbevrijdingspartij/Front (DHKP/C) in Nederland lijkt de gevolgen van de in april 2004 verrichte politie-invallen nog niet te boven te zijn. Hoewel sympathisanten in Nederland actief blijven, zijn zij er niet in geslaagd hun aanhang of hun activiteiten uit te breiden. Veel van deze activiteiten zijn gericht op het lot van hongerstakers en gevangenen in Turkse gevangenissen. In Nederland blijven deze sympathisanten een geweldloze koers handhaven. Het culturele evenement dat de DHKP/C jaarlijks organiseert, is zonder problemen verlopen. De sympathisanten lijken in toenemende mate geïnteresseerd te zijn in de culturele aspecten van de manifestatie, waaronder de optredende muziekgroepen, en steeds minder in de politieke boodschap van de DHKP/C.

In Turkije kwam de DHKP/C in juli 2005 in het nieuws nadat buiten het Turkse ministerie van Justitie een man werd doodgeschoten die met explosieven een aanslag zou hebben willen plegen op de Turkse minister Çiçek. De man, die valse papieren bij zich droeg, werd naderhand geïdentificeerd als een gezocht lid van de DHKP/C.

2.2.2 Kongra-Gel en heroprichting van de PKK

In het jaarverslag over 2004 is gemeld dat na aanhoudende onduidelijkheid binnen de leiding van het Volkscongres van Koerdistan (Kongra-Gel) een meerderheid koos voor een harde koers. Deze meerderheid kondigde toen aan onder de voor Koerden bekende naam PKK verder te gaan. Op 4 april 2005 maakte het Comité ter heroprichting van de PKK dan ook hervormingen bekend, gericht op het afsluiten van de periode van verdeeldheid en het vergroten van de strijdvaardigheid en het mobiliserend vermogen

van de organisatie. De heropgerichte PKK zou echter niet de plaats moeten innemen van Kongra-Gel, die zou voortbestaan als een pan-Koerdische beweging waarvan de nieuwe PKK deel uitmaakt. Hiermee is de richtingstrijd binnen de organisatie in het voordeel beslist van de dominante oude PKK-stroming die de harde lijn voorstaat. De gematigde minderheid, die zich onder leiding van Osman Öcalan, de broer van Abdullah Öcalan, heeft verenigd in de Patriottische Democratische Partij (PWD), blijkt vooralsnog weinig succesvol.

In 2005 is het geweld in het zuidoosten van Turkije weer opgelaaid. Dat de Turkse premier Erdogan op 12 augustus in een toespraak avances maakte in de richting van de Koerden in Turkije, lijkt in PKK-kringen in Nederland te worden beschouwd als een direct gevolg van het (succes van het) hervatten van de gewapende strijd. De PKK heeft op 19 augustus, wellicht als reactie op Erdogans toespraak, een eenzijdige wapenstilstand aangekondigd die een maand zou gelden. Later kondigde de PKK aan dat de periode zou worden verlengd tot 3 oktober, de dag dat de EU-onderhandelingen met Turkije over een toetreding zouden beginnen. Het ligt niet voor de hand dat de strijd in het zuidoosten zich zal verplaatsen naar buiten Turkije. Het geweld in Turkije heeft tot op heden niet geleid tot concrete acties in Nederland.

De rechter heeft in januari 2005 geoordeeld dat voormalig PKK-kaderlid Nuriye Kesbir niet aan Turkije kon worden uitgeleverd. Daardoor ontstond een onduidelijke situatie waarbij zij enerzijds geen geldige verblijfsstatus in Nederland had, maar tegelijkertijd niet kon worden uitgezet. Ondertussen bleef zij politiek actief en sprak zij verschillende PKK-bijeenkomsten toe. Inmiddels is bekend dat Kesbir Nederland op 9 februari 2006 heeft verlaten.

In november 2004 is bij politie-invallen bij onder meer een kampeerboerderij in Liempde, waar een politiek-ideologisch opleidingskamp was georganiseerd, een aantal Koerden aangehouden. Tegen achttien van hen is vervolging ingesteld op verdenking van (betrokkenheid bij) terrorisme, maar deze zaken zijn inmiddels allemaal wegens gebrek aan bewijs gestaakt.

In de zomer van 2005 heeft zich een golf van aanslagen voorgedaan op toeristische en economische doelwitten in Turkije. Bij deze aanslagen zijn diverse (dodelijke) slachtoffers gevallen. Sommige van deze aanslagen zijn opgeëist door de 'Koerdische Vrijheidsvalken' (TAK), een militante Koerdische groep die ook in augustus 2004 een

aanslag pleegde op een toeristisch doelwit. De Turkse autoriteiten beschouwen de TAK als onderdeel van de PKK.

2.2.3 ETA

De Spaanse afscheidingsbeweging Euskadi Ta Askatasuna (ETA) strijdt in Spanje voor een onafhankelijk Baskenland. De gewelddadige acties van de ETA zijn niet uitsluitend gericht op Spaanse gezagsdragers, maar richten zich onder andere ook op de infrastructuur en de toeristische sector. De ETA is de laatste jaren uitsluitend in Spanje gewelddadig actief. De ETA heeft in 2005 traditiegetrouw dreigbrieven gestuurd naar diverse organisaties buiten Spanje - waaronder reisorganisaties in Nederland - waarin wordt gedreigd met aanslagen tegen de Spaanse toeristische sector. In de afgelopen jaren hebben vele arrestaties in Spanje en Frankrijk geleid tot een aanzienlijke verzwakking van de ETA. Desondanks zijn er in 2005 diverse bomaanslagen gepleegd in Spanje. De ETA heeft daarmee aangetoond nog steeds te beschikken over slagkracht. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat dit jaarverslag betrekking heeft op de ontwikkelingen in 2005. Om die reden bevat dit verslag geen informatie over de in maart 2006 door de ETA afgekondigde wapenstilstand.

2.2.4 (Noord-)Ierse terroristische groeperingen

In het Noord-Ierse conflict, waarbij republikeinen aansluiting wensden bij de Republiek Ierland en loyalisten aansluiting willen behouden bij het Verenigd Koninkrijk, was de ontwapening van de Provisional Irish Republican Army (PIRA) in september 2005 een ongeëvenaarde stap in het vredesproces. De terroristische dreiging die uitging van PIRA lijkt hiermee te zijn weggenomen.

Dit ligt anders bij de Real IRA (RIRA), een afscheiding van PIRA. De RIRA heeft het vredesakkoord uit 1998 (Goede Vrijdagakkoord) niet onderschreven en vormt nog immer een reële geweldsdreiging in het Noord-Ierse conflict. De RIRA is tot op heden gewelddadig actief in het Verenigd Koninkrijk, hoofdzakelijk vanuit Ierland.

De activiteiten van loyalistische groeperingen in Noord-Ierland hebben zich vooral gekenmerkt door onderling geweld, waarbij de vete tussen het Loyalist Volunteer Force (LVF) en het Ulster Volunteer Force (UVF) het meest in het oog sprong. Hierbij zijn ten minste vijf personen omgekomen.

2.2.5 Communist Party of the Philippines/New People's Army

Op 18 oktober 2005 is de Communistische Partij van de Filippijnen (CPP) op de EU-lijst van terroristische personen en organisaties geplaatst. Op grond hiervan dienen de financiële tegoeden bevroren te worden. Haar gewapende vleugel, de New People's Army (NPA), was evenals de in Nederland verblijvende leider van de CPP reeds in 2002 op deze lijst geplaatst. Mede op basis van een ambtsbericht van de toenmalige BVD uit 1993 werd de CPP/NPA-leider de status van vluchteling, alsmede een vergunning tot verblijf in Nederland onthouden.

Het jaar 2005 werd gekenmerkt door een verharding van de strijd tussen de Filippijnse overheid en de CPP/NPA. Volgens officiële Filippijnse cijfers kwamen 1810 NPA-leden en 458 Filippijnse militairen om het leven bij aanslagen en gewapende confrontaties. Tevens vond een groot aantal politieke moorden plaats, zowel op aanhangers van de CPP/NPA als op voormalige aanhangers van de CPP/NPA die waren overgelopen naar regeringszijde.

Inmiddels liggen de vredesonderhandelingen tussen de Filippijnse overheid en de CPP/NPA stil. In oktober 2005 heeft de Filippijnse overheid de immuniteit opgeheven van een groot aantal delegatieleden die namens de CPP/NPA bij de besprekingen betrokken waren. Men besloot hiertoe uit onvrede over het uitblijven van concrete resultaten en vanwege het groeiend aantal aanslagen van de NPA.

2.3 CBRN-terrorisme

Het afgelopen jaar hebben zich in Nederland geen incidenten voorgedaan die gerelateerd zijn aan CBRN-terrorisme¹. Ook in de ons omringende landen is het aantal voorvallen dat mogelijk aan CBRN-terrorisme is te relateren, uiterst gering. Desalniettemin blijft waakzaamheid noodzakelijk omdat een niet-conventionele aanslag binnen Europa zeker niet valt uit te sluiten. De AIVD schat in dat indien een niet-conventionele aanslag plaats mocht vinden in Nederland of Europa, dit naar alle waarschijnlijkheid een kleinschalige aanslag zal zijn. Kleinschalig in de zin van gebruikte middelen, schade en slachtoffers, maar tegelijkertijd grootschalig en disproportioneel in de zin van maatschappij-ontwrichtende effecten.

¹ CBRN is de afkorting van Chemisch, Biologisch, Radiologisch en Nucleair. Om beter aan te sluiten bij de internationaal gangbare terminologie hanteert de AIVD met ingang van 2006 de afkorting CBRN in plaats van de tot nu toe gebruikte afkorting NBCR.

2.4 Financieel onderzoek

Mede voor de detectie en bestrijding van terroristische netwerken en radicale groeperingen verricht de AIVD financieel onderzoek. Terroristische netwerken en radicale groeperingen beschikken over een breed scala aan methoden om hun activiteiten te financieren. Om inzicht in deze methoden te verkrijgen en te behouden zet de AIVD het ontwikkelen van financieel onderzoek voort.

De AIVD vervult een uitvoerende rol bij de werkzaamheden die voortvloeien uit de VN- en EU-bevriezingslijsten. Deze werkzaamheden bestaan uit het identificeren van houders van tegoeden die staan vermeld op de bevriezingslijsten. Financiële instellingen melden daartoe houders van tegoeden aan die in hun bestanden voorkomen. In 2005 is bij geen van deze meldingen vastgesteld dat zij identiek zijn aan personen of organisaties op de bevriezingslijsten.

2.5 Migratie en terrorisme

Leden van terroristische netwerken maken van alle mogelijke migratiekanalen gebruik om internationaal te kunnen reizen. Men maakt gebruik van de reguliere weg (reguliere aanvraag voor verblijf of een visum) of men tracht op illegale wijze Nederland binnen te komen. Daarbij worden de verschillende migratiemogelijkheden gecombineerd; als de ene methode niet lukt, wordt vaak de andere geprobeerd. De AIVD houdt zo veel mogelijk zicht op de inreis, doorreis en uitreis van personen die een risico vormen voor de nationale veiligheid.

De AIVD heeft het onderzoek naar internationale verplaatsingen van (potentiële) terroristen verdiept. Op basis van analyse van de eigen onderzoeksobjecten, informatie van collega-diensten en ervaringen van de voor het vreemdelingenbeleid verantwoordelijke instanties zijn risico-indicaties ontwikkeld. Vanwege het dynamische karakter van de modus operandi van jihadistische netwerken is dit een continu proces, waardoor risico-indicaties kunnen veranderen. Betrokken instanties worden in staat gesteld alert te zijn op signalen die kunnen duiden op aan terrorisme te relateren personen. Samenwerking met de organisaties uit de vreemdelingenketen blijft hierbij cruciaal. Daartoe heeft de AIVD presentaties verzorgd voor medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst, het ministerie van Buitenlandse Zaken, de Koninklijke Marechaussee en de politie.

3 Radicalisering

3.1 Radicaliseringsprocessen

In de in december 2004 verschenen nota 'Van dawa tot jihad' heeft de AIVD een model gepresenteerd dat kan helpen bij het interpreteren van verschillende vormen van radicalisering binnen delen van de moslingemeenschappen in Nederland. Vanuit de constatering dat er verschillende vormen van radicaliseringsprocessen zijn met een diversiteit aan dreigingen en risico's, is in 2005 onderzoek verricht. Het onderzoek van de AIVD was enerzijds gericht op radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot terroristisch geweld, maar anderzijds ook op overige vormen van radicaliseringsprocessen die een bedreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde en nationale veiligheid. Bij dat laatste kan worden gedacht aan tendensen van extreem isolationisme die gepaard gaan met onverdraagzaamheid en in sommige gevallen zelfs het streven naar eigenrichting (waarbij de eigen wetten boven de Nederlandse wet worden gesteld). Een dergelijk onverdraagzaam isolationisme kan leiden tot onderdrukking van diegenen die men tot de eigen gemeenschap rekent, en tot polarisatie en interetnische spanningen tussen bevolkingsgroepen.

Met de nota 'Van dawa tot jihad' heeft de AIVD bijgedragen aan de ontwikkeling van concrete beleidsinitiatieven op zowel internationaal, nationaal als lokaal niveau. Het tegengaan en terugdringen van de diverse vormen van radicalisering vereisen gedifferentieerde en multidisciplinaire tegenmaatregelen. De AIVD is in 2005 vanuit zijn rol van verschaffer van inzicht in het fenomeen van radicalisering op landelijk niveau, betrokken geweest bij de ontwikkeling van deze tegenmaatregelen. Dit gebeurde samen met diverse onderdelen van de rijksoverheid, maar ook met lokale en provinciale overheden, het maatschappelijk middenveld en de gematigde krachten binnen moslingemeenschappen.

In 2005 heeft de AIVD samen met onder meer de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en het ministerie van Financiën geparticipeerd in een aantal multidisciplinaire projecten onder regie van de NCTb. Deze projecten zijn gericht op het via bestuurlijke maatregelen ombuigen en verstoren van radicaliseringsprocessen binnen een aantal lokale radicaliseringshaarden. De AIVD is betrokken bij initiatieven gericht op preventie van radicaliseringsprocessen, zoals onder meer beschreven in Kamerbrieven, de

nota 'Weerbaarheid en Integratiebeleid' van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, en de nota 'Radicalisme en Radicalisering' van de minister van Justitie. Ook heeft de AIVD een aantal lokale overheden direct of indirect (via de regionale inlichtingendiensten) geadviseerd over specifieke radicaliseringshaarden binnen hun gemeentegrenzen. De AIVD heeft een adviserende rol gespeeld bij initiatieven van lokale besturen om een eigen informatiehuishouding op te zetten, gericht op het in een vroegtijdig stadium herkennen en terugdringen van radicaliseringsprocessen.

De AIVD heeft kennis over en inzichten in het fenomeen radicalisering gedeeld met belangendragers en belanghebbenden. De AIVD heeft lezingen en presentaties verzorgd voor het gevangeniswezen, de onderwijsinspectie en politiefunctarissen teneinde hen in staat te stellen signalen van radicalisering in een zo vroeg mogelijk stadium te onderkennen.

3.2 Rellen in Frankrijk

Eind 2005 leidde de dood van twee jongens in een van de voorsteden van Parijs tot aanhoudende rellen in heel Frankrijk. Hoewel een deel van de Franse relschoppers een moslimachtergrond heeft en daar ook tijdens de rellen op enigerlei wijze uiting aan gaf (bijvoorbeeld door het roepen van 'Allahu Akbar' tijdens het begaan van gewelddadigheden), lijkt religie geen doorslaggevende rol te hebben gespeeld in de motivatie om tot geweld over te gaan. Verschillende Franse moslimorganisaties hebben ten tijde van de rellen de jongeren opgeroepen tot kalmte. De AIVD benadrukt dat de situatie in de Franse voorsteden niet één op één te vergelijken is met die in de Nederlandse grote steden. Desondanks zijn er in Nederland wel degelijk gevoelens van onvrede. Niet uit te sluiten is dat op enig moment ook hier individuen geïnspireerd zouden kunnen worden om uiting te geven aan dergelijke emoties.

3.3 De Iraanse gemeenschap in Nederland

De Iraanse oppositiebeweging Mujahedin-e Khalq Organization (MKO) staat sinds mei 2002 op de lijst van terroristische organisaties van de Europese Unie. De MKO heeft meer dan twintig jaar vanaf Iraakse bodem gewapende oppositie gevoerd tegen Iran. Aan deze gewapende strijd kwam in 2003 met de inval in Irak een einde. De activiteiten van de MKO in Nederland beperken zich momenteel tot demonstraties en fondsenwerving. De MKO heeft voorzover bekend op Nederlands grondgebied nimmer

geweld gebruikt. Voor de fondsenwerving zet de MKO verschillende mantelorganisaties in. Aanvankelijk was dat de stichting Solidariteit met Iraanse Mensen (SIM), tegenwoordig lijken de Stichting voor Mensenrechten Vrienden (SMV) en de stichting 'Het Imago van de Toekomst' actief. De inzamelingen vinden plaats onder het mom van humanitaire hulp aan het Iraanse volk, maar komen in werkelijkheid ten goede aan de MKO.

De Anjoman-e Padeshahi (API) is een Iraanse monarchistische oppositiegroepering die streeft naar het herstel van de monarchie in Iran. Leider van de organisatie is de in Londen gevestigde Fourod Fouladvand. Op 10 maart 2005 kwam de API voor het eerst in de publiciteit door de bezetting van een vliegtuig op de Brusselse luchthaven Zaventem. Later deed de organisatie opnieuw van zich spreken met acties voor het gebouw van het Europees Parlement in Brussel en voor het Vredespaleis in Den Haag. De acties waren bedoeld om druk uit te oefenen op de EU om afstand te nemen van het islamitische regime in Iran. Na de acties van de groepering in het voorjaar van 2005 is het stil geworden rond de API.

In een boodschap op zijn website heeft Al Zaraqawi in september 2005 de shi'iten de oorlog verklaard. Hij leek hiermee de tegenstellingen tussen beide groepen, die op dit moment in Irak de bron van veel conflicten vormen, nadrukkelijk te willen exporteren. De AIVD heeft geen signalen ontvangen dat de oproep van Al Zaraqawi in Nederland heeft geleid tot spanningen tussen soennieten en shi'iten.

3.4 Salafitische centra in Nederland

In Nederland is een klein aantal stichtingen en moskeeën van salafitische signatuur gevestigd. Hier zijn jarenlang sterk anti-integratieve opvattingen uitgedragen. Deze centra dragen een duidelijk missionair karakter. Via zogenoemde dawa-activiteiten² wordt getracht de salafitische invloed binnen de Nederlandse moslimgemeenschap te vergroten. De AIVD onderzoekt deze salafitische dawa omdat zij een intolerant, onverdraagzaam isolationistisch en anti-westers karakter draagt, dat risico's voor de democratische rechtsorde met zich meebrengt. De verspreiding van het salafisme vanuit deze centra gebeurt in preken van imams, maar ook tijdens (vaak besloten) religieuze vormingssessies en conferenties, of door de verspreiding van literatuur en audiovisueel materiaal, veelvuldig met gebruikmaking van nieuwe media, zoals internet. Het is gebleken dat deze sterk anti-integratieve en anti-westerse boodschap in belangrijke mate heeft bijgedragen aan de radicalisering van sommige moslimjongeren. Enkelen onder hen zijn uiteindelijk na een verdere radicalisering buiten de directe omgeving van hun moskee vatbaar gebleken voor rekrutering voor de

² Dawa = missie, zending

gewelddadige jihad of zijn geheel op eigen kracht geïnspireerd geraakt om over te gaan tot het verrichten van terroristische handelingen.

Bij imams en bestuurders van salafitische centra lijkt een kentering waarneembaar naar een meer gematigde opstelling. Imams en bestuurders waken ervoor dat in deze centra openlijk wordt opgeroepen tot de gewelddadige jihad. Die aanpassing lijkt echter vooral het gevolg te zijn van druk van buitenaf (media, landelijke politiek, lokaal bestuur en gematigde moslimorganisaties). Hoe permanent en oprecht deze verandering is, valt nog te bezien. In de praktijk blijkt het voor het bestuur van deze centra vaak moeilijk om tegenwicht te bieden tegen radicale onderstromen. Deze houding kan mogelijk worden verklaard door de wens van de besturen om de personen die gezamenlijk deze radicale onderstromen vormen niet tegen zich in het harnas te jagen. Er lijkt sprake te zijn van een voortdurend 'schipperen' tussen hetgeen past binnen de kaders van de Nederlandse samenleving en wetgeving enerzijds, en de loyaliteit jegens de radicale salafitische achterban anderzijds. Het wegvallen van externe druk kan leiden tot een terugval op de eerder geuite radicale boodschappen. Hetzelfde kan overigens ook gelden voor het treffen van overheidsmaatregelen die door de salafitische centra als 'onrechtvaardig' worden beleefd.

Nu imams en besturen van salafitische centra geregeld afstand nemen van radicale en gewelddadige boodschappen en in toenemende mate toezicht trachten te houden op de salafitische centra, komen radicale moslims en rekruteurs vaker in beslotenheid bijeen en gaan zij meer heimelijk te werk. Hierdoor onttrekt deze extreme variant van radicalisering zich aan het directe zicht van de salafitische centra. Dit wil overigens niet zeggen dat er een volledige waterscheiding zou zijn ontstaan tussen de salafitische centra en de radicale salafitische onderstromen. Het is gebleken dat meer radicale en naar geweld neigende moslims tevens bezoekers zijn van de gekende salafitische centra. De AIVD blijft daarom onverminderd aandacht houden voor radicaliseringsprocessen in en rondom salafitische centra in Nederland.

3.5 De Turkse en Turks-Koerdische gemeenschap in Nederland

De reactie vanuit de Turkse gemeenschap op de aanslagen van juli 2005 in Londen leek voor het grootste deel overeen te komen met de reactie na de moord op de heer Van Gogh in 2004. Naast een afkeuring van de aanslagen wijst men collectieve verantwoordelijkheid van de hand: de aanslagen waren immers niet het werk van

Turken. In de Turkse gemeenschap is nauwelijks gereageerd op de arrestaties van verschillende leden van het Hofstadnetwerk op 14 oktober 2005.

3.5.1 Turkse radicaal-islamitische netwerken, bewegingen en organisaties

De ontwikkeling van een radicaal-islamitisch gedachtegoed in een relatief beperkt deel van de Turkse gemeenschap in Nederland zet zich voort. Onderzoek heeft aangetoond dat er een multi-etnisch netwerk van radicaal-islamitische personen bestaat, waarvan Turkse jongeren deel uitmaken. Ook in sommige Turkse moskeeën wordt een radicaal-islamitische boodschap verspreid, zij het niet in de vrij toegankelijke preken, maar in besloten sessies. Op internet zijn op Turkse websites berichten waargenomen die duiden op radicaal-islamitische geloofsopvattingen. In sommige gevallen richt de aandacht zich daarbij op politici en opiniemakers als mevrouw Hirsi Ali of de heer Wilders, die vanwege hun stellingname in het debat over de islam in Nederland mikpunt zijn van scheldpartijen en verwensing. Hoewel het tot op heden gaat om een relatief gering aantal Turkse jongeren dat zich tot de radicale islam voelt aangetrokken, constateert de AIVD dat er sprake is van een stijgende lijn.

In februari 2005 heeft de AIVD een ambtsbericht uitgebracht over een illegaal in Nederland verblijvende godsdienstleraar die actief was in de Iskender Pasa-moskee te Rotterdam. In het ambtsbericht werd gewezen op het feit dat betrokkene vanwege zijn radicale gedachtegoed een gevaar vormde voor de nationale veiligheid en daarnaast niet beschikte over een geldige verblijfstitel. In juni 2005 is hij, nadat zijn beroep tegen de uitzetting ongegrond was verklaard, definitief naar Turkije uitgezet.

Na de arrestatie, uitlevering en berechting in Turkije van Metin Kaplan is het rondom de Kaplanbeweging stil gebleven. Tot op heden is er geen nieuwe leider. Zeker in Nederland is deze beweging getalsmatig verder achteruitgegaan en is rond de moskee in Oss, het enige overgebleven Kaplancentrum in Nederland, slechts een beperkt aantal sympathisanten actief. Na een aanvankelijke veroordeling van Kaplan in Turkije heeft de Turkse rechter in hoger beroep geoordeeld dat het proces niet eerlijk verlopen is en (deels) moet worden herhaald omdat er vormfouten zijn gemaakt. Vanuit de Turkse gemeenschap in Nederland is hierop nauwelijks gereageerd, afgezien van enige verontwaardiging vergelijkbaar met de reactie toen Kaplan in oktober 2004 werd opgepakt en aan Turkije werd uitgeleverd.

Na de aanslagen van juli 2005 in Londen kondigde de Britse regering harde maatregelen aan tegen de Britse tak van de radicaal-religieuze Hizb-ut-Tahrir (HUT).

Dit betekende een flinke koerswijziging voor de Britse regering, die de HUT voorheen beschouwde als een politieke beweging, zij het een beweging met een extremistische boodschap. De plannen van de Britse regering lijken nauwelijks tot enige reacties te hebben geleid onder HUT-sympathisanten en -aanhangers in Nederland.

3.6 De Marokkaanse gemeenschap in Nederland

De moord op de heer Van Gogh en de nasleep ervan hebben een negatief effect gehad op het onderling vertrouwen tussen moslims, waaronder delen van de Marokkaanse moslimgemeenschap, en niet-moslims in Nederland. Er was in 2005 nog sterker dan in 2004 sprake van een groeiend maatschappelijk ongenoegen onder delen van de moslimgemeenschappen in Nederland. De brandstichtingen bij islamitische scholen en moskeeën na de moord op de heer Van Gogh hebben bij een gedeelte van de moslimbevolking tot het gevoel geleid dat delen van de Nederlandse bevolking zich vijandig opstellen jegens moslims. Verschillende maatregelen en uitspraken van de Nederlandse overheid, zoals het uitzenden van troepen naar Irak en Afghanistan, of het onderzoeken van de mogelijkheid van een burka-verbod, werden door delen van de moslimgemeenschappen gevoeld als een tegen alle moslims gerichte politiek van de Nederlandse overheid.

Dit maatschappelijk ongenoegen binnen delen van de moslimgemeenschappen komt meestal niet direct tot uiting. Vaak is de weerslag van een gebeurtenis pas na enige maanden merkbaar. De emoties die gepaard gaan met het maatschappelijk ongenoegen kunnen een lange periode een smeulend bestaan leiden, mede als gevolg van het ontbreken van organisaties met een breed draagvlak die een uitlaatklep kunnen vormen voor dergelijke emoties van met name Marokkaanse jongeren. De Marokkaanse identiteit of etniciteit lijkt voor jongeren van de tweede en derde generatie immigranten een onvoldoende bindende factor voor het bestaan van levensvatbare organisaties. Zo heeft de Arabisch Europese Liga (AEL) het aanvankelijke succes niet kunnen bestendigen en is de oprichting van de Moslim Democratische Partij, die in 2006 wilde deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen, niet van de grond gekomen.

3.6.1 Radicalisering

Een toenemend aantal Marokkaanse jongeren grijpt terug naar ultraorthodoxe, niet traditioneel-Marokkaanse, vormen van de islam om in het huidige klimaat van maatschappelijk ongenoegen hun eigen identiteit in te vullen. Onder deze jongeren is

sprake van de vorming van een eigen islamitische ‘tegencultuur’. Zij zetten zich af tegen zowel de eerste generatie Marokkanen als de Nederlandse samenleving en de overheid. Velen beperken zich tot het aannemen van een ultraorthodoxe levenswijze (op het vlak van kledingvoorschriften, omgang tussen de seksen, enz.). In sommige gevallen leidt de keuze voor een eigen islamitische ‘tegencultuur’ tot verdere radicalisering, zoals uitingen van onverdraagzaamheid, het nastreven van eigenrichting waarbij de sharia boven de Nederlandse wet wordt gesteld of zelfs de bereidheid tot (terroristisch) geweld. De AIVD onderzoekt deze ‘tegencultuur’ op verschillende plaatsen waar deze in de samenleving aan de oppervlakte komt.

Waar het onderzoek van de AIVD zich voorheen met name richtte op radicalisering vanuit moskeeën, concentreert het onderzoek zich thans meer op andere radicaliseringshaarden, zoals internet. Zo wordt onderzocht in hoeverre dit medium een katalyserende factor is in het radicaliseringsproces en is het onderzoek naar de personen achter de radicale boodschappen geïntensiveerd.

De lage organisatiegraad van de Marokkaanse gemeenschap werkt door op het terrein van radicalisering. Er zijn momenteel geen formele organisaties met een exclusief Marokkaanse achtergrond (zoals politieke partijen, verenigingen) zichtbaar op het terrein van radicalisering. De bestaande Marokkaanse organisaties in Nederland worden in meerderheid gevormd door eerste generatie immigranten met een traditioneel Marokkaanse, gematigde beleving van de islam. De AIVD constateert dat hoe ernstiger een groep is geradicaliseerd, hoe minder deze geneigd zal zijn zich in een formele organisatie te verenigen of zich openlijk te uiten.

Wanneer het niveau van radicalisering ernstiger wordt, neemt het belang van etniciteit af. Etniciteit speelt een indirecte rol via de sociale structuur van de netwerken van radicale moslims (die elkaar bijvoorbeeld uit dezelfde geboortestreek kennen of familie van elkaar zijn), maar niet in de ideologie. De AIVD heeft geconstateerd dat tot de islam bekeerde autochtone Nederlanders even snel kunnen radicaliseren als personen van islamitische origine. De radicale netwerken hebben meestal een multi-etnisch karakter, waarin Marokkanen een aanzienlijk, maar zeker geen exclusief of leidend aandeel hebben.

Hoewel een beperkt aantal moskeeën in Nederland kan worden aangemerkt als een podium voor radicale personen, is vooralsnog geen aansturing van jongeren gebleken door besturen en imams van dergelijke moskeeën. De moskeeën blijken vooral een plaats waar (her)bekeerde jongeren kennis opdoen over de islam. Zij richten zich

daarbij bij voorkeur op moskeeën waar een op jongeren gericht programma in het Nederlands wordt verzorgd. Op dit moment zijn dat met name de salafitische moskeeën. Wanneer deze jongeren zich niet herkennen in de manier van preken, zoeken zij hun heil in een andere, vaak radicalere moskee, of gaan zij op zoek naar een ideologie die hen aanstaat. Zo zijn er in heel Nederland, veelal buiten moskeeën, lezingen te volgen van predikers met een radicale inslag. Ook internet biedt zoekende jongeren een schat aan mogelijkheden om hun eigen ideologie samen te stellen. Dit geeft aanleiding tot vormen van 'knip-en-plak'-islam. Als gevolg hiervan vindt radicalisering in Nederland niet langer uitsluitend in de grote steden, maar verspreid over het hele land plaats. Een punt van zorg is het hoge tempo waarin dit radicaliseringsproces zich bij individuele personen kan voltrekken.

In 2004 berichtte de AIVD dat de incidenten met betrekking tot radicalisering op onderwijsinstellingen vooral moesten worden gezien als geïsoleerde uitingen van de onvrede van islamitische jongeren enerzijds en de Nederlandse samenleving anderzijds, zonder dat er sprake is van aansturing of regie vanuit radicaal-islamitische organisaties. Er zijn geen indicaties dat deze situatie is veranderd. Wel zijn er aanwijzingen dat in een aantal aan salafitische moskeeën gelieerde basisscholen buiten de reguliere schooltijden en naast het officiële curriculum, lessen worden gegeven (zoals godsdienstenlessen en lessen Arabische taal) om radicaal-islamitische opvattingen over te dragen.

De afgelopen tijd is naar voren gekomen dat de toenemende aanwezigheid in gevangnissen van terrorismeverdachten, rekruteurs en andere personen met een achtergrond in de radicale islam op zichzelf een risico kan betekenen voor de nationale veiligheid. Zo heeft de AIVD vastgesteld dat zich in de Nederlandse gevangnissen een potentieel aan rekruten bevindt. Daarbij wordt opgemerkt dat rekrutering in gevangnissen slechts een van de risico's is; hiernaast kan worden gedacht aan het samen met gelijkgezinden plannen van nieuwe gewelddaden of het aangaan van relaties met criminelen.

In een aantal gevallen blijken ultraorthodoxe moslims jongeren te waarschuwen voor de uiterst extreme en gewelddadige ideologie van de Takfir Wal Hijra-stroming, of slagen er zelfs in jongeren uit deze stroming los te weken. Ultraorthodoxe predikers hebben de aanslagen, zoals op de metro in Londen, nadrukkelijk veroordeeld. Dit betekent in de meeste gevallen echter niet dat zij daarmee ook een pro-westers standpunt innemen. De bereidheid om samen te werken met of gezien te worden als partner van de Nederlandse overheid is minimaal.

Als gevolg van de verhoogde belangstelling vanuit de overheid en de media heeft een aantal radicale imams de toon van hun openbare uitspraken gematigd. Dit heeft overigens tot gevolg dat zij door de meer radicale jongeren niet langer als oprecht vertolker van hun geloof worden gezien.

3.7 De Molukse gemeenschap in Nederland

Ontegenzeggelijk blijft de Molukse gemeenschap in Nederland een latent verlangen hebben naar een vrije Republiek der Zuid-Molukken (RMS). De mate waarin dit verlangen tot uiting komt is mede afhankelijk van de situatie op de Molukken. Het activistische deel van de Molukse gemeenschap heeft zich in 2005 weinig geroerd, op een gewelddadig incident na in Den Haag op de dag van de herdenking van de proclamatie van de RMS. Verder protesteerden RMS-aanhangers door middel van enkele gewelddoos verlopen kleinschalige demonstraties tegen de detentie van gelijkgezinden in Indonesië.

Een ander onderwerp dat de gemoederen van de Molukse gemeenschap in beroering brengt, is de (her)huisvestingsproblematiek.

3.8 Overige minderheden in Nederland

De AIVD heeft in 2005 het onderzoek voortgezet naar radicaliseringstendensen binnen een aantal kleinere etnische gemeenschappen in de Nederlandse samenleving, waaronder de Somalische, Afghaanse, Iraakse en Tsjetsjeense gemeenschappen. Het risico met betrekking tot deze gemeenschappen schuilt met name in de mogelijkheid dat kleine delen hiervan zich aansluiten bij het radicaal-islamitische gedachtegoed.

Er zijn aanwijzingen dat individuele Somaliërs zich aangetrokken voelen tot het radicaal-islamitische gedachtegoed. Somaliërs in Nederland worden als groep gekenmerkt door een slechte maatschappelijke positie, een gebrekkige integratie in de Nederlandse cultuur en een oververtegenwoordiging van jongeren. De laatste jaren is een groot deel van de gemeenschap naar het Verenigd Koninkrijk geëmigreerd.

De maatschappelijke positie en de culturele integratie van zowel Afghanen als Irakezen in Nederland is beduidend beter dan die van de Somalische bevolkingsgroep. Alhoewel

de conflicten in Afghanistan en Irak een inspiratiebron vormen voor radicale moslims, is dit minder het geval voor in Nederland verblijvende bewoners van deze landen zelf. Afghanen en Irakezen lijken politieke en religieuze controverses binnen hun gemeenschappen zelf, en tussen hun gemeenschappen en de Nederlandse samenleving te willen mijden. De veroordeling van twee Afgaanse ex-generaals in oktober 2005 heeft binnen de Afgaanse gemeenschap geen merkbare onrust teweeggebracht.

De deelname van de Iraakse gemeenschap in Nederland aan het referendum over de Iraakse Grondwet in oktober 2005 en de daarop volgende verkiezingen in december zijn zonder incidenten verlopen.

Het Tsjetsjeense conflict vormt een inspiratiebron voor radicaal-islamitische strijders van verschillende etnische origine. De kleine Tsjetsjeense gemeenschap in Nederland heeft echter geen rol in de overdracht van het radicaal-islamitische gedachtegoed en zegslieden beperken zich tot voorlichting over de Tsjetsjeense situatie aan het Nederlandse publiek. De arrestatie van twee Tsjetsjenen toonde evenwel aan dat individuele Tsjetsjenen in Nederland bereid zijn tot een actieve betrokkenheid bij de radicale islam. Alhoewel er van tijd tot tijd spanningen tussen Russen en Tsjetsjenen worden gerapporteerd, lijkt de actiebereidheid van Tsjetsjenen in Nederland laag te zijn: zo hebben de Tsjetsjenen niet geprotesteerd tijdens het bezoek van Poetin aan Nederland in november 2005.

4 Links- en rechts-extremisme

4.1 Links-extremisme

Het jaar 2005 kenmerkte zich door het deels weer actiever worden van wat ooit de linkse beweging werd genoemd. Met name antimilitaristen en tegenstanders van het vreemdelingenbeleid lieten zich horen. De antiglobaliseringsbeweging heeft in juli 2005 kort van zich doen spreken: enige tientallen Nederlanders waren (meest vreedzaam) aanwezig bij de protesten tegen de G8-Top in Schotland. Ook werd een nieuwe actiegroep opgericht met de naam Strijdbaar Ecologisch Anarchistisch Levend Schild (SEALS), een acroniem voor een zich deels als zeehond verkleedende actiegroep. SEALS richt zich tegen de economische herinrichting van de wereld. Het is in eerste instantie een antiglobalistische groepering, maar individuen daarbinnen zijn ook aanwezig bij antifascistische acties. SEALS is de Nederlandse variant van de zich internationaal manifesterende Witte Overalls, die zich kenmerken door hun manier van actievoeren. Bij hun acties proberen zij door politiekordons te breken.

De antimilitaristische beweging heeft zich verzet tegen de nasleep van de oorlog in Irak, en met name tegen de aanwezigheid van Nederlandse troepen in Afghanistan. Op een aantal momenten werd daar actie tegen gevoerd. Bij vreedzame demonstraties kreeg men steun van de gematigde vredesbeweging. Zogenaemde 'directe' acties in de vorm van bekladdingen en vernielingen vonden plaats tijdens een tweetal grote wapenbeurzen in de Amsterdamse RAI. Daarnaast werden vernielingen aangericht op kazerneterreinen. De acties waren een reactie op het kabinetsvoornemen om meer militairen uit te zenden naar Afghanistan. Hoewel er sprake is van een daling van het aantal acties, zal naar verwachting het bestaan van het antimilitarisme in 2006 niet ten einde lopen.

Antifascisten hebben in 2005 getracht bijeenkomsten van (extreem) rechtse groeperingen te voorkomen. Hierbij werd geen onderscheid gemaakt tussen burgerlijk rechtse, extreem rechtse en rechts-extremistische groeperingen. Zoals de laatste jaren gebruikelijk kwam de verstoring van de openbare orde bij grote manifestaties eerder van de kant van de antifascisten zelf dan van hun extreem rechtse tegenstanders. Medio mei werden in Arnhem ruim dertig antifascisten aangehouden bij een actie tegen een demonstratie van de Nederlandse Volksunie (NVU).

Het beleid van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie heeft geleid tot enkele manifestaties en gewelddadige incidenten. Bij verschillende ‘uitzetcentra’ werd vreedzaam gedemonstreerd door verontruste burgers. De gemeente Vught ondervond acties tegen de voorgestelde vestiging van een uitzetcentrum. Tegenstanders van het asielbeleid en antifascisten trachtten de politieke besluitvorming daaromtrent te beïnvloeden. Een en ander culmineerde in een poging tot brandstichting in maart 2005 bij het gemeentehuis van Vught. Onbekenden, die zich voor de gelegenheid tooiden met de naam ‘Grenzen Weg’, claimden de brandaanslag.

De minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie kreeg zelf ook te maken met acties van eenlingen. Zo werd de bewindsvrouw in Amsterdam bespuugd door een dierenrechtenactivist. De brand op Schiphol-Oost was aanleiding voor een reeks scherpe protesten in het gehele land. Overal doken spandoeken op met kwetsende teksten. Vanwege het weghalen van de spandoeken door politiefunctionarissen keerden de actievoerders zich overigens meer tegen lokale beleidsmakers dan tegen de minister zelf.

Ook het milieuactivisme heeft in 2005 een zekere mate van opleving gekend. Het meest opmerkelijk was de terugkeer van de milieubeweging ‘GroenFront!’. GroenFront! heeft eind 2005 het bos in Schinveld-Onderbanken bezet vanwege de voorgenomen kap in verband met de aanvliegroute voor de luchtmachtbasis Geilenkirchen in Duitsland. De bezetting van het bos ademde, tot en met de ontruiming in de tweede week van januari 2006, het doorgaans rustige en vreedzame karakter van deze beweging uit.

4.2 Dierenrechtenactivisme

Acties in het kader van dierenwelzijn en met name dierenrechten zijn in 2005, in aantal en intensiteit, toegenomen. De eerste maanden van het jaar werden gekenmerkt door een hausse aan brandstichtingen tegen en sabotage van zogenoemde jachthutten, met name op de Veluwe. Het in Rijswijk gevestigde Biomedical Primate Research Centre (BPRC) werd in 2005 minder belaagd dan de voorgaande jaren. Wél lieten de eerste maanden van het jaar een campagne zien tegen ABN Amro, de huisbankier van BPRC. ABN Amro-vestigingen kregen te maken met bekladdingen en vernielingen van pinautomaten.

Evenals in 2004 waren er drie gevallen van brandstichting. Eind januari werd brand gesticht bij het bedrijf Covance. De vestiging van deze onderneming in Zeist liep lichte

schade op. Daarnaast vonden in het najaar brandstichtingen plaats bij vestigingen van McDonalds in Leeuwarden en Meppel. Laatstgenoemde brandstichting werd omlijst met de leuzen 'ALF' en 'McMurder'.

Respect voor Dieren (RvD) was in 2005 de meest in het oog springende organisatie. RvD is op 1 november 2004, op wereldveganisedag, opgericht en streeft naar een volledige afschaffing van diergebruik, in welke vorm ook. In de loop van 2005 is RvD steeds meer te beschouwen als de dochter van het Britse Stop Huntingdon Animal Cruelty (SHAC). SHAC voert actie tegen het proefdierenlaboratorium Huntingdon Life Sciences. RvD richtte zich aanvankelijk op de bontindustrie, maar bemoeide zich spoedig met de agenda van SHAC. Hoewel er tot op heden geen naamswijziging is doorgevoerd, is Respect voor Dieren de facto de Nederlandse vertegenwoordiger van het SHAC. RvD voert acties uit bij ondernemingen die op de SHAC-targetlijst staan en zakelijk verbonden zijn aan het genoemde Huntingdon Life Sciences. Met name vestigingen, maar ook woonhuizen van directieleden, zijn op diverse manieren belaagd. De SHAC is in de loop van 2005 zwaarder gaan leunen op de Nederlandse tak.

4.3 Rechts-extremisme

Sfeerbepalend voor het rechts-extremisme in Nederland in 2005 was de moord op de heer Van Gogh op 2 november 2004. Binnen rechts-extremistische kringen werd na de dood van de heer Van Gogh met hernieuwde felheid - vooral op rechtse internetfora - geageerd tegen moslims in Nederland en islamitische instituten, zoals moskeeën en islamitische scholen. Woede en frustratie overheersten in de diverse reacties. Woede ten aanzien van de dader, moslims en de islam in het algemeen, en een grote ontevredenheid over de rol van de overheid die te veel de nadruk zou leggen op de dialoog met moslims. Deze onvrede heeft niet geleid tot radicale acties tegen de betrokken overheden of bewindspersonen.

Het beeld dat vooral personen uit ongeorganiseerde extreem rechtse kringen bereid zouden zijn acties tegen moslims en mosliminstituten te ondernemen, werd niet bevestigd. De moord op de heer Van Gogh wakkerde het vuur tussen zogenoemde Lonsdale-jongeren en allochtone jongeren aan, alhoewel confrontaties tussen deze jongeren ook voor de moord plaatsvonden. Een vechtpartij tussen autochtone en allochtone jongeren bij een moskee in Venray en de brand in het noodgebouw van een islamitische basisschool in Uden in het voorjaar van 2005 waren de directe aanleiding

voor de AIVD om nader onderzoek in te stellen naar Lonsdale-jongeren. Daaruit bleek dat de dreiging voor de democratische rechtsorde die van deze ongeorganiseerde, niet-politieke jongeren uitgaat relatief gering is. Het toekennen van een rechts-extremistisch label aan deze Lonsdale-jongeren is in zijn algemeenheid niet terecht. Slechts een klein deel van de Lonsdale-jongeren heeft daadwerkelijk rechts-extremistische denkbeelden. De AIVD heeft vastgesteld dat een klein aantal Lonsdale-jongeren op individuele basis contacten onderhoudt met personen uit rechts-extremistische kringen. Tevens is in een enkel geval politisering van een Lonsdale-groep geconstateerd. De rol die rechts-extremisten mogelijkwijs spelen bij de radicalisering van Lonsdale-jongeren vraagt evenwel blijvende aandacht.

Hoewel Lonsdale-jongeren in het algemeen niet rechts-extremistisch zijn, zijn xenofobie, nationalisme en frustraties ten aanzien van de ‘multiculturele’ samenleving wel breed gedragen gevoelens. Deze gevoelens liggen vaak ten grondslag aan verstoringen van de openbare orde door deze jongeren. De grootste dreiging voor de Nederlandse democratische rechtsorde is momenteel het bestaan van een breed sociaal-maatschappelijk probleem waar in een sfeer van frustratie over de Nederlandse ‘multiculturele’ samenleving zowel van autochtone als van allochtone zijde interetnische confrontaties worden uitgelokt. Aanhoudende interetnische confrontaties kunnen op termijn de cohesie in de Nederlandse samenleving bedreigen.

Voor de neonazi's in Nederland heeft de moord op de heer Van Gogh slechts tot een miniem electoraal gewin geleid. Rond de Nederlandse Volks Unie (NVU) blijft het relatief rustig. Slechts de besluitvorming omtrent toetreding van Turkije tot de EU en het Europees grondwettelijk verdrag deden de NVU actief naar buiten treden. Het Racial Volunteer Force, dat zich heeft afgesplitst van de NVU, blijft beperkt in omvang.

De ultranationalistische partijen en groeperingen in Nederland lijken over een groter electoraal reservoir te beschikken dan de neonazistische partijen in Nederland. Veel zogenoemde Lonsdale-jongeren herkennen zich in de frustraties van een partij als de Nationale Alliantie (NA) over de ‘multiculturele’ samenleving. Van een toename in het aantal nationalistische partijen in Nederland was het afgelopen jaar echter geen sprake. Dit wordt deels verklaard door de geringe politieke motivatie van deze Lonsdale-jongeren. Anderzijds lijkt versplintering een oorzaak te zijn van de geringe groei van rechts-extremistische partijen en groeperingen.

Deze versplintering leidde ertoe dat in februari 2005 de Nieuwe Nationale Partij zich vanwege de grote leegloop heeft opgeheven. De NA blijft de meest actieve ultranationalistische partij in Nederland die zich regelmatig in het openbaar manifesteert. Op 11 juni 2005 demonstreerde de NA in Rotterdam tegen de bouw van een Surinaamse moskee. De demonstratie verliep vreedzaam, maar de NA kwam in opspraak toen in juni 2005 brand werd gesticht in de oudbouw van de moskee. De NA verklaarde in het openbaar dat het niets met de zaak van doen had. In de pers en binnen antifascistische kringen werden beschuldigingen geuit in de richting van de NA. Deze namen toe toen naar aanleiding van politieonderzoek een sympathisant van de NA als hoofdverdachte werd gearresteerd. Als gevolg daarvan heeft een aantal gematigde NA-leden zich uit de partij teruggetrokken. Ook enkele prominente partijleden hebben zich als lid teruggetrokken maar zij oefenen achter de schermen onverminderd hun invloed uit.

De nationalistische groepering Voorpost, die zijn ideeën doorgaans op vreedzame wijze kenbaar maakt, kwam tijdens de viering van Bevrijdingsdag in opspraak. Rechtse jongeren die op Bevrijdingsdag het jaar daarvoor voor ongeregelheden hadden gezorgd, organiseerden op 5 mei een feest in Zoetermeer. Het besloten feest verliep zonder incidenten. De media en antifascistische organisaties maakten grote ophef omdat zij meenden dat Voorpost de organisator van het feest was. Hoewel leden van Voorpost aanwezig waren, was het feest niet door hen georganiseerd.

5 Ongewenste bemoeienis van vreemde mogelijkheden

Het AIVD-onderzoek naar ongewenste inlichtingenactiviteiten die vreemde mogelijkheden in Nederland ontplooiën, leent zich, met het oog op het belang van de bescherming van het actuele kennisniveau van de AIVD op dit terrein, niet voor uitvoerige openbare rapportage. In dit hoofdstuk wordt daarom slechts in algemene zin op deze activiteiten ingegaan.

Bij de inmenging vanuit vreemde mogelijkheden staat voor Nederland het belang van de bescherming van de nationale soevereiniteit centraal. Het beleid van de AIVD is er in eerste instantie op gericht aantastingen van de nationale soevereiniteit door heimelijke activiteiten van vreemde mogelijkheden te onderkennen en tegen te gaan. Deze heimelijke buitenlandse inmenging brengt veelal tevens schade toe aan andere belangen die vallen onder het begrip nationale veiligheid. Te denken valt aan ondermijning van de Nederlandse democratische rechtsorde, de internationale rechtsorde, aantastingen van de politiek-ambtelijke integriteit, en het schaden van vitale en anderszins kwetsbare sectoren binnen de Nederlandse samenleving. Alle heimelijke activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten of overheden in Nederland komen in beginsel in aanmerking voor nader onderzoek door de AIVD. De laatste jaren is het aantal vreemde mogelijkheden dat in Nederland inlichtingenactiviteiten ontplooit gegroeid.

Behalve aan onderkenning en beëindiging van buitenlandse inlichtingenactiviteiten besteedt de AIVD aandacht aan de verhoging van de weerstand ten aanzien van de risico's van spionage, onder andere door het bewustzijn voor dit fenomeen te vergroten. Dit bewustzijn is sinds het einde van de Koude Oorlog aanzienlijk afgenomen. De AIVD beschouwt een dergelijk verlaagd bewustzijn als een majeur veiligheidsrisico aangezien diverse buitenlandse inlichtingendiensten, op tal van terreinen, heimelijk actief zijn in Nederland. Verschillende bedrijven en (overheids)organisaties die zich mogelijk in de belangstelling van buitenlandse mogelijkheden en/of inlichtingendiensten mogen 'verheugen', ontvingen in 2005 van de AIVD enigerlei vorm van voorlichting omtrent de risico's van spionage.

De AIVD heeft in samenwerking met de MIVD een geactualiseerde versie uitgebracht van de brochure 'Spionage en Veiligheidsrisico's'. In deze brochure, die wordt verspreid binnen zowel overheid als bedrijfsleven, wordt een overzicht gegeven van mogelijke spionageactiviteiten, geïllustreerd met actuele voorbeelden.

6 Proliferatie van massavernietigingswapens

De AIVD wint inlichtingen in over programma's voor massavernietigingswapens van zogeheten landen van zorg en tracht pogingen om in of via Nederland materiaal of kennis te verwerven ten behoeve van deze programma's te onderkennen en tegen te gaan. Hiermee ondersteunt de AIVD het Nederlandse non-proliferatie- en exportcontrolebeleid. De AIVD geeft eveneens inhoud aan deze ondersteuning door informatie te verstrekken aan de ministeries van Buitenlandse Zaken en van Economische Zaken en voorlichting te geven aan het bedrijfsleven en aan wetenschappelijke onderzoeksinstituten. De AIVD en de MIVD werken op dit onderzoeksterrein nauw samen, zoals ook is vastgelegd in het convenant AIVD-MIVD.

6.1 Risicolanden

Ten aanzien van proliferatie van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen bestaan er verschillende landen die internationaal worden aangeduid als 'risicolanden' of 'landen van zorg'. In diverse rapporten en in internationaal (inlichtingen)overleg worden met name zorgen geuit over de intenties van Iran, Libië, Noord-Korea, Pakistan en Syrië.

Uit het onderzoek is gebleken dat samenwerking tussen landen van zorg op het gebied van ontwikkeling, productie en verwerving van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen in 2005 is voortgezet. Landen met een redelijk gelijkwaardige, ontwikkelde industriële infrastructuur, zoals Pakistan, Iran en Noord-Korea, hebben ook in 2005 kennis, technologie en verwervingsnetwerken gedeeld.

Pakistan, Iran en Noord-Korea lijken te willen beschikken over ballistische raketten voor de lange afstand. Ze beschikken over een redelijke industriële infrastructuur en voldoende technische kennis om deze wapens te ontwikkelen en te produceren.

6.1.1 Nucleair wapenprogramma van Iran

De eerste helft van 2005 stond in het teken van de onderhandelingen tussen de EU³ (Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland) en Iran over de oplossing van het conflict

over het nucleaire programma van Iran. Begin augustus 2005 verwierp Iran het laatste EU₃-voorstel inzake langetermijnsamenwerking tussen Iran en de EU. Die samenwerking zou onder meer bestaan uit de ontwikkeling van een ‘proliferation proof’ civiel-nucleair programma voor Iran. Het EU-voorstel verlangde van Iran onder meer dat het af zou zien van andere brandstofcyclusactiviteiten dan de bouw en het gebruik van lichtwater- en onderzoeksreactoren.

Rond dezelfde tijd verbrak Iran de zegels van het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA) bij de uraniumconversie-installatie in Esfahan, hetgeen een schending was van het Akkoord van Parijs van 14 november 2004 tussen de EU en Iran. Iran had deze installatie, samen met de verrijkingsinstallatie in Natanz, in november 2004 buiten werking gesteld, waarna het IAEA de installatie had verzegeld in afwachting van de uitkomst van de onderhandelingen tussen Iran en de EU₃. In september 2005 verscheen er een aanvullend IAEA-rapport over Iran en nam het IAEA naar aanleiding hiervan een resolutie aan waarin gesteld wordt dat Iran zijn waarborgovereenkomsten heeft geschonden (‘non-compliance’) en waarin het land wordt opgeroepen terug te keren naar de onderhandelingstafel. Hoewel bij een veroordeling van ‘non-compliance’ een verwijzing naar de VN Veiligheidsraad volgt, heeft het IAEA ervoor gekozen de zaak niet direct aan de VN Veiligheidsraad te rapporteren. In december 2005 werden besprekingen gevoerd tussen Iran en de EU₃ over een mogelijke basis voor hervatting van de onderhandelingen. Tevens zijn er onderhandelingen tussen Iran en Rusland gestart over de uraniumverrijkingsactiviteiten van Iran. In november verscheen er wederom een IAEA-rapport. Hierin was ook nieuwe door Iran verschaft informatie opgenomen.

In februari 2005 sloten Rusland en Iran een overeenkomst over de levering van laagverrijkt uranium aan de in aanbouw zijnde Iraanse lichtwaterreactor bij Bushehr. Hierbij werd ook overeengekomen dat Rusland de gebruikte brandstofstaven, die onder meer plutonium bevatten, zou terugnemen. Op deze wijze wordt voorkomen dat Iran het plutonium kan gebruiken voor militaire doeleinden. De laatste fase van de bouw van de reactor kon vervolgens in gang gezet worden. De aandacht van de internationale gemeenschap voor Bushehr en het feit dat het IAEA de reactor zal controleren, maken het voor Iran moeilijk om de reactor voor andere doeleinden te gebruiken dan voor energievoorziening.

De internationale samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten gericht op het tegengaan van de proliferatie van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen, is in 2005 intensief geweest. Tussen de verschillende diensten

zijn gegevens uitgewisseld over de wapenprogramma's en de in dat kader ontploide verwervingsactiviteiten.

In 2005 heeft Nederland deelgenomen aan enkele oefeningen in het kader van het 'Proliferation Security Initiative' (PSI). PSI is een in 2003 door de Verenigde Staten gelanceerd initiatief om door middel van een coherente aanpak op internationaal niveau de smokkel tegen te gaan van materialen die zijn aan te wenden voor massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen.

7 Inlichtingen Buitenland

7.1 Algemeen

De wet bepaalt dat de minister-president, in overeenstemming met de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en van Defensie onderzoeksonderwerpen aanwijst voor de inlichtingentaak buitenland van de AIVD en de MIVD. De minister van Buitenlandse Zaken (BZ) is nauw betrokken bij het proces dat jaarlijks (en indien nodig ad hoc) leidt tot het opstellen van die aanwijzing van onderwerpen. In het aanwijzingsbesluit 2005 zijn drie onderzoeksonderwerpen opgenomen, te weten:

- internationaal terrorisme;
- proliferatie van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen;
- politieke, etnische of religieuze spanningen of geschillen in specifieke gebieden, die kunnen leiden tot een bedreiging voor de internationale stabiliteit of de internationale rechtsorde.

In de aanwijzing voor 2006 zijn deze onderwerpen gehandhaafd; daarnaast is een vierde onderwerp toegevoegd, te weten 'ontwikkelingen die de Nederlandse en Europese energievoorzieningszekerheid in gevaar kunnen brengen'. Over uitvoering van de inlichtingentaak buitenland vindt intensieve afstemming plaats tussen de AIVD en de MIVD.

Van de in het kader van de inlichtingentaak buitenland ontplooid onderzoekactiviteiten van de AIVD op het vlak van internationaal terrorisme en proliferatie van massavernietigingswapens, is verslag gedaan in respectievelijk hoofdstuk twee en zes. Het overige onderzoek dat de AIVD in het kader van de inlichtingentaak buitenland heeft verricht, leent zich niet voor uitvoerige openbare rapportage. Daarom wordt in dit hoofdstuk slechts in algemene zin hierop ingegaan.

De AIVD verzamelt inlichtingen betreffende andere landen teneinde de regering in staat te stellen:

- bestaande dreigingen voor de nationale veiligheid beter te doorgronden;
- latente dreigingen voor de nationale veiligheid eerder te onderkennen;
- maatregelen te initiëren ter bescherming van Nederlandse presentie en belangen in het buitenland;

-
- bij het bepalen van standpunten op het vlak van het buitenlands beleid en bij het voeren van internationaal overleg te beschikken over informatie die via andere kanalen niet of moeilijk te verkrijgen is.

Rapportagevormen waarvan de dienst hierbij gebruikmaakt zijn de - veelal op strategisch niveau gelegen - speciale inlichtingenanalyses en de - veelal op tactisch niveau gelegen - korte informatierapporten. De AIVD legt deze analyses en rapporten vóór verzending aan de MIVD voor. De AIVD heeft in 2005 diverse van dergelijke analyses en rapportages uitgebracht aan de ministeries van BZ en AZ, de MIVD, aan het 'Joint Situation Center' van de EU, en aan de NAVO. De inlichtingentaak buitenland draagt langs deze weg bij aan de nationale en internationale veiligheid.

In 2005 is meer capaciteit beschikbaar gekomen voor de inlichtingentaak buitenland en deze tendens zal zich in 2006 voortzetten. Dit maakt het onder andere mogelijk om te investeren in de verdere ontwikkeling van een 'early warning' functie met als doel afnemers tijdig te kunnen attenderen op veiligheidsrelevante ontwikkelingen in een land of met betrekking tot een onderwerp. In het kader van deze taak heeft de AIVD samengewerkt met het ministerie van BZ in een project aangaande de veiligheid van Nederlandse ambassades in het buitenland. De AIVD informeert het ministerie van BZ over veiligheidsincidenten, voorspelbare dreigingen en de algemene veiligheidssituatie in het land waar de ambassade is gevestigd. Ook nieuwe of opkomende onderzoeksterreinen worden vanuit deze 'early warning' taak onderzocht. In 2006 zal vanuit deze taak een begin worden gemaakt met het onderzoek naar ontwikkelingen die de Nederlandse en Europese energievoorzieningszekerheid in gevaar kunnen brengen.

8 Beveiligingsbevordering

De AIVD heeft tot taak te bevorderen dat de verantwoordelijke en competente autoriteiten en instanties zorg dragen voor een adequate beveiliging. De beveiligingsbevorderende activiteiten van de AIVD richten zich op de taakvelden bijzondere informatie, vitale sectoren, personen, objecten en diensten behorend tot het rijkso domein, en andere aandachtsgebieden die in relatie tot de nationale veiligheid zijn benoemd. De AIVD ondersteunt de betreffende instanties door te adviseren over beveiligingsmaatregelen en de instelling van vertrouwensfuncties, te informeren over dreigingen, te faciliteren bij de productie, distributie en registratie van cryptografisch sleutel materiaal, en door onderzoeken naar kandidaten voor vertrouwensfuncties uit te voeren.

8.1 Bijzondere informatiebeveiliging

De beveiliging van bijzondere informatie heeft betrekking op staatsgeheimen en andere departementaal vertrouwelijke informatie. De AIVD heeft in 2005 de beveiliging van deze informatie bevorderd door bij te dragen aan de totstandkoming van nationale en internationale regelgeving, het geven van beveiligingsadviezen aan overheidsinstanties en bedrijven, en door het ontwikkelen en verwerven van informatiebeveiligingsproducten.

8.1.1 Voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst - bijzondere informatie

Nadat in 2004 het voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst - bijzondere informatie (Vir-bi) is ingevoerd, heeft de AIVD in 2005 een methodiek ontwikkeld met behulp waarvan ministeries zelf kunnen beoordelen in hoeverre de beveiliging van hun bijzondere informatie in overeenstemming is met de eisen van het Vir-bi. Daarnaast heeft de AIVD in 2005 een handboek opgesteld voor de ministeries als hulpmiddel voor de implementatie van het Vir-bi. Vertegenwoordigers van verschillende departementen hebben samen met de AIVD een implementatieplan voor het Vir-bi opgesteld. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zal in 2007 de ministerraad informeren over de stand van zaken met betrekking tot de beveiliging van bijzondere informatie binnen de rijksdienst.

8.1.2 **Werkgroep bijzondere informatiebeveiliging**

De werkgroep bijzondere informatiebeveiliging (WBI) adviseert over het beleid van de overheid op het gebied van bijzondere informatiebeveiliging. De ministeries van Defensie, Buitenlandse Zaken (BZ), Justitie, Algemene Zaken (AZ) en BZK nemen deel aan de WBI. De werkgroep komt vier keer per jaar onder voorzitterschap van de AIVD bijeen.

Op advies van de WBI heeft het hoofd van de AIVD in 2005 namens de minister van BZK tien producten voor de beveiliging van bijzondere informatie goedgekeurd. Het betroffen producten voor onder andere het vercijferen van bestanden, het beveiligd mobiel telefoneren, het wissen van gerubriceerde informatie op gegevensdragers en het werken met pc's die data verwerken van verschillende rubriceringsniveaus. Op advies van de WBI is de goedkeuring van een telex-beveiligingsapparaat ingetrokken. Ten behoeve van de bijzondere informatiebeveiliging heeft de AIVD de leden van de WBI geadviseerd over de inrichting van netwerken en productkeuzes. In 2005 is een aantal evaluaties op ICT-producten uitgevoerd waarvan de resultaten hebben geleid tot goedkeuring, of verlenging of intrekking daarvan.

8.1.3 **Security scans**

Een security scan wordt uitgevoerd om te toetsen of de beveiliging van bijzondere informatie aan de gestelde eisen voldoet. Als vervolg op de resultaten van de scans, die bij alle ministeries zijn uitgevoerd, heeft de AIVD in 2005 met diverse ministeries een verbeterplan opgesteld voor de beveiliging van bijzondere informatie. De AIVD heeft in 2005 security scans uitgevoerd bij acht regionale inlichtingendiensten, het KLPD, zes vestigingen van de Bijzondere Dienst van de Koninklijke Marechaussee, bij de ministeries van AZ en BZK, en bij de FIOD-ECD. In enkele gevallen zijn verbetervoorstellen gedaan. Daarnaast heeft de AIVD security scans uitgevoerd en beveiligingsadviezen gegeven bij de deelnemende organisaties aan de Contraterrorisme (CT) Infobox.

8.1.4 **Elektronische veiligheidsonderzoeken**

In 2005 heeft de AIVD bij verschillende onderdelen van de rijksoverheid elektronische veiligheidsonderzoeken uitgevoerd om vergader- en werkruimten te controleren op de aanwezigheid van afluisterapparatuur. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot het treffen van aanvullende maatregelen om afluisteren tegen te gaan.

8.1.5 National Security Authority

De National Security Authority (NSA) is op nationaal niveau verantwoordelijk voor de beveiliging van gerubriceerde informatie van de NAVO, de EU en van het Galileo-project. In Nederland zijn de ministers van Defensie en van BZK verantwoordelijk voor de NSA. Het ministerie van Defensie richt zich op de beveiliging in de militaire sector en de AIVD namens de minister van BZK op de civiele sector. De NSA voert regelmatig inspecties uit bij instanties in Nederland die beschikken over deze bijzondere informatie en screent personen die toegang hebben tot deze informatie.

De AIVD heeft in 2005 in samenwerking met de Tsjechische NSA een expertbijeenkomst georganiseerd over veiligheidsonderzoeken, waaraan vertegenwoordigers van de NSA's van twaalf landen deelnamen. Hierbij werden ervaringen en expertise uitgewisseld omtrent veiligheidsonderzoeken en de rechtsmiddelen die daarbij kunnen worden aangewend. In 2006 organiseert een van de deelnemende landen een vervolgbijeenkomst over dit onderwerp.

8.1.6 NSA in het kader van de NAVO en de EU

Het NATO Security Committee ontwikkelt het beleid voor de beveiliging van gerubriceerde NAVO-informatie. De AIVD neemt aan dit comité deel. In 2005 zijn uitvoeringsrichtlijnen voor het NAVO-beveiligingsbeleid opgesteld, waaronder een richtlijn voor beveiligingsverdragen die de NAVO sluit met niet-NAVO-lidstaten en internationale organisaties. Naar verwachting treedt deze richtlijn in 2006 in werking. Als National Communications Security Agency heeft de AIVD bijgedragen aan de totstandkoming van aanvullende NAVO-regelgeving op het terrein van technische informatiebeveiliging.

Verder heeft in 2005 het NATO Office of Security (NOS) inspecties uitgevoerd bij onderdelen van de Nederlandse overheid die werken met gerubriceerde NAVO-gegevens. De inspecties geven geen aanleiding tot het nemen van aanvullende maatregelen.

Verder heeft de AIVD beveiligingsadviezen verstrekt aan de in Nederland gevestigde civiele NAVO-instellingen, en heeft de AIVD bedrijven en personeel die NAVO-opdrachten uitvoeren gescreend.

De Raad van de Europese Unie kent eveneens een Security Committee. Namens Nederland neemt de AIVD deel aan dit comité, dat het beleid ontwikkelt voor de

beveiliging van gerubriceerde EU-informatie. In 2005 werkte het Security Committee aan de totstandkoming van een aantal beveiligingsverdragen met landen die geen lid zijn van de EU en met internationale organisaties. Verder is aanvullende regelgeving voor de industrieveiligheid opgesteld en zijn afspraken gemaakt over de beveiliging van geautomatiseerde informatiesystemen met gerubriceerde EU-informatie. Het beveiligingsbeleid van de Europese Commissie wordt besproken in de EU Commission Security Policy Advisory Group (CSPAG). Op voorstel van de CSPAG is een aantal technische wijzigingen van het bestaande beveiligingsvoorschrift doorgevoerd. Verder zal in het beveiligingsvoorschrift een regeling voor de industrieveiligheid worden opgenomen.

8.1.7 Galileo-project

Het Galileo-project is een initiatief van de Europese Commissie en de European Space Agency (ESA) gericht op de ontwikkeling van een Europees satellietnavigatiesysteem. De AIVD participeert in het ESA Security Committee, dat verantwoordelijk is voor de beleidsontwikkeling voor de beveiliging van gerubriceerde informatie van de ESA. In 2005 heeft de AIVD een inspectie uitgevoerd bij het European Space Research and Technology Centre (ESTEC). Dit resulteerde in de afgifte van een security clearance aan ESTEC voor de periode van één jaar.

De EU zet een beveiligingsstructuur voor het Galileo-project op. De AIVD neemt deel aan twee werkgroepen. Eén werkgroep richt zich op de beveiliging van gevoelige elektronische informatie binnen het Galileo-systeem. Een andere werkgroep ontwikkelt beleid voor de beveiliging van gerubriceerde informatie binnen het Galileo-project. Dit jaar heeft de werkgroep met name gewerkt aan een regeling voor de industrieveiligheid en aan een regeling voor algemene uitgangspunten voor de beveiliging van de 'public regulated services'.

8.2 Beveiligingsbevordering vitale sectoren

De AIVD heeft een beveiligingsbevorderende taak ten aanzien van de vitale onderdelen van de Nederlandse samenleving. Dit zijn onderdelen van overheid en bedrijfsleven die van vitaal belang zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven. Nederland telt 33 vitale producten en diensten binnen twaalf vitale sectoren. De AIVD biedt deze sectoren ondersteuning bij de uitvoering van risicoanalyses, verschaft

dreigingsinformatie en adviseert over beveiligingsmaatregelen.

De afgelopen jaren is dit gebeurd in het kader van het interdepartementale project 'Bescherming Vitale Infrastructuur'. Dit project is in april 2002 gestart onder coördinatie van het ministerie van BZK. Het doel ervan is de kwetsbaarheid van de Nederlandse vitale infrastructuur in kaart te brengen en waar nodig weerstandsverhogende maatregelen te treffen. In september 2005 is een rapport met de eerste inhoudelijke analyse van de bescherming van de vitale infrastructuur afgerond. De Tweede Kamer heeft ingestemd met de analyse en de aanbevolen maatregelen.

De AIVD heeft alle sectoren ondersteuning geboden bij het opstellen van een risicoanalyse waarbij belangen, bedreigingen en weerstand in hun onderlinge samenhang worden beschouwd. De sectoren energie, telecommunicatie, financiën, drinkwater, en chemische en nucleaire industrie zijn in 2004 begonnen met het opstellen van deze risicoanalyses. Ook in 2005 heeft de AIVD deze sectoren daarbij ondersteund. Tevens is de dienst in 2005 betrokken geweest bij de vervaardiging van de risicoanalyses voor de sectoren transport, en keren en beheren oppervlaktewater. De mate van ondersteuning varieerde als gevolg van de verschillende snelheden en de mate van abstractie waarmee de analyses zijn uitgevoerd, de mate van complexiteit van een sector en de ervaring die een sector reeds heeft met beveiliging. De sectoren openbaar bestuur, openbare orde en veiligheid, rechtsorde, voedsel en gezondheid hebben geen beroep gedaan op de AIVD. Sommige van deze sectoren hebben expertise betrokken van andere instanties en bij andere sectoren was er sprake van tijdgebrek. De bescherming van de vitale infrastructuur zal de komende jaren een verdere intensieve aanpak vergen. De AIVD blijft hierbij betrokken.

8.3 Personen, objecten en diensten

De AIVD heeft een taak binnen het stelsel bewaken en beveiligen. Kern van deze taak is dat niet alleen onderzocht wordt welke concrete bedreigingen er zijn, maar ook wordt geanalyseerd welke potentiële dreigingen er zijn gezien vanuit de bedreigde.

De AIVD maakt ten behoeve van het stelsel bewaken en beveiligen vier verschillende producten: dreigingsmeldingen, dreigingsinschattingen, dreigingsanalyses en risicoanalyses. Deze producten worden (met uitzondering van de spontane dreigingsmeldingen) vervaardigd op verzoek van de Coördinator Bewaking en Beveiliging (CBB), ressorterend onder de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding

(NCTb). De AIVD brengt een dreigingsmelding uit als er informatie is die niet direct kan worden geëvalueerd, maar wel relevant kan zijn voor de CBB. Een dreigingsinschatting wordt uitgebracht wanneer de CBB het van belang acht voor een persoon, object, dienst of evenement in beeld te brengen of en in hoeverre er aanwijzingen bestaan voor concrete dreigingen. Een dreigingsinschatting wordt vervaardigd op basis van onderzoek naar concrete bedreigers. Dreigingsanalyses gaan een stap verder dan dreigingsinschattingen. Niet alleen de concrete dreigingen worden geanalyseerd, maar ook worden potentiële dreigingen in beeld gebracht. Bij de vervaardiging van risicoanalyses wordt ook het weerstandsvermogen van de bedreigde meegewogen. Bij de weerstandsmeting wordt in beeld gebracht wat de sterke en zwakke punten zijn in de (directe) omgeving van de bedreigde persoon, het bedreigde object of de bedreigde dienst.

In 2005 heeft de AIVD 331 dreigingsmeldingen en dreigingsinschattingen uitgebracht aan de CBB. Daarnaast zijn er 68 andere dreigingsrelevante producten geëxploiteerd, zowel binnen als buiten het genoemde stelsel. Veel van deze producten hadden betrekking op ministers, diplomatieke personen en objecten, ICTY-getuigen en evenementen. Personen en evenementen die in 2005 bijzondere aandacht hebben gekregen zijn onder andere de Iraakse verkiezingen in Nederland (Out of Country Voting), Sail 2005 en de aanhoudingen van en de strafzaken tegen verschillende leden van het Hofstadnetwerk.

In Nederland wonen tienduizenden stemgerechtigde Irakezen die hier in januari en december 2005 hun stem konden uitbrengen voor de Iraakse parlementsverkiezingen. Het zeilschepenevenement Sail 2005 heeft door dreigingsberichten op internet en het overnemen van deze berichten door de verschillende media, de koppeling met de aanslagen in Londen en verschillende verklaringen van wetenschappers daaromtrent veel media-aandacht gekregen. De AIVD merkt in dit kader op dat de publieke reactie een rol speelt in het effect van een terroristische dreiging. Het veroorzaken van gevoelens van onveiligheid en angst kan een doel zijn van terroristen en kan potentiële terroristen op ideeën brengen.

Het AIVD-onderzoek naar de diverse geruchten over op handen zijnde aanslagen in Nederland op het openbaar vervoer in de maand september heeft uiteindelijk geen concrete aanwijzingen opgeleverd van voorbereidingen voor een aanslag op spoor of metro in Nederland. De AIVD vermoedt door de context van de timing en locatie van een deel van de geruchten dat zij - ten dele - reacties binnen moslimkringen waren op diverse toespraken van kopstukken (Al Zarqawi en Zawahiri) van de internationale

jihad in de nasleep van de aanslagen van 7 en 21 juli in Londen. De geruchten waren aanleiding voor het opstellen van diverse dreigingsinschattingen aan de CBB en lagen mede - naast andersoortige (politie-)informatie - ten grondslag aan het besluit van de NCTb om het alerteringsniveau voor het spoor tijdelijk te verhogen.

De AIVD heeft in 2005 - vooruitlopend op de wetwijziging van de Wiv 2002 - drie pilots afgerond ten behoeve van het vervaardigen van dreigingsanalyses en risicoanalyses. Voor deze pilots is informatie ingewonnen uit open bronnen en uit de AIVD-bestanden. De ervaringen uit deze pilots worden meegenomen bij de in 2006 te vervaardigen analyses. In overleg met de CBB zal worden bepaald voor welke personen, objecten en/of diensten vervolgens dreigings- en risicoanalyses dienen te worden vervaardigd.

8.4 Vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken

Iemand mag uitsluitend een vertrouwensfunctie bekleden wanneer er een verklaring van geen bezwaar (VGB) is afgegeven. Daartoe wordt een veiligheidsonderzoek ingesteld om vast te stellen of er geen bezwaar bestaat tegen de uitoefening van de functie. De diepgang van het veiligheidsonderzoek wordt bepaald door de categorie van de vertrouwensfunctie. Vertrouwensfuncties zijn onderverdeeld in drie algemene categorieën: A-, B- en C-functies. Deze categorieën geven de kwetsbaarheid van de functie aan, waarbij een A-vertrouwensfunctie de meest kwetsbare is. Naast deze algemene categorieën vertrouwensfuncties zijn er meer specifieke vertrouwensfuncties bij de politie (zogenoemde P-vertrouwensfuncties), in de burgerluchtvaart en bij het Koninklijk Huis (zogenoemde KH-vertrouwensfuncties). De hierbij behorende veiligheidsonderzoeken zijn toegesneden op deze specifieke categorieën.

8.4.1 Leidraad vertrouwensfuncties

In 2005 heeft de AIVD een nieuwe leidraad voor vertrouwensfuncties opgesteld die een uniform toetsingskader biedt voor de aanwijzing van vertrouwensfuncties bij de rijksoverheid, sectoren van de vitale infrastructuur en de politie. De leidraad is gebaseerd op de sluitstukgedachte, hetgeen inhoudt dat eerst andere beveiligingsmaatregelen moeten zijn genomen voordat een functie wordt aangewezen als vertrouwensfunctie. Naar verwachting kan in de loop van 2006 de leidraad als basis dienen voor een heroriëntatie op de aanwijzing van vertrouwensfuncties bij de rijksoverheid en de politie.

8.4.2 Terugdringen doorlooptijden

De AIVD heeft verschillende nieuwe onderzoeksinstrumenten en -methoden beoordeeld op de mate waarin zij kunnen bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit en de terugdringing van de doorlooptijden van veiligheidsonderzoeken. Verwacht wordt dat begin 2006 de eerste aanpassingen worden doorgevoerd die zullen leiden tot een gericht veldonderzoek en verbetering van de kwaliteit van het vooronderzoek. Tevens zal worden bezien in hoeverre de automatisering een bijdrage kan leveren aan het versnellen van de doorlooptijden.

Overschrijdingen van de wettelijke behandeltermijn doen zich hoofdzakelijk voor bij de A-veiligheidsonderzoeken, waaronder ook de onderzoeken bij de politie. Deze onderzoeken bestaan uit een administratieve fase en uit een veldonderzoek waarbij informanten kunnen worden gehoord. Elke fase duurt doorgaans vier weken. Als gevolg van het hoge aanbod van A-veiligheidsonderzoeken duurt het enige weken voordat het A-veiligheidsonderzoek de fase van veldonderzoek kan ingaan. Hierdoor ontstaan werkvoorraden. De activiteiten gericht op het terugdringen van de doorlooptijden hebben aanvankelijk geleid tot meer ruimte bij de AIVD voor het verrichten van de A-veiligheidsonderzoeken, waardoor de gemiddelde doorlooptijd daalde. Als gevolg van de toename van het aantal aanvragen onder andere bij de politie en een aantal ministeries is de doorlooptijd echter weer gestegen. In 2005 bedroeg de gemiddelde doorlooptijd van het totaal aan A-veiligheidsonderzoeken dertien weken. De gemiddelde doorlooptijd van A-veiligheidsonderzoeken bij de politie bedroeg twaalf weken. De gemiddelde doorlooptijd voor A-veiligheidsonderzoeken bij het Koninklijk Huis bedroeg acht weken. Het merendeel van de B- en C-veiligheidsonderzoeken is binnen de termijn van acht weken verricht.

8.4.3 Veiligheidsonderzoeken onder mandaat van de AIVD

De Koninklijke Marechaussee (KMar), de politiekorpsen en het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) voeren een deel van de veiligheidsonderzoeken uit onder mandaat van de AIVD. Het betreft respectievelijk de vertrouwensfuncties in de burgerluchtvaart, bij de politie en bij het Koninklijk Huis. In de gevallen waarin geen verklaring van geen bezwaar (VGB) afgegeven lijkt te kunnen worden, dragen de instanties het onderzoek over aan de AIVD. Overdracht aan de AIVD vindt plaats wanneer er sprake is van justitiële antecedenten of wanneer het veiligheidsonderzoek in eerste instantie onvoldoende gegevens heeft opgeleverd om te kunnen beoordelen of

een verklaring van geen bezwaar kan worden afgegeven. Tevens wordt een onderzoek aan de AIVD overgedragen wanneer betrokkene eerder een veiligheidsonderzoek heeft ondergaan en een verklaring van geen bezwaar is geweigerd, of wanneer naslag in de AIVD-bestanden, de zogenoemde politieke naslag, daartoe aanleiding geeft.

De AIVD is verantwoordelijk voor de opleiding en begeleiding van de functionarissen die zijn belast met de uitvoering van deze onderzoeken. De AIVD voert zelf het onderzoek uit naar kandidaten voor een A-vertrouwensfunctie.

8.4.3.1 Veiligheidsonderzoeken door de Koninklijke Marechaussee

Naar aanleiding van de diamantroof op de luchthaven Schiphol heeft de minister van Justitie de Commissie Toegangsbeheer Schiphol (Commissie Oord) ingesteld om te onderzoeken in welke mate de effectiviteit van maatregelen ter beveiliging van de burgerluchtvaart van invloed is op het tegengaan van (veelvoorkomende) criminaliteit op Schiphol. Het veiligheidsonderzoek blijft een momentopname en de Commissie Oord deed de aanbeveling om een meer permanente toets op justitiële en politieke informatie over lopende en nieuwe onderzoeken te verwezenlijken teneinde een meer dynamisch onderzoek mogelijk te maken, ook na afgifte van een verklaring van geen bezwaar. Hiervoor is een wijziging van de Wvo noodzakelijk. Een concept-wetsvoorstel is inmiddels ambtelijk voorbereid en zal in maart/april 2006 worden voorgelegd aan de ministerraad.

In 2005 bedroeg het totale aanbod onderzoeken in de burgerluchtvaart 31.330. Hiervan heeft de KMar 3.846 onderzoeken overgedragen aan de AIVD. Dit zijn er 444 minder dan in 2004. In 2003 is de KMar gestart met de uitvoering van hernieuwde onderzoeken op de luchthaven Schiphol (de Wvo voorziet in de mogelijkheid dat veiligheidsonderzoeken vijf jaar of een veelvoud daarvan na afgifte van een VGB worden herhaald, of tussentijds indien daar aanleiding toe is). In 2005 zijn daartoe 300 hernieuwde onderzoeken in behandeling genomen en is tevens begonnen met hernieuwde onderzoeken op de overige luchthavens.

Tabel 1 Onderzoeken overgedragen door de KMar aan de AIVD

Relevante justitiële gegevens	1.223
Onvoldoende gegevens	1.840
Naslag in AIVD-bestanden	178
Reeds eerder een weigering ontvangen in de burgerluchtvaart	605
Totaal aantal overgedragen onderzoeken	3.846

8.4.3.2 Veiligheidsonderzoeken politiekorpsen

In 2005 heeft de AIVD 1.624 A-veiligheidsonderzoeken in behandeling genomen, waarvan er eind 2005 918 waren afgerond. De politiekorpsen zelf hebben onder verantwoordelijkheid van de AIVD 2.513 P-veiligheidsonderzoeken ingesteld waarvan er 93 zijn overgedragen aan de AIVD.

8.4.3.3 Veiligheidsonderzoeken Koninklijk Huis

In totaal hebben de AIVD 35 A-veiligheidsonderzoeken en het KLPD 37 KH-veiligheidsonderzoeken uitgevoerd. Als gevolg van verschillende omstandigheden zijn afgelopen jaar minder KH-veiligheidsonderzoeken verricht dan aanvankelijk was voorzien. In 2005 zijn acht KH-veiligheidsonderzoeken overgedragen aan de AIVD.

8.4.4 Overzicht aantallen functies en onderzoeken

Onderstaande tabel biedt een overzicht van het aantal vertrouwensfuncties en het aantal in behandeling genomen veiligheidsonderzoeken gedurende de afgelopen drie jaar.

Tabel 2 Totaal aantal vertrouwensfuncties (v.f) en in behandeling genomen veiligheidsonderzoeken (v.o.) in de jaren 2003 t/m 2005

	v.f. 2003	v.o. 2003	v.f. 2004	v.o. 2004	v.f. 2005	v.o. 2005
Rijksoverheid*	5.328	1.761	5.935	2.024	5.960	2.423
Defensie-orderbedrijven	16.500	2.168	16.000	1.983	18.500	2.362
Burgerluchtvaart**	36.638	36.638	34.894	34.894	31.330	31.330
Politie	15.900	2.902	15.365	3.678	17.000	4.137
Koninklijk Huis***			141	143	240	72
Vitale bedrijven	1.547	399	1547	764	1235	489
Diversen****		1.444		1.192		1.502
Totaal	75.913	45.312	73.882	44.478	74.265	42.315

* Exclusief het ministerie van Defensie en de Krijgsmacht, inclusief de AIVD. Voor het ministerie van Buitenlandse Zaken is het aantal fte opgenomen dat met de invulling van vertrouwensfuncties is gemoeid.

** In de kolommen vertrouwensfuncties is het aantal veiligheidsonderzoeken vermeld, omdat in de burgerluchtvaart geen concrete vertrouwensfuncties zijn aangewezen. In de burgerluchtvaart is voor toegang tot de beschermde gebieden een pas vereist. Een van de voorwaarden om een dergelijke pas te verkrijgen, is een verklaring van geen bezwaar die als uitkomst van een veiligheidsonderzoek is verstrekt.

*** Bij het Koninklijk Huis worden gefaseerd over drie jaar vertrouwensfuncties aangewezen.

**** De categorie ‘diversen’ betreft onderzoeken naar aanleiding van een verzoek van een ander land of van een internationale organisatie. Deze onderzoeken worden uitgevoerd in verband met de door dat land of die internationale organisatie gehanteerde beveiligingsmaatregelen.

In het jaarverslag 2004 is gemeld dat als gevolg van de vorming van de Nationale Recherche, de Bovenregionale Rechercheteams en de uitbreiding van het aantal politiefunctionarissen het aantal veiligheidsonderzoeken is toegenomen. Deze ontwikkeling heeft zich in 2005 voortgezet. Daarnaast zijn als gevolg van de uitbreiding van de AIVD en RID substantieel meer A-veiligheidsonderzoeken verricht dan in voorgaande jaren. Deze trend zet zich het komende jaar voort.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal door de AIVD in behandeling genomen veiligheidsonderzoeken in de afgelopen drie jaar. Van de onderzoeken die de KMar en de politiekorpsen zelf hebben verricht, zijn uitsluitend de aan de AIVD overgedragen onderzoeken opgenomen.

Tabel 3 Veiligheidsonderzoeken in behandeling genomen door de AIVD

	2003	2004	2005
A-onderzoek	1.863	2.102	2.969
P-onderzoek	57	83	93
KH-onderzoek		7	8
B-onderzoek	7.680 (3.744 via KMar)	7.324 (4.290 via KMar)	8.328 (3.846 via KMar)
C-onderzoek	867	1.000	1.035
Totaal	10.467	10.516	12.433

De toename van het aantal A-onderzoeken met 41 procent ten opzichte van 2004 wordt veroorzaakt door:

- de toename van het aantal algemene A-veiligheidsonderzoeken in het eerste halfjaar;
- de toename van het aantal A-veiligheidsonderzoeken naar eigen medewerkers;
- de toename van het aantal A-onderzoeksaanvragen door het KLPD (nationale recherche);
- de stijging van het aantal A-veiligheidsonderzoeken voor artikel 60-functionarissen (uitbreiding RID-en).

8.4.5 Resultaten

In 2005 is in 37.673 gevallen een verklaring van geen bezwaar afgegeven. Het aantal keren dat een verklaring van geen bezwaar werd geweigerd, daalde van 1.549 in 2004 naar 1.102 in 2005. Het merendeel daarvan had betrekking op de B-onderzoeken in de burgerluchtvaart (1.050 in 2005 ten opzichte van 1.513 in 2004). Bij het Koninklijk Huis zijn in 2005 geen verklaringen van geen bezwaar geweigerd.

Tabel 4 Weigering verklaring van geen bezwaar (VGB)

	Justitiële antecedenten	Onvoldoende gegevens	Overige*
A-vertrouwensfunctie	0	2	13
A-vertrouwensfunctie politie	1	1	4
P-vertrouwensfunctie	4	5	7
B-vertrouwensfunctie	7	3	1
B-vertrouwensfunctie burgerluchtvaart	857	192	1
C-vertrouwensfunctie	1	3	0
Totaal	870	206	26

- * De kolom 'overige' geeft de weigeringen weer op basis van persoonlijke gedragingen en omstandigheden, maar ook op basis van gegevens uit de AIVD-bestanden.

8.4.6 Bezwaar en beroep veiligheidsonderzoeken

Hieronder worden aantallen en resultaten van de bezwaar- en beroepsprocedures betreffende veiligheidsonderzoeken schematisch weergegeven.

Tabel 5 Aantallen bezwaar- en beroepsprocedures

	Ingediend	Voorlopige Voorzieningen (VoVo)	Afgehandeld
Bezwaarprocedures	136	4	129 (incl.VoVo)
Beroepsprocedures	18	2	17 (incl.VoVo)
Hoger beroepsprocedures	7	4	6 (incl.VoVo)

Een deel van de afgehandelde bezwaar- en beroepsprocedures betreft zaken die in 2004 zijn ingediend.

Tabel 6 Resultaat afgehandelde bezwaar- en beroepsprocedures

	Ongegrond	Gegronnd	Niet-ontvankelijk	Ingetrokken	Afgewezen	Toegewezen
Bezwaar	72	20	26	7		
Beroep	8	3	1	3		
Hoger beroep		1				
VoVo		1	1		7	1

In 2005 vertoonde het aantal ingediende Wvo-bezwaarschriften een stijging van bijna vijftig procent ten opzichte van 2004, namelijk van 93 naar 136. Vijftientig bezwaren hadden betrekking op afwijzingen op grond van onvoldoende gegevens van de kandidaat-vertrouwensfunctionaris. In ongeveer de helft van de gegronde bezwaren bleek eerst in de bezwaarfase dat de bezwaarde alsnog de ontbrekende informatie kon overleggen, waardoor het mogelijk werd een oordeel te geven over de vraag of betrokkene onder alle omstandigheden de plichten uit de vertrouwensfunctie getrouwelijk zal volbrengen. De overige bezwaren hadden voornamelijk betrekking op afwijzingen en intrekkingen op grond van relevante justitiële gegevens en persoonlijke gedragingen en omstandigheden.

Het aantal ingediende beroepschriften in het kader van de Wvo bleef nagenoeg gelijk. De rechter heeft in twaalf van de vijftien beroepszaken de minister in het gelijk gesteld. Daar waar in 2004 geen Wvo-hoger beroepsprocedures zijn geweest, zijn in 2005 zeven hoger beroepen ingesteld, waarvan drie door de minister van BZK. Zo is hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak waarin een rechtbank heeft overwogen dat de minister zich op basis van het veiligheidsonderzoek op het standpunt heeft mogen stellen dat er sprake is van onvoldoende waarborgen ter vervulling van een vertrouwensfunctie bij de politie, maar waarbij, volgens de overwegingen van deze rechtbank, de besluitvorming niet zorgvuldig tot stand is gekomen. De Raad van State heeft in deze zaak nog geen uitspraak gedaan.

De minister is voorts in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak van een rechtbank waarbij is overwogen dat het softdrugsgebruik van de kandidaat-vertrouwensfunctionaris bij de politie niet onverenigbaar moet worden geacht met de kwetsbaarheden van een vertrouwensfunctie, waaronder de bestrijding van zware criminaliteit inclusief de bestrijding van (soft)drugshandel. Het standpunt van de minister in dezen is dat het gebruik van softdrugs in onderhavige situatie afbreuk doet aan de integriteit en het aanzien van de kandidaat en daarmee afbreuk doet aan de integriteit en het aanzien van het politiekorps. Het hoger beroep dient nog plaats te vinden. Tevens heeft de minister hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van een rechtbank waar het ging om het beleid ten aanzien van de beoordeling van justitiële gegevens en de vraag of er slechts sprake zou zijn van 'jeugdzonden'. De Raad van

State heeft het hoger beroep gegrond verklaard, de aangevallen uitspraak vernietigd en het door de AIVD gevoerde restrictieve beleid betreffende jeugdzonden bevestigd. Van de zeven hoger beroepszaken lopen er nog zes.

Tabel 7 Werkvoorraad eind 2005

Bezwaarprocedures	44
Beroepsprocedures	11
Hoger beroepsprocedures	6

8.5 Internationale organisaties

Nederland is gastland van een aantal internationale organisaties en heeft tot taak het ongestoord functioneren van deze organisaties zoveel mogelijk te waarborgen. Voor deze instellingen kunnen veiligheidsrisico's bestaan ten aanzien van de gebouwen, het personeel en de bezoekers. De AIVD heeft in 2005 veiligheidsonderzoeken uitgevoerd voor en beveiligingsadviezen verstrekt aan het Internationaal Strafhof, de ESA/ESTEC en aan Europol. Om te komen tot een meer structurele samenwerking tussen de in Nederland gevestigde internationale organisaties is in 2005 het 'Netherlands International Security Forum' (NISF) opgericht. Het NISF komt periodiek bijeen om te overleggen over veiligheids- en beveiligingsaangelegenheden. De AIVD is vertegenwoordigd in het bestuur van het NISF.

8.5.1 Joegoslavië Tribunaal

De AIVD houdt ten aanzien van het Joegoslavië Tribunaal (ICTY) zicht op eventuele reacties vanuit bevolkingsgroepen in Nederland die afkomstig zijn uit het voormalig Joegoslavië. In december 2005 werd de Kroatische generaal Gotovina op de Canarische eilanden aangehouden en overgebracht naar Den Haag. Gotovina geldt als een van de belangrijkste kopstukken die tot nu toe het Joegoslavië Tribunaal wisten te ontlopen. De weigerachtige houding van Kroatië om Gotovina uit te leveren was lange tijd een struikelblok in de EU-onderhandelingen over de toetreding van Kroatië. De komst van Gotovina naar Den Haag heeft niet geleid tot onrust binnen de Kroatische gemeenschap. Net als voorgaande jaren waren er ook in 2005 geruchten dat de arrestatie van Mladic en Karadzic op handen was. Ook deze geruchten hebben geen noemenswaardige reacties teweeggebracht.

8.5.2 Internationaal Strafhof

Het Internationaal Strafhof (ICC) heeft in juni 2005 een formeel onderzoek ingesteld naar oorlogsmisdaden in de Soedanese regio Darfur. Dit onderzoek loopt parallel aan de eerder gestarte onderzoeken naar de situatie in de Democratische Republiek Kongo en in Oeganda. Soedan is geen partij bij het Strafhof en heeft tot op heden afwijzend gereageerd op de toewijzing van deze strafzaak door de VN aan het ICC. In oktober 2005 heeft het ICC de eerste arrestatiebevelen bekendgemaakt in de strafzaak tegen bevelhebbers van het Lord Resistance Army (LRA) in Oeganda. De AIVD onderzoekt de weerslag van deze ICC-onderzoeken op deze minderheden in Nederland en de dreiging van deze minderheden tegen het ICC.

8.6 Overige activiteiten

Een aantal activiteiten dat de AIVD in het kader van zijn beveiligingsbevorderende taak uitvoert, is niet onder te brengen bij de voorgaande onderwerpen. Die onderwerpen worden in deze paragraaf beschreven.

8.6.1 Meldpunt integriteitsaantastingen

De AIVD heeft in 2005 zijn taken op het gebied van integriteitsbevordering binnen het openbaar bestuur verder afgebouwd. Dit sluit aan bij de aanbeveling van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie dat de AIVD moet bezien of onderdelen van taken, waaronder integriteitsonderzoek, door andere organisaties dan de AIVD kunnen worden uitgevoerd.

Bij het ministerie van BZK is binnen het directoraat-generaal Management Openbare Sector (DGMOS) een Bureau Integriteitsbevordering voor de Openbare Sector (BIOS) opgericht. In 2005 is de instrumentontwikkeling, het beheer van het Handboek Integriteitsonderzoek en de advisering hierover ondergebracht bij het BIOS. Tevens heeft de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap in opdracht van DGMOS onderzocht wat de meest geschikte plaats is binnen de openbare sector voor de positionering van een meldpunt integriteitsaantastingen (Mepia). Dit onderzoek is eind 2005 afgerond. In de loop van 2006 vindt er definitieve besluitvorming plaats over de positionering van Mepia.

8.6.2 Elektronische aanvallen

In 2005 heeft de AIVD het onderzoek naar elektronische aanvallen op computernetwerken van de overheid voortgezet. Hierbij is ervaring opgedaan met de inzet van Intrusion Detection Systemen. De AIVD heeft informatie over elektronische aanvallen uitgewisseld met buitenlandse collegadiensten. De AIVD zal in 2006 de samenwerking met andere partijen in Nederland die actief zijn op het terrein van de bescherming tegen ICT-dreigingen verder uitbouwen.

8.6.3 Onderzoek beveiliging aanvraag en uitgifte reisdocumenten

Op verzoek van het agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BPR) is de AIVD in 2004 gestart met een evaluerend onderzoek dat in juni 2005 is afgerond. Het onderzoek richtte zich op de werking van de beveiliging van de aanvraag en de uitgifte van reisdocumenten bij gemeenten. De AIVD heeft het BPR geïnformeerd over de bevindingen van het onderzoek en zes aanbevelingen gedaan om de fraudebestendigheid van het aanvraag- en uitgifteproces te verbeteren. Daarnaast heeft de AIVD in 2005 steun verleend bij de ontwikkeling en invoering van biometrie in het Nederlandse paspoort.

8.6.4 Ondersteuning beveiliging van het nieuwe rijbewijs

De Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) is in 2004 gestart met een Europese aanbesteding voor de ontwikkeling en productie van een nieuw rijbewijs. De AIVD heeft de RDW ondersteund bij het formuleren van beveiligingseisen voor de rijbewijzen en bij de beoordeling van de ingediende offertes. In juli 2005 is aanbesteding gegund aan Sdu-Identification. In 2006 zal de AIVD verder steun verlenen aan de beveiliging van het productieproces, en het aanvraag- en uitgifteproces bij Nederlandse gemeenten en ambassades in het buitenland.

8.6.5 Herinrichting functie beveiligingsambtenaar

In 2004 heeft de AIVD meegewerkt aan een onderzoek naar de gewenste positionering van de functie van beveiligingsambtenaar (BVA). Dit onderzoek heeft geresulteerd in een rapport 'Inrichting BVA-functie' en een 'Beveiligingsvoorschrift 2004'. Deze laatste heeft inmiddels de naam 'Beveiligingsvoorschrift 2005' gekregen. De minister-president, handelend in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad, heeft

het voorschrift vastgesteld waarna het is gepubliceerd in de Staatscourant. Sommige ministeries gebruiken het beveiligingsvoorschrift als ondersteuning bij de (her)inrichting van de departementale beveiligingsstructuur.

9 Sturing en verantwoording

9.1 Sturing

9.1.1 De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor de AIVD en legt over het functioneren van de AIVD verantwoording af aan het parlement. De minister van BZK stelt jaarlijks de aandachtsgebieden voor de AIVD vast en bepaalt de keuzes met betrekking tot de inzet van mensen en middelen.

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie en het daaruit voortgevloede AIVD-ontwikkelprogramma Prospect 2007 is in 2005 gestart met een nieuwe systematiek voor het voorbereiden van het AIVD-jaarplan, met als doel de aansturing van en de prioritering binnen de taakuitoefening van de AIVD te verhelderen. Hierbij heeft de AIVD in eerste instantie op grond van eigen kennis en inzichten risicoanalyses opgesteld ten aanzien van de diverse aandachtsgebieden. Daarnaast heeft de AIVD gesprekken gevoerd met de belangrijkste politieke en ambtelijke relaties van de dienst teneinde hun informatiebehoefte ten aanzien van de verschillende aandachtsgebieden te vernemen.

Op basis van de uitkomsten van beide trajecten is een concept AIVD-jaarplan 2006 opgesteld. Het conceptjaarplan is vervolgens besproken in het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) en is uiteindelijk vastgesteld in de Raad voor de Nationale Veiligheid.

Het jaarplan geeft inzicht in de aandachtsgebieden van de AIVD voor 2006 en de keuzes die de minister van BZK heeft gemaakt met betrekking tot de inzet van mensen en middelen. Op 10 januari 2006 heeft de minister van BZK de Tweede Kamer over de hoofdlijnen van het jaarplan 2006 van de AIVD geïnformeerd (Tweede Kamer, 2005-2006, 29 876, nr. 10). Het is de eerste maal dat de Tweede Kamer in het openbaar wordt geïnformeerd over de inhoud van een jaarplan van de AIVD.

Deze nieuwe aanpak geeft de minister van BZK een verbeterd mechanisme om de AIVD aan te sturen en werkt bovendien stimulerend voor een doelgerichte samenwerking tussen de AIVD en zijn strategische relaties. Door deze werkwijze is het mogelijke reële verwachtingen te scheppen omtrent de mogelijkheden en beperkingen van de dienst.

9.1.2 De Raad voor de Nationale Veiligheid

De Raad voor de Nationale Veiligheid (RNV), die na de aanslagen in Madrid in 2004 als onderraad van de ministerraad in het leven werd geroepen, is een raad die zich op verschillende vraagstukken betreffende de nationale veiligheid richt. De RNV wordt voorbereid in twee ambtelijke voorportalen, te weten het Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding en het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (zie ook paragraaf 9.1.3 en paragraaf 9.1.4). De vraagstukken waarop de RNV zich in 2005 richtte komen aan de orde in de paragrafen waarin deze twee ambtelijke voorportalen uitgebreider worden toegelicht.

De RNV komt maandelijks bijeen en wordt voorgezeten door de minister-president. In de RNV hebben de vice-premiers en de ministers van BZK, van Buitenlandse Zaken, van Defensie, van Justitie en de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie zitting.

9.1.3 Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding

Het Gezamenlijk Comité Terrorismebestrijding (GCT) is een van de twee ambtelijke voorportalen van de RNV. In het GCT komen al die zaken aan de orde die specifiek betrekking hebben op terrorisme en de bestrijding daarvan. In 2005 werden in dit gremium onder andere de voortgangsrapportages terrorismebestrijding aan de Tweede Kamer, de aanpak van radicaliseringshaarden, het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland dat iedere drie maanden onder regie van de NCTb door verschillende organisaties als het KLPD, de AIVD, de MIVD, de IND en het ministerie van BZ wordt opgesteld, en de publiekscampagne terrorismebestrijding besproken.

Het GCT wordt iedere maand bijeengeroepen en wordt voorgezeten door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (zie ook Hoofdstuk 10 paragraaf 1.4 over samenwerking). Alle relevante organisaties die op rijksniveau te maken hebben met terrorismebestrijding hebben zitting in het GCT.

9.1.4 Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

Het Comité Verenigde Inlichtingendiensten Nederland (CVIN) is naast het GCT een ambtelijk voorportaal van de RNV. Anders dan in het GCT, waar alleen direct aan terrorisme gerelateerde vraagstukken op de agenda staan, kent het CVIN een breder

aandachtsterrein binnen het kader van de nationale veiligheidsvraagstukken. In 2005 kwamen bijvoorbeeld onderwerpen als energievoorzieningszekerheid, de mogelijke ontwikkeling van een nucleair programma binnen Iran, de dreigingsinschattingen ten aanzien van de operaties van de Nederlandse krijgsmacht en in het bijzonder de situatie in Irak en Afghanistan aan de orde.

Het CVIN vergadert maandelijks en wordt voorgezeten door de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten van het ministerie van Algemene Zaken. Behalve de hoofden van de AIVD en de MIVD hebben de plaatsvervangend coördinator van het ministerie van Algemene Zaken, de directeur-generaal Politieke Zaken van het ministerie van Buitenlandse Zaken, de directeur-generaal Veiligheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de hoofddirecteur Algemene Beleidszaken van het ministerie van Defensie, de directeur-generaal Rechtshandhaving van het ministerie van Justitie en de NCTb zitting in het CVIN.

9.2 Parlementaire zaken en wetgeving

9.2.1 De Tweede Kamer

De minister van BZK legt over het werk van de AIVD verantwoording af aan het parlement. Hij doet dit in het openbaar in de Tweede Kamer in het algemeen en in de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in het bijzonder. In het verkeer met de Tweede Kamer lag in 2005 sterk het accent op de dreiging en bestrijding van terrorisme. In dit verband traden van de zijde van de Tweede Kamer de vaste commissies voor BZK en voor Justitie, en van de zijde van het kabinet de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en van Justitie - mede vanuit zijn rol als coördinerend minister voor terrorismebestrijding - veelvuldig gezamenlijk op. Beide ministers hebben gezamenlijk meerdere brieven aan de Tweede Kamer gestuurd en Kamervragen beantwoord over de dreiging die uitgaat van terrorisme en de bestrijding daarvan, zowel op nationaal als internationaal niveau. De meest omvattende daarvan waren de voortgangsrapportages terrorismebestrijding van respectievelijk 24 januari 2005, 10 juni 2005 en 5 december 2005 (Tweede Kamer, 2004-2005, 29 754, nrs. 5, 24 en 60).

In de correspondentie en het overleg tussen de Tweede Kamer (de vaste commissie voor BZK) en de minister van BZK was ook het functioneren van de AIVD enkele

malen aan de orde, onder andere in het Algemeen Overleg over het eindrapport van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD op 30 maart 2005 en het Algemeen Overleg over het Jaarverslag van de AIVD over 2004 op 5 oktober 2005. Op 18 maart 2005 en op 26 september 2005 zond de minister van BZK brieven aan de Tweede Kamer over de Contraterrorisme (CT) Infobox (Tweede Kamer, 2004-2005, 29 754, nr. 21 en Tweede Kamer, 2005-2006, 29 754, nr. 29).

Op 11 december 2005 heeft Peter R. de Vries in zijn televisieprogramma het verlies van twee diskettes met vertrouwelijke informatie aan de kaak gesteld. De diskettes bleken afkomstig van een voormalige medewerker van de RID Rotterdam Rijnmond die inmiddels bij de AIVD in dienst was getreden; de diskettes bevatten door betrokkene aangemaakte tekstbestanden met privé-informatie en werkgerelateerde gegevens, waaronder staatsgeheime gegevens over het werk van de BVD/AIVD.

De diskettes zijn door de desbetreffende medewerker naar mag worden aangenomen medio 2003 achtergelaten in een auto die hij voor zijn functie bij de AIVD heeft gebruikt. De nalatige medewerker is direct geschorst en hem is de toegang tot de gebouwen van de AIVD ontzegd. Naderhand is deze medewerker disciplinair gestraft door overplaatsing naar een functie buiten de AIVD.

De desbetreffende diskettes en de uitgeprinte documenten zijn door de heer De Vries overhandigd aan de AIVD. Ook de aanvankelijk achtergehouden kopieën heeft hij aan de AIVD gegeven; onder toezicht van de AIVD heeft hij deze ook verwijderd van alle digitale gegevensdragers. Verder heeft hij schriftelijk verklaard geen kopieën meer te bezitten of aan anderen te hebben verstrekt. Volgens een persbericht van 1 februari 2006 heeft het Openbaar Ministerie besloten geen strafvervolgning in te stellen tegen Peter R. de Vries wegens het bezitten van staatsgeheime informatie, in het bijzonder op voorwaarde dat De Vries zich niet opnieuw schuldig maakt aan strafbare feiten met betrekking tot de informatie op de diskettes. Bij brief van 8 en 14 december 2005 is de Tweede Kamer over deze zaak ingelicht (II 2005-2006, 30300 VII, nr. 41 en 47).

Voorts hebben leden van diverse fracties van de Tweede Kamer de AIVD bezocht om nader geïnformeerd te worden over specifieke werkerreinen van de AIVD en de wijze waarop de AIVD daarnaar onderzoek verricht.

Voor een volledig overzicht van de door de minister van BZK aan de Tweede Kamer gestuurde openbare brieven en antwoorden op schriftelijke Kamervragen wordt verwezen naar de AIVD-website (www.aivd.nl).

9.2.1.1 De Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

De minister van BZK legt in de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer verantwoording af over zaken betreffende de AIVD die niet in het openbaar kunnen worden behandeld. De commissie is samengesteld uit de fractievoorzitters van de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde politieke partijen, met uitzondering van de voorzitters van de fracties die tijdens de lopende parlementaire periode zijn afgesplitst en de fractievoorzitter van de SP, die geen deel wenst uit te maken van de commissie. Op uitnodiging geeft de minister van BZK, daarbij ondersteund door ambtenaren van de AIVD, mondeling nadere toelichting op door de commissie aangedragen onderwerpen met betrekking tot de operationele werkzaamheden van de AIVD. Indien gewenst voorziet de minister de commissie bovendien schriftelijk van informatie. De minister informeert de commissie ook uit eigen beweging.

In 2005 voerde de commissie negenmaal overleg met de minister van BZK. Daarbij werd onder meer gesproken over de aanslagen in Londen en het Hofstadonderzoek. Ook andere aan terrorisme gerelateerde onderwerpen werden besproken, zoals de vraag wat de AIVD wist van de aanwezigheid van handgranaten in een pand aan de Antheunisstraat in Den Haag (zie ook de openbare brief aan de Tweede Kamer, Kamerstukken II 2004/05, 29 754, nr. 22). Hierbij zijn door de commissie ook enkele door de AIVD opgenomen gesprekken beluisterd. Verder werd van gedachten gewisseld over kwesties als non-proliferatie en het 'lek' bij de AIVD.

9.2.2 Onderzoek naar democratische controle op inlichtingen- en veiligheidsdiensten in andere landen

In 2005 heeft de AIVD een onderzoek laten uitvoeren naar de democratische controle op inlichtingen- en veiligheidsdiensten in een aantal landen. Aanleiding hiervoor was een algemeen overleg met de vaste commissie voor BZK inzake het rapport van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD, waarin onder meer over dit onderwerp werd gesproken. Het onderzoek is uitgevoerd door het Clingendael Centrum voor Strategische Studies TNO (CCSS). Op 14 december 2005 is het onderzoeksrapport aangeboden aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II, 29 876, nr. 8, met bijlage). Daarbij heeft de minister van BZK, mede namens de minister van Defensie, aangegeven dat de staatsrechtelijke verschillen tussen de onderzochte landen het lastig maken om in absolute zin op basis van een rechtsvergelijking een kwalitatief oordeel te vellen over de democratische controle in Nederland op inlichtingen- en

veiligheidsdiensten. Toetsing van het Nederlandse stelsel aan het raamwerk van indicatoren geeft echter een positief beeld van de democratische controle op de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De verwachting is dat in de loop van 2006 het onderzoeksrapport en het standpunt van de ministers met de Tweede Kamer worden besproken.

9.2.3 Wet- en regelgeving

Het voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 in verband met de invoering van een nieuw stelsel van bewaken en beveiligen (Kamerstukken 2004/05, 30 070), aangekondigd in de nota nieuw stelsel bewaking en beveiliging (Kamerstukken II 2003/04, 28 974, nr. 2), is door de Tweede Kamer aanvaard en bij de Eerste Kamer in behandeling. Bij de Raad van State is voor advies een wetsvoorstel aanhangig waarin diverse wijzigingen van de Wiv 2002 worden voorgesteld die ertoe strekken dat de inlichtingen- en veiligheidsdiensten effectiever en efficiënter kunnen werken, en dat onder meer uitwerking geeft aan de zgn. Post-Madridvoornemens. De ambtelijke voorbereiding van een voorstel van wet tot wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken is nagenoeg afgerond. Dat voorstel bevat diverse wijzigingen naar aanleiding van de resultaten van de uitvoerbaarheidstoets (Kamerstukken II 2004/05, 29 843, nr. 1) en legt de basis voor de dynamisering van veiligheidsonderzoeken (op basis van gegevens van politie en justitie) overeenkomstig het advies van de Commissie Oord.

In 2005 is het voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met het treffen van een regeling inzake het verhoor van afgeschermd getuigen en enkele andere onderwerpen (afgeschermd getuigen) door de Tweede Kamer aanvaard (Kamerstukken II, 29 743). Het wetsvoorstel vloeit voort uit de op 9 december 2003 door de Tweede Kamer aangenomen motie van CDA, VVD en LPF, waarbij de regering werd opgeroepen 'om binnen zes weken wetgeving over de toelaatbaarheid en wijze van gebruik van AIVD-informatie in strafzaken voor te bereiden en voor advies aan de Raad van State voor te leggen'. Het wetsvoorstel beoogt onder meer de mogelijkheden te verbeteren om AIVD-informatie in het strafproces te gebruiken en te toetsen. Onder meer door introductie van een procedure waarbij een ambtenaar van de AIVD als afgeschermd getuige kan worden gehoord. Het wetsvoorstel is eind 2005 in behandeling bij de Eerste Kamer.

Een uitgebreid overzicht van de voor de dienst relevante wet- en regelgeving is terug te vinden in bijlage I.

9.3 Communicatie

De AIVD stond in 2005 onverminderd in de belangstelling. Drie van de meest in het oog springende zaken waarmee de AIVD het nieuws haalde waren de dreiging tegen het AIVD-gebouw en zijn medewerkers in oktober 2005, de affaire van de zoekgeraakte diskettes van een RID-medewerker en de veroordeling van een voormalig medewerker op grond van het lekken van staatsgeheimen in december 2005.

Gezien de wettelijke taakstelling van de AIVD is het soms niet mogelijk, onder meer vanwege bronbescherming, te reageren op berichtgeving in de media. Het niet altijd kunnen verschaffen van volledige duidelijkheid betekent soms dat er onjuiste en/of ongecorrigeerde beelden over de AIVD blijven bestaan. Daarnaast is altijd het streven dat daar waar het wel kan, openheid van zaken wordt gegeven.

Daar staat tegenover dat de AIVD veel meer dan in het verleden zelf naar buiten treedt om waar mogelijk de rol van de dienst te verduidelijken. Dit doet de dienst zowel door het uitbrengen van publicaties als dit jaarverslag alsmede door middel van pers- en publieksvoorlichting en door de veelbezochte website www.aivd.nl.

In het meerjarig kwaliteitsprogramma waar de AIVD aan werkt, heeft de actieve en strategische inzet van de interne en externe communicatie dan ook prioriteit. Een bijzonder voorbeeld hiervan is het symposium 'Vrijheid versus Veiligheid?' dat de AIVD ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag op 1 september in de Ridderzaal hield. Een unieke openbare bijeenkomst met relaties uit binnen- en buitenland.

9.4 Verzoeken om kennisneming

Voor eenieder bestaat de mogelijkheid een verzoek tot kennisneming van eventueel bij de AIVD vastgelegde gegevens in te dienen. De hierbij te volgen procedure en voorwaarden die aan kennisneming zijn gesteld, zijn op de website www.aivd.nl terug te vinden.

Uitsluitend informatie die niet langer actueel is voor de taakuitvoering van de AIVD komt voor informatieverstrekking in aanmerking. Niet-actuele gegevens worden in beginsel verstrekt, tenzij door de onthulling van de gegevens zicht wordt verkregen op bronnen en werkwijzen van de AIVD. Persoonsgegevens van derden kunnen uitsluitend worden verstrekt indien het hierbij gaat om gegevens over een overleden echtgenoot, geregistreerd partner, kind of ouder van de aanvrager.

In 2005 zijn tientallen verzoeken tot kennisneming ontvangen, waarbij moet worden aangetekend dat enkele verzoeken hebben geleid tot verstrekking van inzagedossiers met een omvang van meer dan duizend pagina's. Het aantal ingediende verzoeken is niet maatgevend voor de intensiteit en duur van de afhandeling. De arbeidsintensieve behandeling van juist deze verzoeken heeft ertoe geleid dat één aanvraag niet binnen de wettelijke behandeltermijn kon worden afgerond, overigens geheel in overleg met verzoeker.

Het aantal verzoeken dat in het afgelopen verslagjaar is ingediend is ten opzichte van 2004 met ongeveer veertien procent afgenomen, namelijk van 203 naar 174. Van deze verzoeken hadden er 101 betrekking op eventueel aanwezige gegevens over de verzoeker zelf, dertig verzoeken betroffen gegevens over overleden familieleden, in 35 gevallen ging het om kennisneming van gegevens over bestuurlijke aangelegenheden van de dienst. Acht verzoeken hadden betrekking op gegevens van derden.

In 2005 tekenden dertig verzoekers bezwaar aan tegen weigeringen om kennisneming toe te staan, elf verzoekers gingen in beroep tegen de beslissingen op bezwaar en twee verzoekers gingen in hoger beroep tegen de uitspraken van de rechtbank 's-Gravenhage. Van de procedures die in 2005 nog liepen werden 28 bezwaren, vijf beroepszaken en negen hoger beroepszaken afgehandeld. Het beleid van de AIVD kon, op één geval na, in alle gevallen de rechterlijke toets doorstaan.

Tabel 8 Werkvoorraad eind 2005

Verzoeken om kennisneming	32
Bezwaarprocedures	4
Beroepsprocedures	10
Hoger beroepsprocedures	0

9.5 Klachten

De AIVD, de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer, de Commissie van Toezicht, de minister van BZK en de Nationale ombudsman ontvangen incidenteel klachten van burgers met betrekking tot (vermeend) onbehoorlijk handelen van de AIVD in het kader van de taakuitvoering op grond van

artikel 6, tweede lid, van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002). Dergelijke klachten worden in eerste instantie behandeld door de minister, die daarbij advies inwint van de Commissie van Toezicht. Wanneer de klager geen genoegen neemt met de reactie van de minister op de klacht, kan hij zich wenden tot de Nationale ombudsman.

In 2005 ontving de minister drie klachten met betrekking tot de AIVD. De eerste klacht had betrekking op het gegeven dat de AIVD klager jarenlang ten onrechte had gevolgd. Deze klacht is conform het advies van de Commissie van Toezicht ongegrond verklaard. In de tweede klacht werd gesteld dat de AIVD ambtsberichten heeft opgesteld op grond van leugenachtige informatie en dat de AIVD zijn ambtsberichten telkens modificeert. De derde klacht had betrekking op het feit dat klager door de AIVD zou zijn misleid, misbruikt en in de steek gelaten. Deze laatste klachten lagen eind 2005 voor advies bij de Commissie van Toezicht.

Daarnaast werden twee in 2004 ontvangen klachten in 2005 afgehandeld (zie Jaarverslag 2004, derde en vierde klacht). Beide werden door de minister ongegrond verklaard conform het advies van de Commissie van Toezicht. De derde klacht werd vervolgens ingediend bij de Nationale ombudsman. Ook de in 2004 door de minister ontvangen en afgehandelde tweede klacht werd in 2005 aan de Nationale ombudsman voorgelegd, die de klacht eveneens ongegrond verklaarde.

In het jaarverslag 2004 van de AIVD is tevens melding gemaakt van het onderzoek door de Nationale ombudsman naar de behandelingsduur van correspondentie van burgers aan de overheid. Dit onderzoek heeft geleid tot het Burgerbrievenrapport (rapport 2003/325). In 2005 heeft de Nationale ombudsman een evaluatieonderzoek uitgevoerd om na te gaan in hoeverre de aanbevelingen uit het Burgerbrievenrapport hebben geleid tot acties en welke resultaten eventuele acties hebben opgeleverd. Aangegeven is dat bij de AIVD maatregelen zijn genomen om te komen tot een bekorting van de behandelingsduur van bezwaarschriften en dat de behandeling van burgerbrieven in het algemeen binnen de daarvoor gestelde termijnen is gebleven. De Nationale ombudsman acht de onderzochte gedraging van het ministerie van BZK overwegend behoorlijk (rapport 2005/250).

9.6 Commissie van Toezicht

De Commissie van Toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is een onafhankelijke commissie die toezicht uitoefent op een rechtmatige uitvoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 en de Wet veiligheidsonderzoeken. De commissie brengt naar aanleiding van haar onderzoeken toezichtsrapporten uit. Deze rapporten zijn, voorzover de aard van de daarin opgenomen gegevens dat toelaat, openbaar. De informatie uit de rapporten die zicht kan geven op bronnen, werkwijze en actueel kennisniveau van de AIVD wordt ter vertrouwelijke kennisneming aan de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer voorgelegd.

In 2005 heeft de Commissie van Toezicht twee toezichtsrapporten met betrekking tot de werkzaamheden van de AIVD uitgebracht. Het eerste rapport had betrekking op het onderzoek van de AIVD naar ontwikkelingen binnen de Molukse gemeenschap in Nederland (Kamerstukken II 2004/05, 29 924, nr. 2). Het tweede rapport betrof het onderzoek van de AIVD naar de proliferatie van massavernietigingswapens (Kamerstukken II 2005/06, 29 924, nr. 5). In beide gevallen was een belangrijke conclusie dat de AIVD bij de uitvoering van de onderzoeken en bij de inzet van bijzondere bevoegdheden rechtmatig heeft gehandeld.

Verder heeft de commissie in 2005 verslag uitgebracht aan de minister van BZK van een steekproef. Steekproeven gaan veelal vooraf aan een diepteonderzoek. In dit geval echter werd een op zichzelf staande steekproef verricht naar het MIVD-onderzoek naar antimilitarisme. De MIVD heeft bij genoemd onderzoek samengewerkt met de AIVD. Het geheim gerubriceerde verslag van de steekproef is ter vertrouwelijke kennisneming voorgelegd aan de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer.

Overige lopende en aangekondigde onderzoeken van de commissie hadden betrekking op gewelddadig dierenrechtenactivisme, ongewenste bemoeienis van vreemde mogelijkheden, een contraterroerse operatie, de inzet van informanten en agenten in het buitenland en de door de AIVD uitgebrachte ambtsberichten. Bovendien kondigde de commissie aan in samenspraak met de Nationale ombudsman en het College bescherming persoonsgegevens te zullen onderzoeken of hun gezamenlijke bevoegdheden het gehele informatieverwerkingsproces in het kader van de Contraterroerse (CT) Infobox voldoende dekken.

9.7 Overig

In 2004 bleek dat een AIVD-medewerker informatie had gelekt. De informatie die de medewerker naar buiten had gebracht bestond onder andere uit een schriftelijk uitgewerkte telefoontap, een verslag van een observatieteam en een e-mailbericht waarin werd gewezen op een bepaald AIVD-onderzoek.

Aangezien het om een ernstig strafbaar feit ging en de integriteit van de AIVD in het geding kon zijn, is hiervan aangifte gedaan waarna het Openbaar Ministerie eind september 2004 is overgegaan tot aanhouding en vervolging van betrokkene.

Gedurende de strafrechtelijke procedure heeft de rechtbank Rotterdam een aantal tussenbeslissingen genomen. Zo heeft zij in januari 2005 (LJN AS3661) onder meer bepaald dat een gedeeltelijke ontheffing van de geheimhoudingsplicht aan de verdachte de verdedigingsbelangen kan waarborgen. Hierop volgend heeft het hoofd AIVD teneinde de verdediging de mogelijkheid te bieden haar cliënt op adequate wijze te kunnen verdedigen, verdachte onder voorwaarden ontheven van zijn geheimhoudingsplicht. In de opvolgende rechtbankuitspraak (LJN AT4031) heeft de rechtbank geoordeeld dat die verleende ontheffing de verdediging voldoende ruimte bood haar cliënt op adequate wijze en binnen de mensenrechtelijke normen te verdedigen. In diezelfde uitspraak heeft de rechtbank geoordeeld dat de te horen (AIVD-)getuigen op de voet van artikel 190, tweede lid, Wetboek van Strafvordering mogen worden afgeschermd, hetgeen erop neerkomt dat de getuigen op anonieme wijze mochten worden verhoord.

Uiteindelijk is betrokkene op 15 december 2005 door de rechtbank Rotterdam schuldig bevonden aan het lekken van staatsgeheimen en veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaren en zes maanden (LJN AU8207). Grond voor deze veroordeling was onder meer het aangetroffen DNA-materiaal van betrokkene op de gelekte informatie.

Bovendien is, aldus de rechtbank, voldaan aan de eisen die het EVRM aan de strafrechtelijke procedure stelt.

10 Samenwerking

Zoals in de missie van de AIVD is verwoord, is samenwerking met (strategische) relaties, belangendragers en buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten van cruciaal belang voor de AIVD. Enerzijds om nieuwe informatie en aanvullende inlichtingen te kunnen inwinnen. Anderzijds om gericht kennis en informatie te delen teneinde anderen bruikbare handelingsperspectieven te bieden met als doel geconstateerde dreigingen te reduceren en/of het weerstandvermogen te bevorderen (risicoreductie). Om deze redenen werkt de AIVD samen met een groot aantal organisaties in binnen- en buitenland.

10.1 Samenwerking in Nederland

10.1.1 Contraterrorisme Infobox

De Contraterrorisme (CT) Infobox is een bijzonder samenwerkingsverband van de AIVD, de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) en het Openbaar Ministerie (OM). De FIOD-ECD participeert in de vorm van een pilot. De CT Infobox ressorteert onder de AIVD en is onderworpen aan het regime van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002.

De CT Infobox heeft tot doel een bijdrage te leveren aan terrorismebestrijding door het op een centraal punt bij elkaar brengen en vergelijken van informatie over netwerken en personen die op een of andere wijze betrokken zijn bij terrorisme en daaraan te relateren radicalisering. Via raadpleging, vergelijking, en analyse van de gegevens die door de deelnemende diensten zijn ingebracht, wordt een snelle, multidisciplinaire analyse en beoordeling van de beschikbare informatie mogelijk. Al naar gelang de resultaten van de multidisciplinaire beoordeling wordt duidelijk welke maatregelen - inlichtingenmatig, strafrechtelijk, vreemdelingenrechtelijk en in de sfeer van verstoring - er door de desbetreffende partners mogelijk en wenselijk zijn. De informatie die hiervoor nodig is wordt zoveel mogelijk rechtstreeks uitgewisseld tussen de verschillende partners binnen het voor ieder van hen geldende wettelijk regime. Zowel de bundeling van informatie die bij de deelnemende organisaties beschikbaar is, als de bundeling van de expertise van de deelnemende diensten heeft toegevoegde waarde.

De CT Infobox heeft in 2005 bijzondere aandacht besteed aan haar verdere opbouw. Zo is er gewerkt aan de verder ontwikkeling en formulering van criteria op grond waarvan een subject in de CT Infobox in behandeling wordt genomen of juist niet. Daarnaast is de wijze van onderzoek en naslag verder uitgewerkt en vastgelegd. Ook de adviesprocedure is herzien.

10.1.2 Politie en Koninklijke Marechaussee

Eind 2005 werd het project 'Keten en Kwaliteit AIVD - Politie - RID-en' afgerond met als doel de kwaliteit en effectiviteit van de samenwerking tussen de AIVD en de RID te verbeteren. Met dit project is een basis gelegd voor een vernieuwde RID die een vooraanstaande rol vervult in de samenwerking tussen politie en AIVD.

Het afgelopen jaar zijn de plannen van de projectgroep aangepast aan de aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD met betrekking tot de informatie-uitwisseling tussen AIVD en politie. Vanuit het project zijn concrete voorstellen gedaan om de relatie met de inlichtingenfuncties binnen de regiokorpsen te verbeteren. Deze voorstellen worden bij verschillende korpsen in praktijk gebracht.

Daarnaast werd de invoering van het inlichtingenbehoefteplan, dat de samenwerking tussen de RID en AIVD concretiseert, afgerond. Om het proces van de totstandkoming en uitvoering van de inlichtingenbehoefteplannen succesvol te laten verlopen heeft de AIVD het relatiebeheer met de politie en RID opnieuw georganiseerd door invoering van accountmanagement. Er zijn voor nagenoeg alle regio's inlichtingenbehoefteplannen opgesteld die zijn afgestemd op de situatie in de regio. Deze overeenkomsten zijn door de leiding van de AIVD met de korpschefs van de verschillende regio's afgesloten. Voor het KLPD en de Koninklijke Marechaussee wordt - vanwege de afwijkende structuur - gewerkt aan een variant van het inlichtingenbehoefteplan. Dit traject zal begin 2006 afgesloten kunnen worden.

De samenwerking met de Koninklijke Marechaussee (KMar) werd in 2005 verder geoptimaliseerd door uitvoering van de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot terrorisme en de buitengrenscontroles.

10.1.3 Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Op 8 juli 2005 is het convenant AIVD-MIVD ondertekend door de minister-president en de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Defensie. Met het

convenant wordt een structurele intensivering van de samenwerking tussen de AIVD en de MIVD beoogd. De onderwerpen van samenwerking variëren van specifieke protocollen op operationeel gebied en de uitwisseling van gegevens tot het verzorgen van gezamenlijke opleidingen. De onderwerpen en voornemens uit het convenant zijn door de diensten uitgewerkt in drieëndertig concrete en verifieerbare actiepunten. Op de voortgang van de actiepunten wordt controle uitgeoefend door de diensthoofden en de secretarissen-generaal van de ministeries van Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en Defensie. Uit het convenant AIVD-MIVD vloeit voort dat de jaarplannen van de diensten worden afgestemd. De afstemming is nodig om dubbelingen in de taakuitvoering te voorkomen en beter inzicht te krijgen in de wederzijdse aandachtsgebieden. In het CVIN zijn de jaarplannen ambtelijk voorbereid. De jaarplannen van de AIVD en MIVD 2006 zijn in de Raad voor de Nationale Veiligheid, onder voorzitterschap van de minister-president, vastgesteld.

Met de MIVD vindt overleg plaats over de uitvoering van veiligheidsonderzoeken en het uitwisselen van persoonsgegevens. Een actiepunt in het convenant AIVD-MIVD is dat de diensten in het kader van veiligheidsonderzoeken persoonsgegevens uitwisselen voorzover dat noodzakelijk is voor een goede taakuitvoering.

10.1.4 Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb) werd in 2004 aangesteld om de samenwerking tussen alle instanties die in Nederland betrokken zijn bij terrorismebestrijding verder te ontwikkelen. De NCTb en zijn medewerkers vallen onder de verantwoordelijkheid van twee ministers, te weten de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Justitie. Organisatorisch en beheersmatig is de organisatie ondergebracht bij het ministerie van Justitie op vergelijkbare wijze als een directoraat-generaal. Begin 2005 ging de staf van de NCTb officieel van start.

De AIVD en de NCTb werken op een groot aantal dossiers intensief samen. In juli 2005 kwamen de AIVD en de NCTb een protocol met betrekking tot de wederzijdse samenwerking en informatie-uitwisseling overeen. Tot de samenwerkingsterreinen behoren onder andere de aanpak van radicaliseringshaarden, het opstellen van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, de verdere ontwikkeling van het stelsel bewaken en beveiligen en het Alerteringssysteem Terrorismebestrijding, en het gezamenlijk tegengaan van Chemisch, Biologisch, Radiologisch en Nucleair (CBRN) terrorisme.

10.1.5 Lokaal bestuur

Naar aanleiding van de terroristische incidenten in Amsterdam en Den Haag in 2004 stelde de minister van BZK begin 2005 een breed samengestelde werkgroep in met als opdracht te adviseren over de verstrekking van gegevens van de AIVD en andere nationale diensten aan het lokale bestuur. Eind 2005 heeft de werkgroep zijn rapport 'Vaste verbindingen' uitgebracht (zie TK 29876, nr. 9, 2005-2006), waarin aanbevelingen worden gedaan om de gegevensverstrekking aan burgemeesters te bevorderen. Voor de AIVD betekent het rapport dat maatregelen getroffen worden om burgemeesters tijdig en waar mogelijk ruimhartig te informeren over ontwikkelingen die van belang zijn voor de uitoefening van hun taken in het kader van de lokale openbare orde en veiligheid. Deze maatregelen zijn van organisatorische aard (bijvoorbeeld het invoeren van relatiebeheer) en de uitvoering ervan zal dan ook worden opgenomen in het ontwikkelprogramma voor groei en kwaliteit (Prospect 2007). De werkgroep oordeelde dat aanpassingen in het wettelijk kader niet nodig zijn.

10.2 Samenwerking binnen het Koninkrijk

De intensivering van de samenwerking tussen de veiligheidsdiensten van het Koninkrijk, waarvoor de basis werd gelegd in een convenant dat in 2004 door de hoofden van de Veiligheidsdienst Aruba (VDA), de Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen (VNA) en de AIVD werd getekend, heeft in 2005 nader vorm gekregen. Deze overeenkomst biedt een raamwerk voor gemeenschappelijke onderzoeken of het verlenen van bijstand bij onderzoeken, voor het verrichten van veiligheidsonderzoeken en voor de uitwisseling van informatie. Daarnaast zijn er afspraken over intensieve informatie- en kennisuitwisseling op het gebied van de bestrijding van terrorisme.

Aan reeds eerder in het leven geroepen bijeenkomsten van medewerkers op analistenniveau is in het afgelopen jaar een vervolg gegeven. Doel van dergelijke bijeenkomsten is het uitwisselen van informatie en het delen van kennis over actuele thema's. Door het verstrekken van technische bijstand op het niveau van middelmanagement heeft de AIVD ook in 2005 een bijdrage geleverd aan de verdere professionalisering van de VDA.

Teneinde de samenwerking in de regio verder te intensiveren en de informatiepositie van de drie diensten binnen het Koninkrijk in de Caribische regio en Zuid- en Midden Amerika te versterken is besloten dat in 2006 een AIVD-liaison zal worden geplaatst in Aruba.

10.3 Europese samenwerking

De Europese multilaterale samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten krijgt gestalte in verschillende Europese samenwerkingsverbanden als de Club de Berne, de Midden-Europa Conferentie, de Counter Terrorist Group en het Joint Situation Centre van het Raadssecretariaat van de EU. Daarnaast vindt Europese samenwerking voor een substantieel deel plaats in Den Haag in verschillende overlegstructuren waar de Nederlandse positie ten aanzien van beleidsdossiers wordt bepaald. De dienst heeft in 2005 in tal van dergelijke structuren deelgenomen, waarbij is getracht de door de dienst verkregen inzichten op te nemen in Nederlandse standpunten terzake.

Verder had de dienst in 2005 regelmatig overleg met de Europese Coördinator Terrorisme Bestrijding (EU-CTC), Gijs de Vries. De Europese Coördinator werd, waar mogelijk, voorzien van voor zijn werk relevante informatie. Daarnaast werden ideeën uitgewisseld over de wijze waarop Nederland en met name de AIVD effectief kon bijdragen aan terrorismebestrijding op Europees niveau.

10.3.1 Club de Berne

De Club de Berne (CdB), een informeel samenwerkingsverband van de veiligheidsdiensten van de landen van de EU, Zwitserland en Noorwegen, heeft in 2005 vijf van de tien nieuwe EU-toetreders als volwaardig lid binnen de Club verwelkomd. De Hongaarse, Sloveense, Tsjechische, Poolse en Letse veiligheidsdienst zijn toegetreden. Terrorismebestrijding blijft een belangrijk aandachtsveld van de CdB. Daarnaast is aandacht besteed aan onderwerpen als contra-inlichtingen en proliferatie van massavernietigingswapens.

10.3.2 Midden-Europa Conferentie

De Midden-Europa Conferentie (MEC) is een overlegforum voor diensten uit Midden-Europese landen, waar ook een aantal West-Europese diensten, waaronder de AIVD, deel van uit maakt. De veelheid van overleggrems, gecombineerd met een convergentie qua samenstelling, heeft ertoe geleid dat de AIVD de prominente positie die hij meer dan tien jaar heeft bekleed, afgebouwd heeft. De AIVD is nog wel betrokken bij het realiseren van de uitbreiding van de MEC met landen uit het voormalig Joegoslavië en Albanië.

10.3.3 Counter Terrorist Group

Evenals in de jaren sinds de oprichting in 2001 was de AIVD in 2005 nauw betrokken bij de ontwikkeling van de Counter Terrorist Group (CTG, de organisatie van de voor contraterrorisme verantwoordelijke inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de EU-lidstaten, Noorwegen en Zwitserland). De dienst was nauw betrokken bij de projecten van de groep op het gebied van CBRN-terrorisme en de aanpak van onderzoek naar het gebruik van internet door terroristen. De AIVD initieerde een project waarin een vergelijkende analyse wordt gemaakt van gekende gevallen van rekrutering in CTG-landen teneinde nieuwe aanknopingspunten voor operationeel onderzoek hiernaar vast te kunnen stellen. De voorzitterschappen van de CTG (eerste helft 2005 Luxemburg, tweede helft VK) hebben de koppeling met EU-instellingen verstevigd. Zo werd de reeds in 2004 gestarte samenwerking met SitCen nader uitgewerkt en vastgelegd in een Letter of Intent, werden afspraken gemaakt over de samenwerking met Europol en werden de EU-ambassadeurs op de hoogte gesteld van de samenwerking binnen de groep.

10.3.4 Joint Situation Centre

Het Joint Situation Centre (SitCen) van het Raadssecretariaat van de EU is in 2004 van start gegaan met het produceren van contraterrorismeanalyses op basis van informatie van inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De AIVD heeft hieraan in 2005 een substantiële bijdrage geleverd door middel van analysecapaciteit en het leveren van informatie. Eind 2005 zijn afspraken gemaakt tussen het Raadssecretariaat en Europol over de uitwisseling van informatie tussen SitCen en Europol. Met die afspraken is een belangrijke stap gezet in de verbetering van informatie-uitwisseling tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (die hun analyses aan SitCen verstrekken) en Europol.

10.4 Internationale samenwerking

In het kader van de internationale samenwerking speelt het liaisonnetwerk van de AIVD een wezenlijke rol. Daarnaast neemt de AIVD binnen de NAVO deel aan het NATO Special Committee, een samenwerkingsverband van de veiligheidsdiensten van de lidstaten. Ten derde verloopt de communicatie tussen de diensten en de AIVD via bij de dienst geaccrediteerde medewerkers van buitenlandse inlichtingendiensten.

De AIVD heeft in 2005 de NCTb, conform het tussen beide organisaties afgesloten protocol, gefaciliteerd bij diens contacten met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten via het AIVD-liaisonnetwerk en de beveiligde verbindingen die de AIVD met een groot aantal diensten over de hele wereld heeft.

In 2005 heeft de AIVD bezoek gekregen van de Parlementaire Controlemcommissies op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van Zwitserland, Tsjechië en de Verenigde Staten. Deze commissies bezochten Nederland om kennis te maken met het in Nederland gehanteerde systeem. Een bezoek aan de AIVD behoorde tot het programma.

10.4.1 NAVO

In 2005 is nog geen duidelijkheid gekomen over de voorgenomen reorganisatie van de NAVO en de daarmee gepaard gaande herschikking van de intelligence-functie binnen het bondgenootschap. Het Franse voorzitterschap van het NATO Special Committee heeft zich ingespannen om de zichtbaarheid van de civiele veiligheidsdiensten binnen de NAVO-organisatie als geheel en de besluitvormende organen ervan te vergroten. De AIVD neemt binnen NAVO-kader deel aan contacten die de verdragsorganisatie onderhoudt met onder meer de Noord-Afrikaanse landen, Oekraïne en de Russische Federatie.

10.4.2 Verenigde Naties

In 2005 is de samenwerking met de VN verder vorm gegeven, met name op het gebied van ondersteuning van activiteiten op het gebied van contraterrorisme van de verschillende comités binnen de VN-structuur.

10.4.3 Het liaisonnetwerk van de AIVD en bilaterale contacten

In 2005 is dit netwerk uitgebreid met posten in Jakarta, Islamabad, Riyad en Rabat. Na overleg met de regering van Aruba is definitief besloten tot plaatsing van een AIVD-liaison in Oranjestad. Realisatie daarvan zal in het eerste kwartaal van 2006 plaatsvinden. Plaatsing van een liaison in Ankara medio 2006 wordt voorbereid. De AIVD heeft een liaison afgevaardigd tijdens de Olympische Winterspelen in Italië en zal tijdelijk een liaison plaatsen in Duitsland tijdens het Wereldkampioenschap Voetbal. Deze plaatsingen dienen om veiligheidsgerelateerde informatie zo snel en effectief mogelijk uit te wisselen tussen de organisatie van de evenementen en de AIVD.

10.4.4 In Nederland geaccrediteerde buitenlandse inlichtingmedewerkers

Een groeiend aantal buitenlandse inlichtingendiensten heeft medewerkers in Nederland gestationeerd en aangemeld ter accreditatie. Er worden duidelijke afspraken tussen dienst en buitenlandse liaisons gemaakt over hun relatie tot de Nederlandse diensten en hun speelruimte op Nederlands grondgebied.

De ontwikkeling van communicatienetwerken over de gehele wereld houdt gelijke tred met de uitbreiding van het relatieveld van de AIVD en de toename van gebieden van gemeenschappelijk belang tussen de AIVD en andere diensten.

10.4.5 Internationale samenwerking op het gebied van beveiligingsstandaarden

De AIVD treedt sinds september 2004 voor een periode van twee jaar op als voorzitter van het Common Criteria Recognition Arrangement (CCRA), een internationaal overleg tussen landen ten behoeve van wederzijdse erkenning van certificaten voor IT-beveiligingsproducten op basis van Common Criteria.

In 2005 heeft het Nederlandse schema voor certificatie op het gebied van IT-beveiliging (NSCIB), dat door TNO Certification BV met ondersteuning van de AIVD is opgezet, internationale erkenning gekregen. Dit betekent dat de door TNO uitgegeven CC-certificaten voortaan in de 23 aangesloten landen zullen worden erkend.

11 Bedrijfsvoering en organisatieontwikkeling

In 2005 is de interne bedrijfsvoering van de dienst substantieel beïnvloed door de dreigingstoename die ten aanzien van de AIVD is geconstateerd. Dit heeft onder andere geleid tot een majeure aanpassing van het beveiligingsniveau op en rond de huisvesting van de dienst, waarmee extra inzet van beveiligingspersoneel en extra, onvoorziene investeringen gemoeid zijn geweest.

Voorts hebben de voorbereidingen voor de verhuizing in 2007 van de AIVD naar Zoetermeer de nodige aandacht gevraagd. De Rijksgebouwendienst is met de eerste bouwhandelingen gestart voor de renovatie van de toekomstige huisvesting.

In de volgende paragrafen wordt nader ingegaan op het personeelsbeleid, de informatievoorziening, het kwaliteitsmanagement, de registratie, documentatie en archivering, en op de financiën. Aan het slot is de verplichte 'Mededeling bedrijfsvoering' van het hoofd AIVD opgenomen.

11.1 Personeel

De in 2004 ingezette kwantitatieve groei van de AIVD heeft zich in 2005 voortgezet, conform de aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie. De AIVD mag zich blijven verheugen in een grote belangstelling. Om de grote stroom sollicitanten in goede baan te leiden is het wervingsbureau versterkt. Bovendien is de effectiviteit van de wervingscampagne vergroot door een verbeterde arbeidsmarktcommunicatiestrategie. In 2005 is de personele omvang van de AIVD met circa 130 fte gegroeid. De dienst kiest voor een beheerst groeiscenario van niet meer dan 150 medewerkers per jaar, omdat het van groot belang is de nieuwe medewerkers goed te kunnen opvangen en voldoende te kunnen voorbereiden op hun taak. Daartoe hebben de nieuwe medewerkers eerst een programma binnen de eigen AIVD-academie doorlopen, waarna zij door mentoren, collega's in het vak, op de werkplek zijn opgevangen. Met dit groeiscenario is de AIVD eind 2008 op sterkte.

Zoveel nieuw personeel en de verdere ontwikkeling van onze kernvermogens vragen om versterkte investering in opleidingen en heldere ontwikkelpaden voor medewerkers en leidinggevendenden. In 2005 is met het uitwerken hiervan in het kader van het ontwikkelprogramma een start gemaakt.

De werving en selectie van tolken en vertalers heeft in 2005 grote aandacht gehad. Hierdoor is de AIVD erin geslaagd in 2005 een aantal tolken/vertalers te werven.

Tevens is een goede basis gelegd voor de werving in 2006: in oktober is een grote, doorlopende wervingscampagne gestart, waarbij verschillende wervingsstrategieën worden ingezet (van algemene publicaties in media tot doelgroepgerichte publicaties). De werving- en selectieprocedure van deze zogenoemde audiobewerkers bestaat uit een groot aantal stappen. Deskundigheid en integriteit zijn belangrijke criteria.

11.2 Informatievoorziening

In 2005 is besloten de functionele innovatie van de systemen te richten op de modernisering van de integrale informatiehuishouding. Hiervoor is, in 2004, aansluiting gezocht bij de interdepartementale verwerving van een document management systeem in het Interlab. Gelet op de specifieke behoeftes binnen de organisatie is dit jaar besloten zelfstandig verder te gaan met eigen specifieke keuzes en innovatieve oplossingen. De functionele innovatie is verder ingevuld met een veilige koppeling tussen het netwerk waarmee informatiediensten van derden toegankelijk zijn gemaakt en het interne confidentiële netwerk. De voorziening is zodanig gerealiseerd dat nieuwe informatiediensten flexibel kunnen worden aangesloten. Voor een betere ontsluiting van de secundaire informatie en het vergroten van de saamhorigheid is een eerste versie van het AIVD Intranet geïntroduceerd. Daarnaast is verder gewerkt aan de uitbreiding en ontwikkeling van de communicatiefaciliteiten met externe partners en is een belangrijke bijdrage geleverd aan de internationale samenwerking op dit gebied.

Ten slotte is er veel energie gestoken in het opstellen van het programma van eisen voor de inrichting van de computerzalen, dataverdeelruimten, netwerken en technische ruimten voor de verhuizing van de ICT-infrastructuur naar Zoetermeer.

11.3 Kwaliteitsmanagement

Er werden drie (beleids)evaluaties en het tweede medewerkerswaarderingsonderzoek (MWO) uitgevoerd.

De (beleids)evaluaties beslaan een breed werkterrein van de AIVD en betreffen:

- de resultaten van een reorganisatie van een kwetsbaar onderdeel van de AIVD;
- de inbedding in de organisatie van de zogenoemde notificatieverplichting;
- de resultaten van de inbedding in de organisatie van het stelsel bewaken en beveiligen.

De verworven inzichten zijn mede richtinggevend geweest in lopende verbeteringstrajecten of gaven een aanzet tot de start ervan.

Het tweede jaarlijkse medewerkerswaarderingsonderzoek vond plaats in december en haalde een respons van 59 procent. De resultaten, afgezet tegen de resultaten van het eerste onderzoek, verschaffen inzicht in de vorderingen van het ontwikkeltraject van de AIVD voor de komende jaren en worden als input meegenomen in het vervolgtraject.

11.4 Registratie, documentatie en archief

In 2005 is een nieuw systeem voor document- en workflowmanagement verworven, ter vervanging van de huidige applicaties. Daarnaast zijn de voorbereidingen voor de inrichting van dit nieuwe systeem van start gegaan. Met name de inbedding in het systeem van het Documentair Structuurplan om de relatie tussen processen en documenten te borgen en een taxonomie om de toegang tot informatie te optimaliseren zijn ter hand genomen.

Daarnaast is eind 2005 gestart met een grootschalige bewerking (selectie en materiële verzorging) van het centrale (semi-statische) archief.

11.5 Financiën

11.5.1 Begrotingsuitvoering

In 2005 was de begroting circa 17 miljoen euro hoger dan in 2004 als gevolg van eerder toegekende middelen voor capaciteitsuitbreiding naar aanleiding van de aanslagen in New York en Madrid en de moord op de heer Fortuyn. In 2005 kwam een bedrag van circa 7,5 miljoen euro aan extra begrotingsmiddelen ter beschikking als gevolg van het kabinetsbesluit naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie en de moord op de heer Van Gogh.

Met de extra middelen is de beoogde groei van de personele capaciteit gerealiseerd en is een aanvang gemaakt met de investeringen in de modernisering van de informatiehuishouding. Daardoor kon uitvoering gegeven worden aan de in het kabinetsbesluit beoogde versterking van de inzet ten behoeve van het stelsel bewaken en beveiligen en het intensiveren van de analyse van fenomenen en de controle op personen in het domein van terrorisme en radicalisering.

Tabel 9 Begroting (realisatiecijfers)	2004	2005
Personele uitgaven	€ 52,2 mln	€ 58,7 mln
Materiële uitgaven	€ 32,2 mln	€ 49,1 mln
Geheime uitgaven	€ 3,1 mln	€ 3,9 mln

11.5.2 Mededeling bedrijfsvoering

Over 2005 geeft het hoofd van de AIVD de volgende verklaring af: In het begrotingsjaar 2005 is op een gestructureerde wijze aandacht besteed aan de bedrijfsvoering van de AIVD. Op basis van een risicoanalyse is een systematische afweging gemaakt inzake de in te zetten instrumenten van sturing en beheersing.

Toelichting:

Aan de planning en verantwoording van de activiteiten van de AIVD worden eisen gesteld die zijn vastgelegd in wetten, regelingen en circulaire. Vanuit het oogpunt van de bedrijfsvoering zijn de comptabiliteitswet (en de daarop gebaseerde regeling Prestatiegegevens en Evaluatieonderzoek Rijksoverheid, RPE) en de regeringsnota 'Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording' de belangrijkste.

In 2005 zijn werkafspraken gemaakt tussen de secretaris-generaal en de dienstleiding, en tussen de dienstleiding en de AIVD-directeuren. Ook zijn jaarplannen op directieniveau in 2005 een belangrijk instrument geweest voor het uitwerken van de consequenties van prioriteiten, waartoe in een daaraan voorafgaand traject op hoofdlijnen is besloten. Gedurende het jaar is periodiek beleidsinhoudelijk verantwoording aan de minister van BZK afgelegd door middel van driemaandelijke voortgangsrapportages over politiek-bestuurlijk relevante resultaten en bijstellingen in het jaarplan. Beheersmatige rapportage vond plaats aan de hand van de werkafspraken. Naast rapportages over de werkafspraken werd in 2005 door directies ook in periodieke interne managementrapportages inzicht verschaft in de mate waarin beoogde resultaten werden bereikt en de middelen die daarvoor werden ingezet.

In 2005 is gestructureerd evaluatieonderzoek uitgevoerd als bedoeld in de RPE, naar de inbedding van het stelsel bewaken en beveiligen in de organisatie van de AIVD. Een onderzoek naar contraterorisme is uitgesteld, omdat door een wijziging in de interne onderzoeksprogrammering van de dienst dit onderwerp reeds vanuit meerdere invalshoeken wordt onderzocht. De resultaten hiervan worden, mede via het ontwikkelprogramma Prospect 2007, in verbetertrajecten omgezet.

Voorts is in 2005 aandacht besteed aan risicoanalyses op de bedrijfsvoering. Hierbij is met name binnen de ondersteunende processen op basis van bestaande procesontwerpen naar de meest pregnante risico's gekeken. Tegelijkertijd is een begin gemaakt met het beschrijven van de werkprocessen volgens de methodiek die binnen het ontwikkelprogramma Prospect 2007 verder zal worden ingevoerd. Het risicomanagement heeft niet kunnen voorkomen dat zich in 2004 en 2005 enkele incidenten hebben voorgedaan op het gebied van integriteit en informatiebeveiliging (zie paragrafen 9.2.1 en 9.7). In de verdere ontwikkeling van risico- en procesmanagement gaat daarom speciale aandacht uit naar het treffen van beheersmaatregelen die moeten helpen om het risico van dit soort incidenten te verkleinen.

11.5.3 Departementale auditdienst

In 2005 zijn naast de voorgeschreven accountantscontroles audits uitgevoerd naar de Informatiebeveiliging en naar het programmamanagement van het ontwikkelprogramma Prospect 2007. Over de tussentijdse bevindingen is gedurende 2005 tussen de dienstleiding en de directeur van de DAD overleg gevoerd.

11.6 Organisatieontwikkeling - Prospect 2007

In juli 2005 is de AIVD begonnen met de implementatie van het ontwikkelprogramma voor kwaliteit en groei Prospect 2007. Dit meerjarige programma vormt de invulling van de door het kabinet overgenomen aanbevelingen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD, aangevuld met eigen inzichten van de AIVD. De grondslag van Prospect 2007 wordt gevormd door vier nieuw geformuleerde kerncompetenties die zijn gedefinieerd als vermogens (onderzoekend, duidend, mobiliserend en handelend) waarover de dienst in voldoende mate dient te beschikken om zijn missie en daarmee zijn taken adequaat uit te voeren. Ook de missie van de AIVD is in het kader van Prospect 2007 opnieuw vastgesteld:

De AIVD staat voor de nationale veiligheid door tijdig dreigingen en risico's te onderkennen die niet direct zichtbaar zijn. Hiertoe doet de dienst onderzoek in binnen- en buitenland. De AIVD deelt gericht kennis en informatie die samenwerkingspartners en belangendragers in staat stelt gepaste maatregelen te nemen. De AIVD signaleert, adviseert en mobiliseert anderen en reduceert zelfstandig risico's. Hiermee vervult de dienst zijn eigen rol in het netwerk van overheidsorganisaties die de veiligheid nationaal en internationaal beschermen.

Met dit *mission statement* positioneert de dienst zich nadrukkelijk in het voorveld van de nationale veiligheid en wordt het belang van het delen van kennis en samenwerking met anderen eveneens benadrukt. De in Prospect 2007 opgenomen concrete maatregelen en verbeteracties dienen om de kerncompetenties van de AIVD kwalitatief en kwantitatief te versterken. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste in 2005 behaalde resultaten van het ontwikkelprogramma.

Intelligent en veilig groeien: de groei van de AIVD tot circa 1500 fte in 2009 vereist een enorme inspanning op het gebied van werving, selectie en veiligheidsonderzoeken. De wervingsdoelstelling voor 2005 is gehaald en resulteert in een netto groei van het aantal medewerkers van de dienst van circa 130 fte. De herziene basisopleiding voor alle nieuwe medewerkers voldoet aan de verwachtingen en ondersteunt het veranderingsproces waarmee de dienst is begonnen. Verder is een plan van aanpak voor intensieve begeleiding van nieuwe medewerkers inmiddels gereed.

Onderzoekend vermogen: ter verbetering van het vermogen om niet direct zichtbare dreigingen zichtbaar te maken zijn in 2005 een groot aantal van de verbetertrajecten die in 2006 moeten leiden tot een effectievere inzet en groter rendement van inlichtingenmiddelen van start gegaan. De belangrijkste hiervan is de inzet, sinds 1 september 2005, van zogenoemde 'inlichtingencoördinatoren' die de operationele teams adviseren over de gecombineerde inzet van inlichtingenmiddelen en die de inbedding van nieuwe inlichtingenmiddelen in de operationele werkprocessen begeleiden.

Duidend vermogen: teneinde het vermogen van de AIVD om betekenis en context toe te voegen aan grote hoeveelheden veelsoortige data en informatie te verbeteren heeft in 2005 een intern onderzoek plaatsgevonden naar het huidige niveau van het duidend vermogen van de AIVD. De resultaten van het onderzoek stellen de dienst in staat om in 2006 concrete organisatorische en kwalitatieve verbeteringen in het duidend vermogen toe te passen. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor het opzetten van een nieuwe analyse- en expertise-unit op het gebied van terrorisme en radicalisering.

Mobiliserend vermogen: de exploitatie van kennis en informatie door de AIVD dient te leiden tot bruikbare handelingsperspectieven voor samenwerkingspartners en belangendragers. Met het verbeteren van dit mobiliserend vermogen is een start gemaakt bij het opstellen van het jaarplan 2006. Een groot aantal strategische partners

is betrokken geweest bij het formuleren van het jaarplan. Deze intensieve samenwerking vormt het begin van een gestructureerd beheer van de strategische relaties van de AIVD, dat met de invoering van key account management in 2006 verder zijn beslag zal krijgen. Met diverse strategische relaties zijn bovendien samenwerkingsovereenkomsten gesloten; hierdoor is de AIVD beter in staat om realistische verwachtingen te creëren bij deze relaties en tijdig te reageren op veranderende verwachtingen en percepties. Ten slotte zijn in 2005 voorbereidingen getroffen voor het opzetten van een permanent front office voor de centrale ontvangst, doorgeleiding en beantwoording van vragen en verzoeken van samenwerkingspartners en belangendragers.

Handelend vermogen: ter verbetering van het vermogen van de AIVD om zelfstandig dreigingen en risico's te reduceren is in 2005 een conceptregeling opgesteld inzake verstoringsbevoegdheid en is een start gemaakt met de opbouw van een flexibel verstoringsrepertoire.

Ondersteunende processen: gedurende 2005 is de blauwdruk van de nieuwe informatie-architectuur van de dienst vastgesteld. Daarnaast zijn twee primaire werkprocessen beschreven (zowel de huidige als de gewenste situatie). De definitieve inrichting van de informatiehuishouding zal gebaseerd zijn op de beschrijvingen van alle werkprocessen van de dienst, die in de loop van 2006 beschikbaar zullen komen. Op het gebied van het personeelsbeleid zijn in 2005 voorbereidingen getroffen voor de invoering van een management development programma, een actiever opleidingsbeleid, vergroting van de interne mobiliteit alsmede vergroting van de horizontale instroom voor de vervulling van managementfuncties. Op het gebied van interne en externe communicatie zijn voorbereidingen getroffen om de communicatie tussen de verschillende managementlagen te verbeteren, communicatietrainingen te verzorgen voor leidinggevend en de communicatie rondom AIVD-producten te intensiveren. Ten aanzien van de externe en interne besturing van de dienst is in 2005 een nieuwe jaarplancyclus geformuleerd en geïmplementeerd, en is het Referentiekader Besturing AIVD vastgesteld.

Op 17 oktober 2005 is het voorstel van wet houdende regels inzake de verwerking van politiegegevens (Wet politiegegevens) bij de Tweede Kamer ingediend (Kamerstukken II 2005/06, 30 227). Dit wetsvoorstel strekt ter vervanging van de huidige Wet politieregisters. Evenals in de huidige Wet politieregisters is bepaald dat politiegegevens kunnen worden verstrekt aan inlichtingen- en veiligheidsdiensten voorzover dit voortvloeit uit de Wiv 2002 (artikel 17). Daarnaast is in artikel 24 van het wetsvoorstel een aparte regeling opgenomen voor de rechtstreeks geautomatiseerde verstrekking van politiegegevens aan inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Op dit moment worden dergelijke soorten verstrekkingen gerealiseerd onder toepassing van artikel 17 van de Wiv 2002; een voorbeeld daarvan vormt de geautomatiseerde verstrekking van gegevens opgenomen in diverse politieregisters bij het Korps Landelijke Politiediensten ten behoeve van de werkzaamheden in de CT Infobox. Ingevolge artikel 24 van het wetsvoorstel politiegegevens dienen bij algemene maatregel van bestuur, op voordracht van de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gezamenlijk, de categorieën van politiegegevens worden aangewezen welke voor deze wijze van verstrekking in aanmerking komen. De voorbereiding van de algemene maatregel van bestuur is eind 2005 gestart.

Op 7 april 2005 is het voorstel van wet tot wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 in verband met de invoering van een nieuw stelsel van bewaking en beveiliging bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend (Kamerstukken 2004/05, 30 070). Met dit wetsvoorstel is uitvoering gegeven aan de in de nota Nieuw stelsel bewaken en beveiligen (Kamerstukken II 2003/04, 28 974, nr. 2) aangekondigde wetswijzigingen. Het wetsvoorstel is na een schriftelijke en mondelinge behandeling op 22 november 2005 met algemene stemmen door de Tweede Kamer aanvaard. Het wetsvoorstel is thans in behandeling bij de Eerste Kamer. Naar verwachting zal de desbetreffende wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) medio 2006 in werking kunnen treden.

Op 15 juli 2004 is door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mede namens de minister van Defensie, aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal een overzicht verzonden van de verschillende voorstellen tot wijziging van de wetgeving met betrekking tot inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Het betreft hier zowel voorstellen tot wijziging van de Wiv 2002 als de Wet

veiligheidsonderzoeken (Wvo). Het wetsvoorstel dat uitwerking geeft aan onder meer de in deze brief aangekondigde Post-Madridmaatregelen en dat strekt tot wijziging van de Wiv 2002 is in 2005 ambtelijk afgerond. In het wetsvoorstel worden diverse wijzigingen van de Wiv 2002 voorgesteld die ertoe strekken dat de inlichtingen- en veiligheidsdiensten effectiever en efficiënter kunnen werken. Zo wordt onder meer de basis gelegd voor het op kunnen leggen van informatieverplichtingen aan nader aan te wijzen bestuursorganen en categorieën van vervoerders en financiële dienstverleners, worden de mogelijkheden tot specifieke vormen van gegevensverwerking (data-analyse) nader geëxpliciteerd en worden de bestaande bepalingen inzake samenwerking tussen diensten onderling en met andere instanties verruimd. Het wetsvoorstel is na aanvaarding door de ministerraad eind december 2005 voor advies aanhangig gemaakt bij de Raad van State. Naar verwachting zal het wetsvoorstel in het tweede kwartaal van 2006 bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal kunnen worden ingediend.

In 2005 is ook de ambtelijke voorbereiding van het voorstel van wet tot wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken, waarbij deze wet wordt aangepast naar aanleiding van de resultaten van de uitvoerbaarheidstoets die bij brief van 11 oktober 2004 (Kamerstukken II 2004/05, 29 843, nr. 1) aan de Tweede Kamer zijn aangeboden, nagenoeg afgerond. Het wetsvoorstel bevat voorts wijzigingen van de Wvo in verband met de adviezen van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie AIVD (Commissie Havermans) en van de Commissie Oord (Commissie Toegangsbeheer Schiphol). De voorgestelde wijzigingen hebben onder andere betrekking op het werkgeversbegrip in de Wvo, op de 'dynamisering' van veiligheidsonderzoeken (op basis van eigen onderzoek in bestanden van politie en justitie) en op de informatieplicht van werkgevers. De verwachting is dat dit wetsvoorstel na behandeling in de ministerraad en aansluitend advisering door de Raad van State medio 2006 aan de Tweede Kamer zal kunnen worden aangeboden.

In 2005 is de Wet extern klachtrecht (Stb. 2005, 71) tot stand gekomen. Deze wet vult de Algemene wet bestuursrecht aan met een regeling over de behandeling van klachten over bestuursorganen door een ombudsman en wijzigt voorts een aantal andere wetten. Ingevolge artikel VIH van deze wet wordt artikel 83 van de Wiv 2002 gewijzigd. Deze wijziging is op 15 maart 2005 in werking getreden. De kern van deze wijziging is dat indien in een klachtprocedure door de Nationale ombudsman ingevolge artikel 9:31 van de Algemene wet bestuursrecht de verplichting wordt opgelegd tot het verstrekken van inlichtingen dan wel het overleggen van stukken, de in artikel 9:31, vijfde lid, van de Algemene wet bestuursrecht voorziene bevoegdheid van de ombudsman om te

beslissen of er al dan niet terecht een beroep wordt gedaan op een gewichtige reden om de inlichtingen of stukken te weigeren dan wel dat deze ter uitsluitende kennisname van de ombudsman mogen komen, buiten toepassing wordt verklaard. Het oordeel van de minister, de onder zijn verantwoordelijkheid werkzame personen of de Commissie van Toezicht is aldus beslissend.

In de wet tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en andere wetten in verband met de aanpassing van de bevoegdheden tot het vorderen van gegevens terzake van telecommunicatie (vorderen gegevens telecommunicatie) van 18 maart 2004 (Stb. 2004, 105) is in artikel IV van die wet voorzien in een nieuw artikel 28 en 29 van de Wiv 2002. Deze nieuwe artikelen hebben betrekking op de bevoegdheid tot het opvragen van zogeheten verkeersgegevens, onderscheidenlijk gegevens betreffende de naam, adres, postcode, woonplaats, nummer en soort dienst van een gebruiker van telecommunicatie bij de aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten. De voor de inwerkingtreding van artikel IV benodigde uitvoeringsregelgeving, waarin een limitatieve opsomming wordt gegeven van de soorten (verkeers)gegevens die op grond van het (nieuwe) artikel 28 Wiv 2002 van aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten kunnen worden gevraagd, is op 19 mei 2005 vastgesteld (Besluit ex artikel 28 Wiv 2002). Als gevolg hiervan kon op 1 juli 2005 het eerdergenoemde artikel VI als het Besluit ex artikel 28 Wiv 2002 in werking treden.

Op 1 april 2005 is de Regeling kosten aftappen en gegevensverwerking in werking getreden. Deze ministeriële regeling geeft regels met betrekking tot de vaststelling en vergoeding van kosten waarop de aanbieder van een openbaar telecommunicatienetwerk dan wel openbare telecommunicatiedienst recht heeft ingevolge artikel 13.6, tweede lid, van de Telecommunicatiewet. Uitgangspunt van artikel 13.6, tweede lid, is dat de desbetreffende aanbieder voor de feitelijk gemaakte personeelskosten en administratiekosten die deze maakt ter uitvoering van en die rechtstreeks voortvloeien uit een taplast of informatieverzoek recht heeft op vergoeding daarvan uit 's Rijks kas. De ministeriële regeling stelt vast welke specifieke personeels- en administratiekosten declarabel zijn. Aldus wordt aan de aanbieder duidelijkheid terzake geboden en wordt - in casu - de dienst inzicht geboden in de verrichte werkzaamheden en de kosten van de daarvoor benodigde handelingen.

Op 27 mei 2005 is de Vrijstellingsregeling afwijkend gebruik frequentieruimte IVD in werking getreden (Stcrt. 2005, nr. 104). Deze ministeriële regeling van de minister van Economische Zaken en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

gezamenlijk is gebaseerd op artikel 3.10, derde lid, van de Telecommunicatiewet en bepaalt in welke gevallen, onder tevens daarbij vastgestelde voorschriften, vrijstelling wordt verleend van de in artikel 3.10, tweede lid, van de Telecommunicatiewet gestelde toestemmingsvereiste. In artikel 3.10, tweede lid, van de Telecommunicatiewet is namelijk bepaald dat de minister van Economische Zaken in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties toestemming kan geven tot een afwijkend gebruik van de frequentieruimte dat afwijkt van hetgeen in hoofdstuk 3 van de Telecommunicatiewet is bepaald, wanneer dat noodzakelijk is ter uitvoering van de aan de AIVD in de Wiv 2002 opgedragen taken. Daarbij moet gedacht worden aan de inzet van actieve scanapparatuur om nummers van (prepaid) mobiele telefoons te achterhalen teneinde de bevoegdheid tot het aftappen van telecommunicatie te kunnen effectueren.

Op 1 juni 2005 is het Besluit beveiliging gegevens aftappen telecommunicatie (Stb. 2003, 472) in werking getreden. Dit besluit, dat in nauw overleg met onder meer de AIVD tot stand is gekomen, strekt ter uitvoering van de artikelen 13.2, derde lid, en 13.5, tweede lid, van de Telecommunicatiewet. Op grond van artikel 13.5, eerste lid, van de Telecommunicatiewet zijn aanbieders van openbare telecommunicatienetwerken en -diensten verplicht gegevens met betrekking tot - kortgezegd - taplasten alsmede verzoeken om gegevensverstrekking van de dienst te beveiligen tegen kennisneming door onbevoegden alsmede geheimhouding te betrachten met betrekking tot deze gegevens. Het is evident dat naleving van deze verplichting van groot belang is; compromittering van deze gegevens kan ertoe leiden dat bijvoorbeeld bekend wordt welke personen door een dienst in het kader van de taakuitvoering in onderzoek zijn (geweest). Ingevolge artikel 13.5, tweede lid, van de Telecommunicatiewet kunnen bij algemene maatregel van bestuur regels worden gesteld met betrekking tot de te nemen maatregelen in verband met de beveiliging. Het hier bedoelde besluit geeft daaraan uitwerking door een nadere invulling van de verschillende soorten beveiligingsmaatregelen die door de aanbieders dienen te worden getroffen.

Colofon

Uitgave

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Afdeling Communicatie
Postbus 20010
2500 EA Den Haag

www.aivd.nl

Basisvormgeving

Buro van Bergenhenegouwen, Den Haag

Grafische verzorging

Zijlstra Drukwerk B.V., Rijswijk

April 2006